

ปัญหาและเฉลย วิชาบาลีไวยากรณ์ ป.ธ.๓

๒๕๕๐-๒๕๖๖ (๑๗ ปี)

PALdict ๑๘ ก.พ.๖๗ - Made with LibreOffice 7

ข้อ ๑ สมัญญาริธาน	ข้อ ๕ กิตก์
ข้อ ๒ สนธิ	ข้อ ๖ समास
ข้อ ๓ नाम अप्ययक्षप्	ข้อ ๗ त्थिति
ข้อ ๔ आख्यात	

สารบัญหลัก

คลิกเพื่อไปสารบัญย่อย

พ.ศ.๒๕๕๐ - ๑๙

พ.ศ.๒๕๕๐ (๒) - ๒๒

พ.ศ.๒๕๕๑ - ๒๔

พ.ศ.๒๕๕๑ (๒) - ๒๗

พ.ศ.๒๕๕๒ - ๒๙

พ.ศ.๒๕๕๒ (๒) - ๓๒

พ.ศ.๒๕๕๓ - ๓๕

พ.ศ.๒๕๕๓ (๒) - ๓๘

พ.ศ.๒๕๕๔ - ๔๑

พ.ศ.๒๕๕๔ (๒) - ๔๔

พ.ศ.๒๕๕๕ - ๔๖

พ.ศ.๒๕๕๕ (๒) - ๔๙

พ.ศ.๒๕๕๖ - ๕๒

พ.ศ.๒๕๕๖ (๒) - ๕๕

พ.ศ.๒๕๕๗ - ๕๘

พ.ศ.๒๕๕๗ (๒) - ๖๑

พ.ศ.๒๕๕๘ - ๖๔

พ.ศ.๒๕๕๘ (๒) - ๖๗

พ.ศ.๒๕๕๙ - ๗๐

พ.ศ.๒๕๕๙ (๒) - ๗๓

พ.ศ.๒๕๖๐ - ๗๖

พ.ศ.๒๕๖๐ (๒) - ๗๙

พ.ศ.๒๕๖๑ - ๘๒

พ.ศ.๒๕๖๑ (๒) - ๘๕

พ.ศ.๒๕๖๒ - ๘๘

พ.ศ.๒๕๖๒ (๒) - ๙๑

พ.ศ.๒๕๖๓ - ๙๔

พ.ศ.๒๕๖๓ (๒) - ๙๘

พ.ศ.๒๕๖๔ - ๑๐๑

พ.ศ.๒๕๖๔ (๒) - ๑๐๕

พ.ศ.๒๕๖๕ - ๑๐๘

พ.ศ.๒๕๖๕ (๒) - ๑๑๑

พ.ศ.๒๕๖๖ - ๑๑๔

พ.ศ.๒๕๖๖ (๒) - ๑๑๗

สารบัญย่อ

คลิกเพื่อไปหน้าเนื้อหา

พ.ศ.๒๕๕๐..... - ๑๙

๑. คำต่อไปนี้คือ ปุพฺผ, วังโส, สหโต, นิคมตติ, วุฒโณ ประกอบสังโยคผิด จงแก้ไขถูกต้องตามหลักของสังโยค?.....๑๙
๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตตรากิริติมีจเฉย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๙
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๙
 - ก. อะไรเรียกว่า การันต์?..... ๑๙
 - ข. ภิกขโว, โจเร เป็นวิภตติอะไรบ้าง?..... ๑๙
 - ค. ตั้งแต่ เอกนวิสติ จนถึง อฏฐนวุติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร?..... ๑๙
 - ง. เอกจเจ, เอต ศัพท์ เป็นวิเศษนศัพท์นามชนิดไหน?..... ๑๙
 - จ. ปัจจัยในอภัยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายของอะไร?..... ๑๙
๔. การแยกวิภตติอาชยาตออกเป็นปรัสสพท และอัตตโนบท เพื่อประสงค์อะไร? อานยีสุ, วุจเจอร์ ในคำว่า “เทวธมมาติ วุจเจอร์” ประกอบด้วย เครื่องปรุงอะไรบ้าง?..... ๒๐
๕. สาธนะคืออะไร? อฏฐาน ในคำว่า “อฏฐานกาเล” และ “อฏฐานวิริยวนตสส” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามา ดู..... ๒๐
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าตปฺปรัสสมาส? และตปฺปรัสสมาสนั้น มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตโยชนาวตตุ, บุริตปารมี (สโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้ง วิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๒๐
๗. ปุรณตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏกา (ภิกขุ), จตุทฺธา, ยสวา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน?..... ๒๑

พ.ศ.๒๕๕๐ (๒)..... - ๒๒

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?..... ๒๒
๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? สาลมิโวตตติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๒๒
๓. สังขยาคืออะไร? มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นนามอะไร? สังขยานาม กับ สังขยาคูณ ใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๒๒
๔. วาจกคืออะไร? จัดไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? วิธีจะจำวาจกได้แม่นยำนั้น ต้องอาศัยอะไร?..... ๒๒
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร?..... ๒๓
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? วิชชาจรณสมฺปนฺโน (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๒๓
๗. ภาวตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? มทฺทว, ปญจก ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามา ดู..... ๒๓

พ.ศ.๒๕๕๑..... - ๒๔

๑. ชิวหาหมฺชฌิ ทามกลางลิ้น เป็นกรณีของอักษรอะไรบ้าง? และอักษรเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?..... ๒๔
๒. อาเทศสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องหน้าได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ เอตมฺมงฺคลมฺตมฺ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่อ อย่างไร?..... ๒๔
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๒๔
 - ก. คุณนามเช่นไร จัดเป็นอติวิเศษ?..... ๒๔
 - ข. ภควโต มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๒๔

- ค. ปุรณสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?..... ๒๔
- ง. ต คัพท เป็นสหพนามชนิดไหน?..... ๒๔
- จ. ทานี ปัจจัย ในอภัยศัพท์ เป็นเครื่องหมายอะไร?..... ๒๔
๔. สกัมมธาตุ กับ อกัมมธาตุ ใช้ในวาทะใดบ้าง? กิพ ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุ? จงอธิบาย..... ๒๕
๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ ทุทโทม (อตตา), มรณํ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๒๕
๖. อะไรชื่อว่าทิสฺสมาส? ทิสฺสมาส กับ วิเสสนบุพพท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? อนโตเคหปฺปเวสนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๒๖
๗. ตา ปัจจัย มีในตฺทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? ทุกซี (ซิน), ปาสาทิก (รูป), ทฺวาทสโม (วคฺโค) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๒๖

พ.ศ.๒๕๕๑ (๒)..... - ๒๗

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง?..... ๒๗
๒. วิกิรสรสนธิ ในที่เช่นไร จึงวิกิรในเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ..... ๒๗
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๒๗
- ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?..... ๒๗
- ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๒๗
- ค. ปกตีสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?..... ๒๗
- ง. ตุมห คัพท ในสหพนาม สำหรับใช้อย่างไร?..... ๒๗
- จ. อิช อชฺช ลงในปัจจัยอะไรในอภัยศัพท์?..... ๒๗
๔. อาคมในอาชยตมิเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?..... ๒๗
๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ..... ๒๘
๖. อะไรชื่อว่าทวันทวสมาส? ในทวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างใด?..... ๒๘
๗. อี ปัจจัย มีในตฺทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๒๘

พ.ศ.๒๕๕๒..... - ๒๙

๑. สระในบาลีภาษานั้นมีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?..... ๒๙
๒. ทิฆสรสนธิ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในที่เช่นไรจึงจะทิฆสรหน้าได้? อิทานวาท เป็นสนธิอะไร? ตัดต่ออย่างไร?..... ๒๙
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๒๙
- ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?..... ๒๙
- ข. สตถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๒๙
- ค. ปณฺณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน?..... ๒๙
- ง. วิเสสนสหพนามมีลักษณะอย่างไร?..... ๒๙
- จ. ฆนเต, สายํ ในอภัยศัพท์ เป็นนิบาตอะไร?..... ๒๙
๔. ในอาชยต จัดวจากไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? และกำหนดรู้อย่างไร?..... ๒๙

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? อปายคามิโน (สดตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๓๐
๖. อะไรชื่อว่าตปฺปริสมาส? ตปฺปริสมาส กับ อพยยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร? อจฺจราสทสสปริวฺโต (เทวปฺโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๓๐
๗. ภาวตฺทิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากตทิสฺตลิตฺทิตฺตฺอย่างไรบ้าง? เทสนากุสลตา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๓๐

พ.ศ.๒๕๕๒ (๒)..... - ๓๒

๑. ชิวคคฺ ปลายลีน เป็นกรรมของอักขระอะไรบ้าง? อักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?..... ๓๒
๒. ในนิกคทิตสนธิ จะลบนิกคทิตได้ในที่เช่นไร? จงตอบคำถามพร้อมยกตัวอย่างประกอบ สุตตฺยเจว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?...๓๒
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๓๒
- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?..... ๓๒
- ข. เทวเต มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๓๒
- ค. อสีติ เป็นได้กี่ลึงค์?..... ๓๒
- ง. ตุมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?..... ๓๒
- จ. ยคฺเข เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๓๒
๔. ในอาชยต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร? วุสมีสุ, ปจจาสิสนฺติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?..... ๓๓
๕. ตูนาทิจปัจจัย คือ ปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย? ธมฺมเทสนา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๓๓
๖. อะไรชื่อว่า พหุพพิทสมาส? ที่เรียกว่า ตฺลยฺยอิกรณพหุพพิทฺ กับ ภินนฺยอิกรณพหุพพิทฺ นั้น มีข้อแตกต่างกันอย่างไร? ปริบุญญวิสฺตวสุโส (ปุริโส) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๓๓
๗. ณ ปัจจัย มีในตฺทิตฺไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? วนณฺวนฺตฺ (ปุณฺ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๓๔

พ.ศ.๒๕๕๓..... - ๓๕

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? พยัญชนะไหน จัดเป็นโฆสและโอฆส?..... ๓๕
๒. อาเทศสนธิกิริยาภรณ์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ภาวตฺนตราโย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๓๕
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๓๕
- ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น? อะไรบ้าง?..... ๓๕
- ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๓๕
- ค. ปุณฺลึงค์ มีการันต์เท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๓๕
- ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฺฐารส เป็นวจนะและลึงค์อะไร?..... ๓๕
- จ. อุทฺธิ, วย ในอภัยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?..... ๓๕
๔. วิภตฺติอาชยต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? บทว่า “นิทฺธม” ในบาทพระคาถาว่า “นิทฺธม มลฺมตฺตโน” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภตฺติหมวดไหน?..... ๓๖
๕. สาธนะ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิพพานคามินี (ปฺฏิปทา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๓๖

๖. วิเสสนบุพพท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? อสขณายมลา (มนตา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้ง
วิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๓๖

๗. ตา ปัจจัย มีในตทิตไหนบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งรูปวิเคราะห์มาประกอบด้วย..... ๓๗

พ.ศ.๒๕๕๓ (๒)..... - ๓๘

๑. อักษรวิธีและวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ในคำว่า “จิตต์ ทนต์ สุขาวห” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?..... ๓๘

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? พุทฺธสสาหสมิ ในคำว่า “พุทฺธสสาหสมิ ทาโส ว” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๓๘

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๓๘

ก. เซกฺฐ เป็นอะไรในนามศัพท์? และเป็นลึงค์อะไร?..... ๓๘

ข. อุปาสสิก มีวิธีทำได้อย่างไร?..... ๓๘

ค. ตวั, กตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน?..... ๓๘

ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร?..... ๓๘

จ. อิทานิ, ตทิต ปรากฏอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?..... ๓๘

๔. ในอาขยาด อ อาคม และ อี อาคม ใช้ประกอบกริยาทั่วไป หรือมีจำกัดอย่างไร? จงแจก คห ธาตุ ในความถึเอา ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี
เฉพาะปรสสพทมาดู..... ๓๘

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย ปุชา ในคำว่า “ปุชา จ ปุชฌินยานิ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะ
อะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๘

๖. สมาสอะไรบ้างนิยมบพลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจะนะ อย่างเดียว? และจะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? มุณิรวจณํ เป็นสมาสอะไร
บ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๔๐

๗. เสกฺฐตทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตทิตอื่นอย่างไร? ที่ขยายตา ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๔๐

พ.ศ.๒๕๕๔..... - ๔๑

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ ท, ม, ฎ, ค, จ ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไร
ได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ?..... ๔๑

๒. โลปสนธิกิริโยภรณ์ ในนิคคทิตสนธิ ใช้ลปได้ในที่เช่นไรบ้าง? ยถายมปทีโป เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๔๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๔๑

ก. ปฐมาวิภัตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๔๑

ข. รณญะ มีวิธีทำได้อย่างไร?..... ๔๑

ค. ศัพท์มโนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมทำอย่างไร?..... ๔๑

ง. กิ ศัพท์ เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่างไร?..... ๔๑

จ. อมโก เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๔๑

๔. วาจคืออะไร? วิธีจะจำวจากได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร? วิดีนาเมติ, นิรุชฌิสฺส ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?..... ๔๒

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู พุทฺธสสา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้ง
วิเคราะห์มาดู..... ๔๒

๖. ทิคฺสมาส กับ วิเสสนบุพพท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? ทณฺหทตฺถโคปาลโก เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๔๒

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตตัทธิต กับ รากาตัทธิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร? การุณโก (พุทฺโธ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู...๔๓

พ.ศ.๒๕๕๔ (๒)..... - ๔๔

๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรประจำพวกไหนชื่อนิสสัย? จำพวกไหนชื่อนิสสิต? และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร?.....๔๔
๒. ในอาเทศสรสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ.....๔๔
๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อพยยศัพท์? ในอพยยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?.....๔๔
๔. การแยกวิภัติอาชยาตออกเป็นปรัสสพทและอัตโนบพ เพื่อประสงค์อะไร? จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสพทมาดู.....๔๔
๕. กิตกัณั้น คืออะไร? แบ่งเป็นกี่อย่าง? อะไรบ้าง? พนธน์ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๔๕
๖. ตั้ปฺปฺริสสมาสกับกัมมธรรยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ปริพฺณณปตฺตจิวโร (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๔๕
๗. ปัจจัยในฐานตัทธิต ลงแทนศัพท์อะไร? มณินยา (นาวา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๔๕

พ.ศ.๒๕๕๕..... - ๔๖

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐาน ต่างจากสระอื่นอย่างไร? และเพราะเหตุไรจึงจัดเป็นสังยุตสระด้วย?.....๔๖
๒. ในสนธิกิริยาปรกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? รมมิมิธณญา เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๔๖
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๔๖
 - ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?.....๔๖
 - ข. ภิกฺขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....๔๖
 - ค. อสตี เป็นวจนะ และลิงค์อะไร?.....๔๖
 - ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจุดตถิวภัติ มีรูปแจกอย่างไร?.....๔๖
 - จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?.....๔๖
๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สงกิลิสฺสตี, ปมฺชชีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๔๗
๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกัทั้ง ๓ หมวดนั้น ตัวไหนบอกกาลอะไร? และตัวไหนบ้างใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้? สุทธิ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๔๗
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหฺสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? กิลฺภูณฺนิวาสนปารุโณ (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๔๗
๗. อี ปัจจัย ในตัทสธิตตัทธิต กับ ปุรณตัทธิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร? ทุสฺสึลยฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๔๘

พ.ศ.๒๕๕๕ (๒)..... - ๔๙

๑. กรณที่ท่าอักษร มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในจำนวนนั้น ปลายลั้นเป็นกรณของอักษรตัวไหนบ้าง?.....๔๙
๒. อาคมสนธิกิริยาปรกรณ์ ในนคคหิตสนธิ ไขลงได้ในที่เช่นไรบ้าง? ผลมิจฉว ในคำว่า “ผลมิจฉว วนสฺมี วานโร” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๔๙
๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น แบ่งลิงค์ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? ที่จัดเช่นนั้น อาศยอะไรเป็นหลัก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย.....๔๙

ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุณฺณินฺโต ตุนฺหิ อเหตุสฺ.....	๕๖
ค. สีลวา กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลพฺภติ.....	๕๖
ง. มยฺ วิสตีณํ ภิกขุณฺ ภิกขุํ ทสฺสามิ.....	๕๖
จ. เทวทตฺโต สงฆํ ภิกขุสฺสตี.....	๕๖
๕. โพรธิ ในคำว่า โพรธิสโต, โพรธิญาณตถาย, โพรธิรุกขมุเล คำไหนเป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๕๖
๖. ในกัมมธรรยสมานันฺ วิเสสนบุพฺพท กับ วิเสสนุตฺตรบท ต่างกันอย่างไร? จตุราสตีโยชนสทสฺสํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....	๕๗
๗. ฌิก ปัจจยฺ มีในตฺทิตฺไทนฺบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? อาโรคฺยํ, อาพาธิโก (บุริโส), ปณฺณรสมํ (ทินฺ) ลงปัจจยฺอะไร? ในตฺทิตฺไทนฺ? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๕๗

พ.ศ.๒๕๕๗..... - ๕๘

๑. อักษรเช่นไร ชื่อว่า พยัญชนะ? และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่าอย่างไร? เฉพาะพยัญชนะอวรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานใดบ้าง?	๕๘
๒. สนธิกริโยปกรณํ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นทานาหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....	๕๘
๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์.....	๕๘
ก. ๓ อุปลานิ อุทเก ซาตานิ.....	๕๘
ข. ๑๙ นาริโย นทานาย นที คตา.....	๕๘
ค. ๒๓ กุมารานํ อจาริโย คามํ ปวิฏฺฐุ.....	๕๘
ง. ๓๓ ชนानํ ลาโภ อุปฺปนโน.....	๕๘
จ. ตสฺส (พฺทฺธสฺส) ชีณาสวานํ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวารุ.....	๕๘
๔. ในอาขยาด จัดวางใจได้เท่าไร? วางใจไหนลงปัจจยฺอะไร? อวมณฺเณถ ในคำว่า “มามวมณฺเณถ ปุณฺณสฺส” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?	๕๙
๕. อนตฺ และ มาน ปัจจยฺ ในกริยาภิกฺทกฺ ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไร? โลกานุกมฺปกา (พฺทฺธา), อุปฺปาโท เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๕๙
๖. สมาสว่าโดยชื่อ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อนิมิตฺโต (กาโล), อนตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๕๙
๗. โคตตตฺทิตฺ มีปัจจยฺเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาณมยฺ (วชิริ), วิสตีมํ (ทินฺ), มขฺฉิมมา (ปฏฺฐปทา) ลงปัจจยฺอะไร? ในตฺทิตฺไทนฺ? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๖๐

พ.ศ.๒๕๕๗ (๒)..... - ๖๑

๑. ในพยัญชนะอวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง? และพยัญชนะไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้?.....	๖๑
๒. อากมสนธิกริโยปกรณํ มีในสนธิไหนบ้าง? และลงอากมอะไรในสนธินั้นๆ? เตสุปสมฺมตี ในคำว่า “เวรํ เตสุปสมฺมตี” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....	๖๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....	๖๑
ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?.....	๖๑
ข. สตตฺปณฺญาส แปลว่าอย่างไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?.....	๖๑

- ค. อรหต์ มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๖๑
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตติลึงค์ เฉพาะฉัฏฐีวิภคตี มีรูปแจกอย่างไร?..... ๖๑
- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๖๑
๔. ในอาชยต วิภคตีไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร? จงแจก ญา ธาตุ ในความรู้ ด้วยวิภคตีหมวดภวิ สันติ เฉพาะปรัสบทมาดู..... ๖๒
๕. กิริยาภคตี มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาชยตอย่างไร? หาโส, ภิกขจาจรา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้ง วิเคราะห์มาดู..... ๖๒
๖. สมามว่าโดยกิจ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? มาตาปิตโร, มโนภมม จิตเข้าในกิจอย่างไร? พหุภคตีโก (ภิกขุ) เป็นสมามอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๖๒
๗. อัพยัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร? ฉพพคคิยา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตีไหน? จงตั้ง วิเคราะห์มาดู..... ๖๒

พ.ศ.๒๕๕๘..... - ๖๔

๑. สระในภาษาบาลีมีเท่าไร? อะไรบ้าง? มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร? สระไหนมีเสียงเช่นไร?..... ๖๔
๒. สนธิคืออะไร? มีประโยชน์อย่างไร? ยตรฐิติ ในคำว่า “ยตรฐิติ มุจเจย ปาปกมมา” และ สจหา เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร? ๖๔
๓. ปัจจัยในอัพยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร? อะไรบ้าง? แต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิภคตีอะไร?..... ๖๔
๔. ในอาชยต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? จะรู้จักกาลได้ ต้องอาศัยอะไร? จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภคตีหมวดภวิส สันติ เฉพาะปรัสบทมาดู..... ๖๔
๕. กตณฺญ, ปารุปน (วตถ) และ วาโส ในคำว่า “ปฏิรูปเทสวาโส” คำไหนเป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๖๕
๖. อวธารณบุพพท กัมมธารณสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ตโยชนวตถ เป็นสมามอะไรบ้าง? จงตั้ง วิเคราะห์มาดู..... ๖๕
๗. ตทสสตีตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาทิโก (ภควา), ทุสสตีลย, อตถิโก ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๖๕

พ.ศ.๒๕๕๘ (๒)..... - ๖๗

๑. พยัญชนะไหนจัดเป็นอัฒสสระ? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น?..... ๖๗
๒. อากโม กับ สณฺญโค ในพยัญชนะสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? เตนวมมาท เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๖๗
๓. ในปกตีสังขยา จิตลึงค์และวจนะ ไว้อย่างไรบ้าง?..... ๖๗
๔. อาคมในอาชยต มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร? หาสยสสุ ในคำว่า “หาสยสสุ มหาชน” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?... ๖๘
๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู สนธิเจตทกา (โจรา), ทุบปมฺญจ (พนธม) เป็นรูปสาธนะและปัจจัย อะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๖๘
๖. ที่เรียกว่า อัพยียากสมานั้น มีอะไรเป็นเครื่องกำหนดรู้? ฉินนสโยชนา (ภิกขุ), ธมมครุโก (จกขุปาโล) เป็นสมามอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มา ดู..... ๖๘
๗. ปัจจัยในฐานตถิตี ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง? กิลสมย (พนธม), ฉทวาริกา (ตณหา) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๖๘

พ.ศ.๒๕๕๙..... - ๗๐

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยคอย่างไร? และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สียงโยคไม่ได้..... ๗๐
๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร? อย่างไรใช้ในสนธิอะไรบ้าง? อลาพุนเนว ในคำว่า “อลาพุนเนว สารเท” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๗๐
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๗๐
- ก. คุณนามชั้นวิเสส มีอะไรเป็นเครื่องสังเกต?..... ๗๐
- ข. ปณณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?..... ๗๐
- ค. สติมนตุ ในปฐมาวีวิภคิตี และทุติยาวีวิภคิตี มีรูปแจกอย่างไร?..... ๗๐
- ง. อมฺห คัพท์ เฉพาะฉัฏฐีวิภคิตี มีรูปแจกอย่างไร?..... ๗๐
- จ. กิ คัพท์ มีวิธีแจกอย่างไร?..... ๗๐
๔. อุปบาทยีสู เป็นวากจอะไร? ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้..... ๗๑
- ก. โสโก วา ภย วา ชายนฺติ..... ๗๑
- ข. เอวํ กนิฏฺฐนฺ ตโย สมปตฺติโย ปฏฺฐิตา..... ๗๑
- ค. เอวํ รมฺเม เทสิยนเต มหาชนสฺส รมฺมาภิสฺมโย อโหสิ..... ๗๑
๕. ปุริสฆาตโก (บุคคล), นหนาน (อุทก) และ อานนฺโท ในคำว่า “โก นุ หาสิ กิमानฺนฺโท” คำไหน เป็นรูปสถานะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๑
๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้างเป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้างเป็นคุณล้วน? และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? รชสสิโร (ราชา), โสกาภิกฺกฺโต (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๑
๗. ปัจจัยในตัทธิตไหนบ้างใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้? จตุกกํ, ทิฏฐธมฺมิโก (อตฺถ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๒
- พ.ศ.๒๕๕๙ (๒)..... - ๗๓**
๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? จัดเป็นคู่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? สระไหนเกิดใน ๒ ฐาน?..... ๗๓
๒. สนธิกริโยภรณ์ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? เสวทานิ, กิเมวิทํ ตัดและต่ออย่างไร?..... ๗๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๗๓
- ก. คำว่า “ภควนฺตา ภควนฺโต” นั้น มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๗๓
- ข. ปาปิโย, สุขุโม เป็นคุณนามชั้นไหน?..... ๗๓
- ค. คำว่า “๕๙” และ “๙๕” ตรงกับศัพท์สังขยาว่าอย่างไร?..... ๗๓
- ง. อยํ, เอกจฺโจ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?..... ๗๓
- จ. อัพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๗๓
๔. ภิท ชาติ มฺจ ชาติ เป็นสกัมมชาติหรือเป็นอกัมมชาติ? จงแจก พุช ชาติ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภคิตีหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสพหมาดู..... ๗๔
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภคิต์ แบ่งเป็นกี่พวก? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง? วรลาภิ (บุคคล), รมฺมสฺสวณฺ (ฐาน) เป็นรูป สถานะ และปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๔
๖. น บุพพบท กัมมธารยสมาส กับ น บุพพบท พหุพพิทสมาส ต่างกันอย่างไร? อนจฺฉริโย (ปาสาโท), อตตพฺตฺโต เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๔
๗. ตัทธิตโดยย่อ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? การุณฺณ, ยสฺวา (ขโน), โสฬสโม (โกฏฐาส) ลงปัจจัยอะไรในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๗๕

พ.ศ.๒๕๖๐..... - ๗๖

๑. อะไรเรียกว่า อักษร พยัญชนะ และนิคคหิต? ในคำทั้ง ๓ นั้น คำไหนแปลว่าอย่างไร?..... ๗๖
๒. การลงอาคมในพยัญชนะสนธิและนิคคหิตสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? อภัพโพทานาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๗๖
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๗๖
 - ก. คุณนามเช่นไร ชื่ออติวิเสส?..... ๗๖
 - ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๗๖
 - ค. สกฺฐี แปลว่าอะไร? เป็นวจนะและลึงค์อะไร?..... ๗๖
 - ง. อมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?..... ๗๖
 - จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๗๖
๔. ชาติคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สมัชฌตุ, ปจฺจสฺสสุํ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?..... ๗๗
๕. กิตกัณฺโณ เป็นชื่อของอะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? อุปปาโท, ภิกฺขวาจาริ (ฐฺวานิ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๗๗
๖. อะไรชื่อว่าทิกฺขุสมาส? ทิกฺขุสมาส กับ วิเสสนบุพฺพท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? อุกฺกุสลเจตนา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๗๗
๗. ปุณฺณตฺถิตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏฺโกล (เถโร), ปญฺจธา, ภาคินี (อติ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๗๘

พ.ศ.๒๕๖๐ (๒)..... - ๗๙

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?..... ๗๙
๒. อาเทศสรสนธิ ในที่เช่นไร จึงแปลงสระเบื้องหน้าได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ สุวาทิ, เยสนฺโน เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๗๙
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๗๙
 - ก. อติสุขุมมา, เขฏฺฐโฐ เป็นคุณนามชั้นไหน?..... ๗๙
 - ข. ภควโต เป็นวิภัติไหนบ้าง?..... ๗๙
 - ค. ปกตีสงฺขยา ใช้นับอย่างไร?..... ๗๙
 - ง. สัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๗๙
 - จ. กทา แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?..... ๗๙
๔. วิภัติอาชยาด จำแนกไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จัดเป็นกี่หมวด? หมวดไหนบอกกาลอะไร?..... ๗๙
๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? สีลรกฺขิกา (อติ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๘๐
๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ปุตตทารพฺพนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๘๐
๗. กาวตฺถิตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? สมฺมาทิฏฺฐิโก (ปุคฺคโล), ทกฺขิณฺเอย (สาวกสงฺโฆ), รชฺชํ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๘๐

พ.ศ.๒๕๖๑..... - ๘๒

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?..... ๘๒

๒. อาทศสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องต้นหน้าได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ชีวิตลิจิทำ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร? ๘๒
๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอภัยศัพท์? ในอภัยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๘๒
๔. สกัมมธาตุ กับอภัยมธธาตุ ใช้ในวาทกอะไรได้บ้าง? ภัท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ หรืออภัยมธธาตุ? จงอธิบาย..... ๘๒
๕. ตูนาที่ปัจจัย คือปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไรนิยมแปลงเป็น ย? “ปาน” ในคำว่า “มชชปานา จ สณญโม” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๓
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? มาตาปิตุอุภูฐานัน เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๘๓
๗. สมุหัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ชนตา, สตตก, ลชชี (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตินั้น? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๓

พ.ศ.๒๕๖๑ (๒)..... - ๘๕

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้..... ๘๕
- ก. อักขระ แปลว่า..... ๘๕
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ..... เรียกว่า อวรรค..... ๘๕
- ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ เรียกว่า..... ๘๕
- ง. กรณ ที่ทำอักขระ มี ๔ คือ..... ๘๕
- จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า..... ๘๕
๒. อาคม มีอยู่ในสนธิไหนบ้าง? และในสนธิอื่นๆ ลงอาคมอะไร? สจาย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๘๕
๓. สัพพนามคืออะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ในประโยคที่ว่า “โส ชโณ ตุมเห มา อติกกมตุ.” คำไหนเป็นสัพพนาม? และเป็นสัพพนามชนิดไหน?..... ๘๖
๔. ในอาชยาด จัดวาทกไว้อย่างไร? วาทกไหนลงปัจจัยอะไร? นิวารเย ในคำว่า “ปาปา จิตตํ นิวารเย” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?... ๘๖
๕. อนต และ มาน ปัจจัยในกริยาภิกตัก ให้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร? อาจริยปุชโก (เถโร) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๖
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน? สนตวาโจ (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๖
๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตถิตีอื่นอย่างไร? พลวตี (ชัชฉฉา), สามณญ์ ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตินั้น? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๗

พ.ศ.๒๕๖๒..... - ๘๘

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้..... ๘๘
- ก. สระที่เป็น..... ชื่อลหุ มีเสียงเบา..... ๘๘
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะ..... ๘๘
- ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า..... ๘๘
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ.....เป็นอโฆส..... ๘๘
- จ. วุฒโฑ สังโยคผิต เพราะ..... คำที่ถูก คือ..... ๘๘
๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ เรียกว่าอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุปปลัว และ ยโถเก ในคำว่า “อุปปลัว ยโถเก” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๘๘

๓. นามศัพท์ จัดเป็นลึงค์อะไรได้บ้าง? “กสฺมา ตฺวํ ปุณฺณ มม สฺวเก ปรีภฺว” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้ นั้น เป็นนามศัพท์ชนิดไหน? เป็นการ์นต์ ลึงค์ และวจะอะไร?... ๘๘
๔. ในอาขยาต อ อาคมหน้าธาตุ และ อี อาคมหลังธาตุและปัจจัย ลงได้ในวิภัติหมวดไหนบ้าง? ปพฺพาทฺธิ และ ชิน ในคำว่า “อกฺโกเรน ชินเโกธ” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?... ๘๙
๕. ต ปัจจัยในกิริยาภคกในที่ไหนไร ใช้บอกกตฺตฺวจาก? ในที่ไหนไร ใช้บอกกัมมฺวจาก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่าง “อาคมณ” ในคำว่า “อาคมณทิวโส” และคำว่า “อาภาเสน อาคมณฺ กริ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๘๙
๖. อะไรชื่อตปฺปฺริสสมาส? ตปฺปฺริสสมาส กับ อพยฺยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร? ทุกขปีฬิตสฺตตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๙๐
๗. ภาวตฺธิตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาทิโก (ภควา), เถยฺย, ปณฺจโม ลงปัจจัยอะไร? ในตฺธิตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๙๐

พ.ศ.๒๕๖๒ (๒)..... - ๙๑

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? ต่างจากสระอย่างไร? ในคำว่า “อภิตถเรถ กลยาณ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุ หรือ ลหุ?... ๙๑
๒. ในสนธิกิริยาภคณ อาเทศ กับ วิการ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? อิเฆมฺโส ตตฺตออย่างไร?... ๙๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๙๑
- ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?... ๙๑
- ข. เทวเต และ ปพฺพเต เป็นวิภัติและวจะอะไรได้บ้าง?... ๙๑
- ค. ปณฺณส กับ ปณฺณรสี แผลว่าอะไร? ต่างกันอย่างไร?... ๙๑
- ง. กตม, อมฺห ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?... ๙๑
- จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?... ๙๒
๔. กิริยาอาขยาตและกิริยาภคก ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้... ๙๒
- ก. อชฺช เทวทฺโต สงฺฆํ ภิกฺขิสฺสตี..... ๙๒
- ข. สฺฐีโร จ ฉาวโร จ สงฺฆํ อุปสมฺปทํ ยาจตี..... ๙๒
- ค. ตโยปิ สิฏฺษา กถิตาเยว โหนตี..... ๙๒
๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย พุทฺทสฺ (วชฺช), โโพธิ (ญฺญณฺ), ทาตา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๙๒
๖. วิเสสโนปมฺบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ทีฆายุก (ปุริโส), อโรคา (อิตฺถิ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๙๓
๗. ฌิก ปัจจัย มีตฺธิตฺติไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? นาคฺรา, โสภินิ (ปชา), สมฺโมทฺนียา (ภฺถา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺธิตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๙๓

พ.ศ.๒๕๖๓..... - ๙๔

๑. ชิวโหปคฺค (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรณีของอักษรอะไรบ้าง? และอักษรเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?... ๙๔
๒. อาเทศพยัญชนสนธิ กับ อาเทศนคฺคหิตสนธิ ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย สจฺหา, อตฺตฺตฺนญฺเจ, ตุมฺเหเว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?... ๙๔
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๙๕

- ก. นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?..... ๙๕
- ข. สุข (เพื่อน) ป. เอก. ในบุปฺงลิ่งค์ และอิตถิลิ่งค์ มีรูปเป็นอย่างไร?..... ๙๕
- ค. สังขยานามกับสังขยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๙๕
- ง. ในศัพท์นาม “ตสสา” กับ “ตสส” เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?..... ๙๕
- จ. อุปสัคนั้น ใช้อย่างไร? จงยกอุทาหรณ์มาดู..... ๙๕
๔. อาย อีย ปัจจัยในอาชยาด ใช้อย่างไร? เป็นไปในความอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้..... ๙๕
- ก. เอกจเจ (อิตถิลโย) สตถุ ปุโรโต นจจิตฺ อารภิ..... ๙๕
- ข. ปตติคกาลเ หตฺโถ วา ปาโท วา ภิชเชยฺยํ..... ๙๕
- ค. ปีตา โน มหลลกา ชนา..... ๙๕
๕. ปัจจัยในนามกิตฺก กับกิริยาภิกิตฺก เหมือนกันและต่างกันอย่างไร? วูปสโม, ทูรงคมฺ (จิตต), ทุนนิกคหฺ (จิตต) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสถานะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๙๖
๖. สัมภวานบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ตณฺหกฺโข, ตินตจิวรกา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๙๖
๗. ปัจจัยในตฺทิตฺไหนบํ้าง ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ อติมานิ (ปุคฺคโล), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๙๗

พ.ศ.๒๕๖๓ (๒)..... - ๙๘

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๙๘
- ก. สระกับพยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? ละต่างกันอย่างไร?..... ๙๘
- ข. อัฒสสระ คืออะไร? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น?..... ๙๘
๒. ในสนธิ การต่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ยานีมานิ, ตณฺชโน, คาลมาท ตัดและต่ออย่างไร?..... ๙๘
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๙๘
- ก. พาราณสี เป็นนามนามชนิดไหน?..... ๙๘
- ข. คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?..... ๙๘
- ค. สังขยาตั้งแต่ไหนถึงไหนเป็นนามอะไร?..... ๙๘
- ง. กิ ศัพท์ จัดเป็นศัพท์นามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิ่งค์?..... ๙๘
- จ. หี และ ชช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัติไหน?..... ๙๘
๔. อานยิสฺ และ อฏฺฐเหหิ ในคำว่า “อฏฺฐเหหิ ตาต” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้..... ๙๙
- ก. มาคนทียา ชีวนตาปี มตาปี มโตเยว นาม..... ๙๙
- ข. เอกจจา ชนา สตถุ ธมฺมํ โสตุ ลภติ..... ๙๙
- ค. มยํ วิสตีณํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขุํ ทสสามิ..... ๙๙
๕. สาธนะคืออะไร? การกำหนดรูปของสาธนะนั้น ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? โกธาภิกฺ (นโร), ทุพฺพโจ (ปุริโส) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสถานะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๙๙
๖. สมาสคืออะไร? เมื่อว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อตตทตฺโถ, มโนสฺสุทฺธา (ธมฺมา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๐๐

๗. ตา ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? อุโปสถิกา (อุปาสิกา), มโนมยา (ธมมา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้ง
วิเคราะห์หามาดู..... ๑๐๐

พ.ศ.๒๕๖๔..... - ๑๐๑

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? จ ญ ณ น ม เกิดที่ฐานไหน? เรียกชื่ออย่างไร?..... ๑๐๑

๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ภาควนตราโย, ทูรมาคโต, สาทิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่อ
อย่างไร?..... ๑๐๑

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๐๒

ก. ปฐมาวิภัตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๑๐๒

ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง?..... ๑๐๒

ค. ปุณฺณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?..... ๑๐๒

ง. มยฺ, อิม เป็นศัพท์นามชนิดไหน?..... ๑๐๒

จ. อัพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๑๐๒

๔. อ อากม และ อ อากม ในอาขยาด ลงในวิภัตติหมวดไหนได้บ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้
..... ๑๐๒

ก. เอกสมปี วเย ปุตโต วา ชีตา วา อุปุชเชยฺย..... ๑๐๒

ข. สา อนาถา วิจรรตมา มหาทุกฺโข ปาปุนฺนติ..... ๑๐๒

ค. ตโยปิ สิกขา กถิตาเยว โหติ..... ๑๐๒

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกตํ หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? สนฺติมคณินฺยชโก (สงโฆ), วิมุตติ, สุวโจ (เถโร) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสถานะ
อะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๑๐๒

๖. อะไรชื่อวากัมมธารยสมาส? เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส กับวันทวสมาส ต่างกันอย่างไร? ภิกฺขุสงฺฆปริจฺจโต (ภควา) เป็นสมาส
อะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๑๐๓

๗. สมุหตัทธิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากราคาที่ตัทธิตอย่างไรบ้าง? เวสสารชฺช, พลาวตี (ชิจฺจฉนา), เจตสิกฺ (กมฺมิ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน?
จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๑๐๓

พ.ศ.๒๕๖๔ (๒)..... - ๑๐๕

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้? พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสและอโฆส?..... ๑๐๕

๒. ทีฆสรสนธิมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุภยมเปตสฺส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๑๐๕

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๐๕

ก. จกฺขุ เป็นนามและลิงค์อะไร?..... ๑๐๕

ข. เทวตา เมื่อแจกในอาลปนวิภัตติ มีรูปเป็นอย่างไรบ้าง?..... ๑๐๕

ค. อายสมโต เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง?..... ๑๐๕

ง. กตร ศัพท์ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?..... ๑๐๕

จ. โต, ทานิ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?..... ๑๐๕

๔. สกัมมธาดุเป็นได้กี่วาก? นิคฺคยหติ เป็นวากอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้..... ๑๐๖

- ก. มหาปฐวี เทวธา ภินทิ..... ๑๐๖
- ข. เอวํ กนิฏฐุน ตโย สมปตติโย ปฏฐิตา..... ๑๐๖
- ค. มหาซโน อชฌายีสู..... ๑๐๖
๕. อนต และ ตพพ ปัจจัย เป็นวากยะอะไรได้บ้าง? ธมมซีวี (บุคคโล), โโพธิ (ญาณ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๐๖
๖. พหุพพิทสมาสคือสมาสอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อหิริกบุคคโล เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๑๐๖
๗. ตัทธิตโดยย่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ซาลินี (ตณฺหา), เถยย, ชนตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๐๗

พ.ศ.๒๕๖๕..... - ๑๐๘

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสังโยคอย่างไร? และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้?..... ๑๐๘
๒. อาคมมีในสนธิไหนบ้าง? ลงอาคมอะไรในสนธิอื่นๆ? ปุรติเยว, ตยาเวต เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๑๐๘
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๐๘
- ก. คุณนามต่างจากนามนามอย่างไร?..... ๑๐๘
- ข. สาริปุตโต เป็นนามนามชนิดไหน?..... ๑๐๘
- ค. เอกสังขยา กับเอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?..... ๑๐๘
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิตปิ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?..... ๑๐๘
- จ. อมโภ เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๑๐๘
๔. วิภัตติอาชยาด ต่างจากวิภัตตินามอย่างไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้..... ๑๐๙
- ก. ปีตา โน มหุลลกา อโหสิ..... ๑๐๙
- ข. เม สามิเก ชิงฺจฉาย ปิฬิยนเต น สกฺกา มยา ภูณฺชิตุ..... ๑๐๙
- ค. เทวทตโต สงฺฆิ ภูชิสฺสตี..... ๑๐๙
๕. จะทราบว่าเป็นกิริยาภิกตหรือนามภิกต จะต้องอาศัยอะไร? ภติโก, ทุลโล, สนโต, ปคคฺยห ลงปัจจัยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามภิกต จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย..... ๑๐๙
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? อนฺรพาลเทวตา เป็นสมาสอะไร บ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๑๑๐
๗. ตัทธิตต่างจากสมาสอย่างไร? รุกขมุลิกา, เวรี, โภสฺสฺล ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๐

พ.ศ.๒๕๖๕ (๒)..... - ๑๑๑

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ พ น ช ก ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้ บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ..... ๑๑๑
๒. ในสนธิกิริโยปกรณ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ยถณฺณมุสาสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๑๑๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๑๑
- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?..... ๑๑๑
- ข. อุปาสึเก มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๑๑๑
- ค. มยํ, เอกจโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน?..... ๑๑๑

- ง. ปัจจัยในอภัยยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายอะไร?..... ๑๑๑
- จ. ปาโต, ยทิ ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?..... ๑๑๑
๔. วิภัติอาขยัต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? บทว่า “นิवारเย” ในบาทพระคาถาว่า “ปาปา จิตต์ นิवारเย” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภัติหมวดไหน?..... ๑๑๒
๕. รุวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? วิมุติ, พุทโธ (อตตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๒
๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส? ในวันทวสมาสนี้ สมหาหาโร กับ อสมหาหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร? นิปปลัญ (ปุคฺคโล), อนตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๓
๗. ตา ปัจจัย มีในตทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? ทุกซี (ซโน), พุสฺสึลย, อิทธิมย (รูป) ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๓

พ.ศ.๒๕๖๖..... - ๑๑๔

๑. คำต่อไปนี้ คือ พุพฺ, วฺโส, สทฺโต, นคฺขมฺติ, วุฏฺโธมฺ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด? ถ้าผิดจงแก้ให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร? ๑๑๔
๒. สัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีวิธีช้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ยถณณฺมฺนุสฺสํติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๑๑๔
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๑๔
- ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?..... ๑๑๔
- ข. ภิกฺขเว มีวิธีทำตัวอย่าง?..... ๑๑๔
- ค. อสฺตี เป็นวจนะและลึงค์อะไร?..... ๑๑๔
- ง. ต ศัพท์ ในอิตลึงค์ เฉพาะจุดตลึงค์ มีรูปแจกอย่างไร?..... ๑๑๔
- จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?..... ๑๑๔
๔. วาจคืออะไร? วิธีจำวจากได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้..... ๑๑๕
- ก. เทสนาวสานเ องกุโร จ อินทโก จ โสตาปตติมเล ปติฏฺฐุหิ..... ๑๑๕
- ข. เถโร ปุนปฺปุนํ ปุจฺฉิยนฺโตปี น กเถสิ..... ๑๑๕
- ค. อุโภ อคฺคปาทา ภินฺทิสฺสุ..... ๑๑๕
๕. ปัจจัยสำหรับประกอบกับกิริยาติดก แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? โโพธิ (ญาณ), อคฺคทายี ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๕
๖. อะไรชื่อว่าตฺปฺริสฺสมาส? ตฺปฺริสฺสมาส กับอภัยยภาวสมาส ต่างกันอย่างไร? อคฺคธมฺมสมาหิโต เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๑๑๖
๗. ตทิสฺสฺตลิตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? อาร์คย, เตปิฏฺโก (เถโร), อฏฺฐโม ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๑๑๖

พ.ศ.๒๕๖๖ (๒)..... - ๑๑๗

๑. อักษรวิธ และวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ในคำว่า “สมาปณฺหิตํ จิตฺตํ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?..... ๑๑๗
๒. อาเทศสนธิกิริโยปกรณ ในสรสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? อชฺชตคฺเคทานาหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๑๑๗

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๑๑๗
- ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?..... ๑๑๗
- ข. อตถาย, อุปาสิกาย เป็นวิภัติอะไรได้บ้าง?..... ๑๑๗
- ค. ปณณรส กับ ปณณรสี ต่างกันอย่างไร?..... ๑๑๗
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะสัตตมิวิภัติ มีรูปแจกอย่างไร?..... ๑๑๗
- จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?..... ๑๑๗
๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสพทและอัตตโนบทนัน เพื่อประสงค์อะไร? ปพพาเชษฐ์ และ วุจเจอร์ ในคำว่า “เทวธมมาติ วุจเจอร์” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?..... ๑๑๘
๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์หามาดู สีลรทิกขา (อิตถิ), ลาโม (ปจจโย) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู..... ๑๑๘
๖. วิเสสนบุพพท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? อโรคบุตตา (วิสาข) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ..... ๑๑๘
๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ซาลินี (ตณฺหา), โสสานิกา (ภิกขุ), พาลยํ ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู....๑๑๙

พ.ศ.๒๕๕๐

๑. คำต่อไปนี้คือ ปุพฺผิ, วฺจโส, สหฺโต, นิคฺขมฺติ, วุฒฺโฒ ประกอบสังโยคผิด จงแก้ไขถูกต้องตามหลักของสังโยค?

๑. ปุพฺผิ แก้เป็น ปุปฺผิ วฺจโส แก้เป็น วโส สหฺโต แก้เป็น สโตโต
 นิคฺขมฺติ แก้เป็น นิกฺขมฺติ วุฒฺโฒ แก้เป็น วุฑฺโฒ

๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตตฺตฺราภริตฺติมิจฺเจยฺย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และทำคำให้พูดสละสลวย

สนธิ มี ๓ อย่าง ตามความที่เป็นประธาน คือ สรรสนธิ ต่อสระ พยัญชนสนธิ ต่อพยัญชนะ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต

ตตฺตฺราภริตฺติมิจฺเจยฺย ตัดเป็น ตตฺตฺร-อภริตฺตี-อิจฺเจยฺย

ระหว่าง ตตฺตฺร-อภริตฺตี สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่สระหลัง) ต่อเป็น ตตฺตฺราภริตฺตี เป็นโลปสรรสนธิ

ระหว่าง ตตฺตฺราภริตฺตี-อิจฺเจยฺย นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ตตฺตฺราภริตฺติมิจฺเจยฺย เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อะไรเรียกว่า การันต์?
ข. ภิกฺขโว, โจเร เป็นวิภัตติอะไรบ้าง?
ค. ตั้งแต่ เอกฺนวิสฺติ จนถึง อฏฺฐนฺวฺติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร?
ง. เอกจฺเจ, เอต ศัพท์ เป็นวิเสสนศัพท์นามชนิดไหน?
จ. ปัจจัยในอภยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายของอะไร?

๓. ก. สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่า การันต์
ข. ภิกฺขโว เป็นได้ ๓ วิภัตติ คือ ปฐมวิภัตติ ทุตฺติยาวิภัตติ อาลปนวิภัตติ พหุวจนะ
 โจเร เป็นได้ ๒ วิภัตติ คือ ทุตฺติยาวิภัตติ พหุวจนะ สัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ
ค. ตั้งแต่ เอกฺนวิสฺติ จนถึง อฏฺฐนฺวฺติ เป็น เอกวจนะ อิตถิลึงค์อย่างเดียว
ง. เอกจฺจ ศัพท์ เป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม เอต ศัพท์ เป็น นิยมวิเสสนศัพท์นาม
จ. ปัจจัยในอภยศัพท์นั้น ลงท้ายนามศัพท์เป็นเครื่องหมายวิภัตติ (เช่น เคหโต)
 ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาและวิภัตติ (เช่น กตฺวา กาคฺ)

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็นปรัสสบท และอิตฺตโนบถ เพื่อประสงค์อะไร?

อานยีสฺ, วุจฺเจ ในคำว่า “เทวธมฺมาติ วุจฺเจ” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. แยกออกเพื่อประสงค์จะได้กำหนดรู้วากจ เพราะปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตุวากจ ส่วนอิตฺตโนบถเป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวากจและภาววากจ (แต่จะนิยมลงเป็นแน่เลยที่เดียวก็ไม่ได้ บางคราวปรัสสบท เป็นกัมมวากจและภาววากจก็มี เช่น สทิสฺ เม น วิชฺชติ. คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ ย่อมหามีได้) บางคราวอิตฺตโนบถ เป็นกัตตุวากจก็มี เช่น ปิยโต ชายเต โสโก. ความโลภย่อมเกิดแต่ของอันเป็นที่รัก ฉะนั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบวากจ)

อานยีสฺ (อา นี อ อฺ) ประกอบด้วย อา บทหน้า นี ธาตุ ในความนำไป อ ปัจจัย อฺ อักษรตัดนิวิภัตติ พุทฺธิ อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น อย แปลง อฺ เป็น อีสฺ

วุจฺเจ (วจ ย อนฺติ) ประกอบด้วย วจ ธาตุ ในความกล่าว ย ปัจจัย อนฺติ วัตตมานาวิภัตติ เอา อ ที่ ว เป็น อฺ แปลง ย กับ จ ที่สุดธาตุเป็น จจ แปลง อนฺติ เป็น เร

๕. สาธนะคืออะไร? อฏฺฐาน ในคำว่า “อฏฺฐานกาล” และ “อฏฺฐานวิริยนฺตสฺส” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์

อฏฺฐาน ยุ ปัจจัย

(ในคำว่า อฏฺฐานกาล)

วิ. อฏฺฐาติ เอตถาติ อฏฺฐาน (กาล) กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

(ในคำว่า อฏฺฐานวิริยนฺตสฺส)

วิ. อฏฺฐาติ เตนาติ อฏฺฐาน (วิริย) กัตตุรูป กรณสาธนะ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าตปฺปฺริสฺสมาส? และตปฺปฺริสฺสมาส นั้น มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตโยชนาวตฺถุ, ปุริตปารมี (สโตโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาดูตามลำดับ

๖. นามศัพท์มี ๖ วิภัตติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่า ตปฺปฺริสฺสมาส มี ๖ คือ

ทุตฺยาตปฺปฺริสฺสมาส ตุตฺยาตปฺปฺริสฺสมาส จตฺตถิตปฺปฺริสฺสมาส ปญฺจมีตปฺปฺริสฺสมาส ฉฺฉฐิตปฺปฺริสฺสมาส สัตตมีตปฺปฺริสฺสมาส

ตโยชนาวตฺถุ เป็นฉฺฉฐิตปฺปฺริสฺสมาส มีอสมหารทิกุสฺมาส เป็นภายใน

วิ. ตโย ชนา ตโยชนา อสฺมา. ทิคฺ. อสุต.

วิ. ตโยชนานํ วตฺถุ ตโยชนาวตฺถุ ฉ. ตป.

ปุริตปารมี (สโตโต) เป็นตุตฺยาพหุพพิสฺมาส

วิ. ปุริตา ปารมี เยน, โส ปุริตปารมี (สโตโต)

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏกา (ภิกขุ), จตุทธา, ยสวา ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน?

๗. ปุรณัตถิตมีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

เตปิฏกา (ภิกขุ) ณ ปัจจัย ราคาที่ตถิต

จตุทธา ธา ปัจจัย วิภาคตถิต

ยสวา วนตุ ปัจจัย ตทสสัตถิต

พ.ศ.๒๕๕๐ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฆ ง จ ฉ ช ฌ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ต ถ ท ธ น ป ผ พ ภ ม ย ร ล ว ส ห พ ุ
พยัญชนะอาศัยสระ จึงออกเสียงได้

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? สาลมิโวตถตัม เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ มีอุปการะคือ ต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องถึงกันด้วยอักษร เพื่อย่นอักษรให้น้อยลง
เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย

สาลมิโวตถตัม ตัดเป็น สาล-อิ-ว-โอตถตัม

ระหว่าง สาล-อิ-ว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น สาลมิว เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ
ระหว่าง สาลมิว-โอตถตัม สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นที่ฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น สาลมิโวตถตัม เป็นโลปสรสนธิ

๓. สังขยา คืออะไร? มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นนามอะไร?

สังขยานาม กับ สังขยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. สังขยา คือ ศัพท์ที่เป็นเครื่องกำหนดนับนามนาม มี ๒ คือ ปกติสังขยา ปุรณสังขยา

ปกติสังขยา เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นาม^๑

ปถจ ถึง อฏฐนวุติ (๕-๘๘) เป็นคุณนาม

เอกุนสตัด ขึ้นไป (๘๘...) เป็นนามนาม

ปุรณสังขยา เป็นคุณนามทั้งสิ้น

สังขยานามนาม ใช้เช่นเดียวกับนามนาม เมื่อใช้นับจำนวนนามนามบทใด ให้เรียงไว้หลังนามนามบทนั้น

ส่วนสังขยาคุณนาม ใช้เช่นเดียวกับคุณนาม เมื่อใช้นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หน้านามนามบทนั้น

๔. วาจก คืออะไร? จัดไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? วิธีจะจำวาจกได้แม่นยำนั้น ต้องอาศัยอะไร?

๔. วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่กล่าววบทที่เป็นประธานของกิริยา

วาจกมี ๕ คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจกได้แม่นยำต้องอาศัยปัจจัยที่ประกอบ

๑ เอก ถึง อฏฐนวุติ (๑-๘๘) เป็นคุณนาม (เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นามด้วย)

๕. ปัจจัยสำหรับประกอบกริยาภิตก์ แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร?

๕. ปัจจัยกริยาภิตก์ แบ่งเป็น ๓ หมวด

กิตปัจจัย เช่น อนต ตวนตุ ตาวิ

กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ

กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ต ตุน ตวา ตวาน

ปัจจัยทั้ง ๓ หมวดนั้นบอกกาล ดังนี้

อนต มาน ปัจจัย บอกปัจจุบันกาล

ตวนตุ ตาวิ ต ตุน ตวา ตวาน บอกอดีตกาล

อนีย ตพพ ปัจจัย บอกความจำเป็น

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

วิชาจรณสมปนโน (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าทวันทสมาส

มี ๒ อย่าง คือ สมาหารทวันทสมาส อสมหารทวันทสมาส

วิชาจรณสมปนโน (ภควา) เป็นตติยาตปุริสสมาส มีสมาหารทวันทสมาส เป็นภายใน

วิ. วิชา จ จรณ จ วิชาจรณ ส. ทวัน.

วิ. วิชาจรณน สมปนโน วิชาจรณสมปนโน (ภควา) ต. ตป.

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? มททว, ปญจก ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ญย ตตน ตา ณ กณ

มททว ณ ปัจจัย กาวตัทธิต

วิ. มุทโน ภาโว มททว

ปญจก ก ปัจจัย สังขยาตัทธิต

วิ. ปญจ ปริมาณานิ อสชาติ ปญจก

พ.ศ.๒๕๕๑

๑. ชิวหามชฌัม ท่ามกลางลิ้น เป็นกรรมของอักขระอะไรบ้าง? และอักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวหามชฌัม ท่ามกลางลิ้น เป็นกรรมของอักขระ ๘ ตัว คือ อี อี, จ ฉ ช ฌ ญ ย และอักขระเหล่านั้นเกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชะ

๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
เอตมมจลมูลุตตม เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แปลงสระเบื้องต้น เมื่อ อี เอ, อุ โอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อี เอ เป็น ย, แปลง อุ โอ เป็น ว (เฉพาะ อี ถ้ามีพยัญชนะซ้อนกัน ๓ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่ง)

เอา อี เป็น ย เช่น ปฏิสนธิฐานรูดติ-อสส เป็น ปฏิสนธิฐานรูดยสส, อคฺคิ-อาคารฺ เป็น อคฺยาคารฺ,
เอา เอ เป็น ย เช่น เต-อสส เป็น ตยสส, เม-อยํ เป็น มยายํ, เต-อหํ เป็น ตยَاهํ,
เอา โอ เป็น ว เช่น อถฺโข-อสส เป็น อถฺขวสส
เอา อุ เป็น ว เช่น พหุ-อาพาโร เป็น พหฺวาพาโร, จกฺขุ-อาปาถํ เป็น จกฺขฺวาปาถํ

เอตมมจลมูลุตตม ตัดเป็น เอตํ-มจลฺ-อุตตม

ระหว่าง เอตํ-มจลฺ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค

ต่อเป็น เอตมมจลฺ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง เอตมมจลฺ-อุตตม นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น เอตมมจลมูลุตตม
เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามเช่นไร จัดเป็นอติวิเสส?
- ข. ภควโต มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. ปุรณสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?
- ง. ต ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- จ. ทานิ ปัจจัย ในอภัยยศัพท์ เป็นเครื่องหมายอะไร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่วมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เช่น ปณฺชิตฺตโม เป็นบัณฑิตที่สุด
ปาปตโม เป็นบาปที่สุด จัดเป็น อติวิเสส
- ข. ภควโต ศัพท์เต็มคือ ภควนฺตุ เอานฺต แห่ง วนฺต ปัจจัย กับ ส จตฺถิและฉฺฉฺฐิวิภตฺติ เป็น โต
- ค. ปุรณสังขยา ใช้ับนามนามที่เต็มในที่นั้นๆ คือ นับเป็นชั้นๆ เช่น ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม
- ง. ต ศัพท์ เป็นปริสสัพพนาม ประถมบุรุษ และเป็นนิยมิเสสนสัพพนาม

จ. ทานี ปัจจัยในอภัยยศัพท์ เป็นเครื่องหมายสัตตมวิภัตติ ลงในกาล

๔. สกัมมธาตุ กับ อกัมมธาตุ ใช้ในวากอะไรได้บ้าง?

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุ? จงอธิบาย

๔. สกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก กัมมวาก เหตุกัตตุวาก และเหตุกัมมวาก
อกัมมธาตุ ใช้ใน ๓ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก และเหตุกัตตุวาก^๑

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุ (ธาตุเรียกหากรรม) และอกัมมธาตุ (ธาตุไม่เรียกหากรรม)

ภิท ธาตุ

ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ต่อย ทำลาย เช่น สูโท ภาชนิ ภินฺทติ.

ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ เป็นอกัมมธาตุ แปลว่า แรก เช่น ภาชนิ ภิชฺชติ.

มุจ ธาตุ

ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ปล่อย เช่น โคปาโล โคนิ มุจฺจติ.

ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ เป็นอกัมมธาตุ แปลว่า หลุด พัน เช่น โคนิ มุจฺจติ.

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ

ทุทฺทม (อตฺตา), มรณํ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่า “ผู้” เช่น กุมภิ กโรตฺติ กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ, เทตฺติ ทายโก ผู้ให้,

ถ้าลงในอรรถคือตัสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” เช่น รมมํ วทติ สีเลนาติ รมมวาที ผู้กล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ

ปาปี กโรตฺติ สีเลนาติ ปาปกาโร ผู้ทำซึ่งบาปโดยปกติ,

ถ้าเป็นสมาสรูปตัสสึละสาธนะ แปลว่า “ผู้มีอัน...เป็นปกติ” เช่น รมมํ จริตุํ สีลมสฺสาติ รมมจาโร ผู้มีอันประพฤติซึ่ง

ธรรมเป็นปกติ ปาปี กาทุํ สีลมสฺสาติ ปาปกาโร ผู้มีอันทำซึ่งบาปเป็นปกติ

ทุทฺทม (อตฺตา) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเชน ทมฺยเตติ ทุทฺทม (อตฺตา)

มรณํ ย ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. มรณํ มรณํ หรือ

วิ. มรยเต มรณํ

๑ อกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นกัมมวาก)

๖. อะไรชื่อว่าทิวสมาส? ทิวสมาส กับ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?**อนโตเคหปุเวสนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ**

๖. กัมมธารยสมาสมีสังขยาอยู่ข้างหน้าชื่อว่า ทิวสมาส

ทิวสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ประธานอยู่หลัง เช่น ตโย โลกา ตีโลกํ, ปญจ อินทริยานิ ปญจินทริยํ

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีวิเสสนะอยู่หน้า ประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส, นิลํ อุบลํ นิลุปลํ

อนโตเคหปุเวสนํ เป็นฉัฏฐิตัพฐิสมาส มีนิปาตบุพพกะ อพยยิภาวสมาส เป็นภายใน

วิ. เคหสส อนโต อนโตเคหํ *นิ. ปุพ. อพย.*

วิ. อนโตเคหสส ปเวสนํ อนโตเคหปุเวสนํ. *ฉ. ตป.*

๗. ตา ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?**ทุกซี (ชโน), ปาสาทิก (รูป), ทวาทสโม (วคโค) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหัตตัทธิต ภาวตัทธิต

ตา ปัจจัย สมุหัตตัทธิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ภาวตัทธิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น เช่น สหายสส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ทุกซี (ชโน) อี ปัจจัย ตัทสสัดถิตัทธิต

วิ. ทุกซี อสส อตถิติ ทุกซี (ชโน)

ปาสาทิก (รูป) ฦก ปัจจัย ตรตยาตัทธิต

วิ. ปสาทํ อาหารตติ ปาสาทิก (รูป)

ทวาทสโม (วคโค) ม ปัจจัย ปุรณตัทธิต

วิ. ทวาทสนนํ ปุรโณ ทวาทสโม (วคโค)

พ.ศ.๒๕๕๑ (๒)

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง?

๑. หลักการประกอบสังโยคในพยัญชนะวรรค

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

๒. วิกิการสรสนธิ ในที่เช่นไร จึงวิกิการในเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

๒. วิกิการสรสนธิ คือ เมื่อลบสระหลังแล้ว แผลงสระหน้า คือ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ เช่น มุณี-อาโลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อติ เป็น โสติ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?

ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ปกติสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?

ง. ตุมห ศัพท์ ในศัพท์นาม สำหรับใช้อย่างไร?

จ. อิธ อชช ลงในปัจจัยอะไรในอภยศัพท์?

๓. ก. นามทั่วไปได้แก่คน สัตว์ ที่อื่นได้ เช่น มนุสฺส มนุषยฺ, ตีรจฉาน โส สัตว์ตีรจฉาน, นครี เมือง จัดเป็นสาธารณนาม

ข. สุขาย ศัพท์เดิม คือ สุข เออา อ กับ ส จตุตถีวิภัตติ เป็น อาย

ค. ปกติสังขยา ใช้ับนามนามโดยปกติ เช่น หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เพื่อให้รู้ว่ามีประมาณเท่าใด

ง. ตุมห ศัพท์ ในศัพท์นาม สำหรับใช้แทนผู้ที่ตนพูดด้วย ในภาษาไทย เช่น เจ้า, ท่าน, เอ็ง, มึง ตามคำสูงและต่ำ

จ. อิธ ลง ธิ ปัจจัย ในอภยศัพท์ อชช ลง ชช ปัจจัย ในอภยศัพท์

๔. อาคมในอาชยาตมีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?

๔. อาคมในอาชยาต มี ๕ ตัว คือ อ อิ ส ห ะ

อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดหิยัตตนิ อชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยหมวดอชชัตตนิ ภวิสสันติ และกาลาติปัตติ

สุ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอชชัตตนิ

หุ อาคม ลงที่ท้าย ธาตุ ที่มีอุปสัคอยู่หน้า

นิคคิตอาคม ลงท้ายธาตุในหมวด รุช ธาตุ (แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค)

๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ

๕. อธิกรณสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่...” เช่น จีวรํ ปารุปนติ เอตถาติ จีวรปารุปนํ (ฐาน)
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา...” เช่น จีวรํ ปารุปิยติ เอตถาติ จีวรปารุปนํ (ฐาน)

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส? ในวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส

วันทวสมาส ที่รวมนามศัพท์มีเนื้อความเป็นพหูวนะ ทำให้เป็นเอกวนะ นปุงสกลิงค์ ชื่อว่า สมหาโร เช่น
สมโณ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสนํ

ส่วนวันทวสมาสที่ไม่ได้ทำอย่างนี้ ชื่อว่า อสมหาโร เช่น สมโณ จ พรหมโณ สมณพราหมณา

๗. อี ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

๗. อี ปัจจัย มีในตัทธิตัตถิต และปุรณตัทธิต

อี ปัจจัย ในตัทธิตัตถิต ใช้ลงท้ายนามนาม ทำศัพท์นามนามให้เป็นคุณนาม แปลว่า “มี...”

อี ปัจจัย ในปุรณตัทธิต ใช้ลงท้ายปกติสังขยา (ตั้งแต่ เอกาทส ถึง อฏฐารส เฉพาะที่เป็นอิตถิลิงค์)

ทำปกติสังขยา ให้เป็นปุรณสังขยาคุณนาม

พ.ศ.๒๕๕๒

๑. สระในบาลีภาษานั้นมีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?

๑. สระมี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ

สระที่เป็นทีฆะ คือ อา อิ อู เอ โอ และที่เป็นรัสสระ คือ อ อิ อุ มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็นครุ มีเสียงหนัก เช่น ภูปาโล มนุสสินโท โกเสยย

๒. ทีฆสรสนธิ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในที่เช่นไรจึงจะทีฆะสระหน้าได้? อิทานวาท เป็นสนธิอะไร? ตัดต่ออย่างไร?

๒. ทีฆสรสนธิ มี ๒ คือ ทีฆะสระหน้า และ ทีฆะสระหลัง

ทีฆะสระหน้าได้

เมื่อลบสระหลัง แล้วทีฆะสระหน้า เช่น กิสุ-อิธ เป็น กิสุธ, สาธ-อิติ เป็น สาธติ (ลบ อิ แล้วทีฆะ อุ ข้างหน้า)

หรือเมื่อรัสสระอยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ทีฆะสระหน้าได้ เช่น มุณี-จเร เป็น มุณีจเร

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?
- ข. สตถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. ปณณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน?
- ง. วิเสสนสัพพนามมีลักษณะอย่างไร?
- จ. ฆนเต, สายํ ในอภัยศัพท์ เป็นนิบาตอะไร?

๓. ก. นามทั่วไปได้แก่คน สัตว์ ที่อื่นได้ เช่น มนุสโส มนุษย์, ตีรจฉานโน สัตว์ตี่รจฉาน, นครํ เมือง จัดเป็นสาธารณนาม
- ข. สตถาโร ศัพท์เดิมคือ สตถุ ลง โย ปฐมวิภัติ ทุติยวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหูวนะ
เอา อุ การันต์ ที่ สตถุ เป็น อาร มีรูปศัพท์เป็น สตถาร
แล้วเอา โย ปฐมวิภัติ ทุติยวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหูวนะ เป็น โอ
- ค. ปณณรสี เป็นสังขยาชนิดปุณณสังขยา
- ง. วิเสสนสัพพนาม มีลักษณะคล้ายคุณนาม แต่มีวิธีแจกไม่เหมือนคุณนาม
- จ. ฆนเต เป็นนิบาตบอกอาลปนะ สายํ เป็นนิบาตบอกกาล

๔. ในอาชยาต จัตวาจากไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? และกำหนดรู้ได้อย่างไร?

๔. วาจก มี ๕ คือ กัตตฺวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตฺวาจก เหตุกัมมวาจก

- ๑) กัตตฺวาจก ลง ปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ ณา ญา

- ๒) กัมมวาทก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย
 ๓) ภาววาทก ลง ย ปัจจัย
 ๔) เหตุกัตตุวาทก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ณาเป ณาปย
 ๕) เหตุกัมมวาทก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย

๕. รูปีวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร?

อภัยคามิโน (สวดตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปีวิเคราะห์แห่งสาธนะจัดเป็น ๓ คือ กัตตุรูป กัมมรูป ภาวรูป
 รูปีวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุวาทกหรือเหตุกัตตุวาทก สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป
 รูปีวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาทกหรือเหตุกัมมวาทก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
 รูปีวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาทก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

อภัยคามิโน (สวดตา) ณี ปัจจัย

- วิ. อภัย คจฉนตติ อภัยคามิโน (สวดตา) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ
 วิ. อภัย คจฉนตติ สีเลนาติ อภัยคามิโน (สวดตา) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตัสสีละ หรือ
 วิ. อภัย คนตุ สิลเมเตสนติ อภัยคามิโน (สวดตา) สมาสรูป ตัสสีละสาธนะ

๖. อะไรชื่อว่าตปุริสมาส? ตปุริสมาส กับ อภัยยีสมาส ต่างกันอย่างไร?

อจจรัสหสสปริวุโต (เทวปุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์มี อ วิภตติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบพเบื้องปลาย ชื่อว่าตปุริสมาส

ตปุริสมาสมีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ

เช่น สุขํ ปโต สุขปปโต (ปุริโส บุรุษ) ถึงแล้วซึ่งสุข, รูปे สณญา รูปสณญา ความสำคัญในรูป

อภัยยีสมาส มีบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ

เช่น นครสส สมิปี อุปนครี ที่ใกล้แห่งเมือง

อจจรัสหสสปริวุโต (เทวปุโต) เป็นตติยัตปุริสมาส มีฉฐฐัตปุริสมาส เป็นภายใน

- วิ. อจจรานํ สหสส์ อจจรัสหสส์ ฉ. ตป.
 วิ. อจจรัสหสเสน ปริวุโต อจจรัสหสสปริวุโต (เทวปุโต) ต. ตป.

๗. ภาวตัทธิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากทตัสตติตัทธิตอย่างไรบ้าง?

เทสนากุสลตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ภาวตัทธิต เป็นนามนาม

ภาวัตถิต เป็นตัทธิตนามนาม ลง ตต ญย ตตน ตา ณ กณ ปัจจัย แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็นแห่ง...
เช่น สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ตทสสัตถิตัทธิต เป็นตัทธิตคุณนาม ลง วี ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ปัจจัย แทน อตถิ ศัพท์ แปลว่า มี...
เช่น ปณญา อสส อตถิติ ปณญา มีปัญญา

เทศนากุสลตา ตา ปัจจัย สมุหัตถิต

วิ. เทศนากุสลานํ สมุโห เทศนากุสลตา ประชุมแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง

วิ. เทศนากุสลสส ภาวो เทศนากุสลตา ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง

พ.ศ.๒๕๕๒ (๒)

๑. ชิวหคค์ ปลายลีน เป็นกรณของอักขระอะไรบ้าง? อักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวหคค์ ปลายลีน เป็นกรณของอักขระ ๗ ตัว คือ ต ถ ท ธ น; ล ส อักขระเหล่านี้ เกิดที่ฟัน เรียกว่า ทันตชะ

๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร? จงตอบคำถามพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
สุดตตญเจว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ลบนิคคหิตได้ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง เช่น

สระอยู่หลัง: ลบนิคคหิตได้ เช่น ตาส-อหฺ เป็น ตาสาหฺ, วิหฺน-อคฺ เป็น วิหฺนคฺ

พยัญชนะอยู่หลัง: ลบนิคคหิตได้ เช่น อริยสจจาน-ทสสนฺ เป็น อริยสจจานทสสนฺ, พุทธาน-สาสนฺ เป็น พุทธานสาสนฺ

สุดตตญเจว ตัดเป็น สุดต-จ-เอว

ระหว่าง สุดต-จ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ต่อเป็น สุดตตญ
เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง สุดตตญจ-เอว สระหน้าเป็นรัสสะ สระเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น สุดตตญเจว เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?

ข. เทวเต มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. อสีติ เป็นได้กี่ลิงค์?

ง. ตุมห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?

จ. ยคฺฆ เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่วมากหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ปณฺชิตตโร เป็นบัณฑิตกว่า ชื่อวิเสส

ข. เทวเต ศัพท์เดิมคือ เทวตา ลง สิ อาลปนวิภัติ เอกวจนะ เอว สิ เป็น เอ

ค. อสีติ เป็นได้ลิงค์เดียว คือ อิตถิลิงค์

ง. ตุมห เป็นปริสัพพนาม มัชยมบุรุษ เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

จ. ยคฺฆ เป็นคำสำหรับร้องเรียกให้คนที่สูงกว่าตนตั้งใจฟังคำที่ผู้พูดประสงค์จะว่า ไม่มีคำแปลในภาษาของเราให้
ตรงกันได้ และคำเช่นนี้ก็ไม่มีใครมีใช้ในภาษาของเรา เห็นมีอยู่แต่คำทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า “สรวมชีพ” หรือ
“ขอเดชะ” ซึ่งเป็นคำพูดเพื่อจะให้พระเจ้าแผ่นดินตั้งพระราชหฤทัยฟังคำที่จะพูดต่อไป หรือเป็นคำพูดที่ผู้
น้อยพูดกับผู้ใหญ่ หรือบ่าวพูดกับนาย ก็ได้

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร?

วูปสมิสุ, ปจจาสิสนติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดหิยัตตนิ อัชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอัชชัตตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

วูปสมิสุ ประกอบด้วย วิ อุป บทหน้า สม ธาตุ ในความสงบ อ ปัจจัย อุ อัชชัตตนิวิภัตติ

ลบ อิ ที่ วิ ทีฆะ อุ เป็น อุ แปลง อุ เป็น อีสุ

ปจจาสิสนติ ประกอบด้วย ปติ อา บทหน้า สีส ธาตุ ในความปรารถนา, หวัง อ ปัจจัย อนุติ วัตตมานาวิภัตติ

แปลง ติ เป็น ตย แปลง ตย เป็น จจ

๕. ตูนาทิจัจจย คือ ปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย?

ธมฺมเทสนา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ตูนาทิจัจจย แปลว่า ปัจจัยมีต้นเป็นต้น หมายถึง ตูน ตวา ตวาน ปัจจัย ตูนาทิจัจจย บอกอดีตกาล

ธาตุมีอุปสัคอยู่หน้า แปลง ตูนาทิจัจจย เป็น ย เช่น อาทาย มาจาก อา อุปสัค ทา ธาตุ ในความให้ ตวา ปัจจัย

ธมฺมเทสนา ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. ธมฺมเทสนํ ธมฺมเทสนา

๖. อะไรชื่อว่า พหุพพิทิสมาส? ที่เรียกว่า ตุลยาธิกรณพหุพพิทิจ กับ ภินนาธิกรณพหุพพิทิจ นั้น มีข้อแตกต่างกัน

อย่างไร? ปริปัญณวิสตวัสโส (ปุริโส) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพพิทิสมาส

ตุลยาธิกรณพหุพพิทิจ ในรูปวิเคราะห์ บทประธานและบทวิเสสนะ มีวิภัตติและลิงค์เสมอกัน แยกแต่บทสหัพพนามที่เป็นประธานแห่งบทสมาส เช่น อาคตา สมณายํ, โส อาคตสมโณ (อาราโม)

ภินนาธิกรณพหุพพิทิจ ในรูปวิเคราะห์ บททั้งหลายมีวิภัตติต่างกัน เช่น อสิ หตเถ ยสส, โส อสิหตโถ (โยโธ)

ปริปัญณวิสตวัสโส (ปุริโส) เป็นฉัฐฐิพหุพพิทิสมาส มีอสมหารทิสมาส เป็นภายใน

วิ. วิสติ วสทานิ วิสติวสทานิ *อสมฺมา. ทิคฺ.*

วิ. ปริปัญณณานิ วิสติวสทานิ ยสส, โส ปริปัญณณวิสตวัสโส (ปุริโส) *ฉ. พหุพ.*

๗. ณ ปัจจัย มีในศัพท์ไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

วณณวนต์ (ปุปผิ) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ณ ปัจจัย มีในโคตตศัพท์ ราคาศัพท์ สมุหศัพท์ ตทสสัตถิศัพท์ และภาวศัพท์

ณ โคตตศัพท์ แทน อปจจ ศัพท์ แปลว่า เหล่ากอ

ณ ราคาศัพท์ แทน รตต ศัพท์ แปลว่า ย่อมแล้ว เป็นต้น

ณ สมุหศัพท์ แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม

ณ ตทสสัตถิศัพท์ แทน อตถิ ศัพท์ แปลว่า มี

ณ ภาวศัพท์ แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น

วณณวนต์ (ปุปผิ) วนตุ ปัจจัย ตทสสัตถิศัพท์

วิ. วรรณ โณ อสส อตถิติ วณณวนต์ (ปุปผิ)

พ.ศ.๒๕๕๓

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? พยัญชนะไหน จัดเป็นโฆสะและอโฆสะ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ฑ ฒ ณ, ฑ ฐ น, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห ฬ เป็น โฆสะ
พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส เป็น อโฆสะ

นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ประสงค์เป็นโฆสะ ส่วนนักปราชญ์ฝ่ายศาสนา ประสงค์เป็นโฆสาโฆสวิมุตติ พ้นจากโฆสะและอโฆสะ

๒. อาเทศสนธิกิริยาปกครอง แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ภาควนตราโย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทศสนธิกิริยาปกครอง แบ่งเป็น ๒ คือ แผลงสระหน้า แผลงสระหลัง

ภาควนตราโย ตัดเป็น ภาตุ-อนตราโย

อยู่หน้า สระอยู่หลัง แผลง อุ เป็น ว ต่อเป็น ภาควนตราโย เป็นอาเทศสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น? อะไรบ้าง?
- ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. ปุ่ลึงค์ มีการันต์เท่าไร? อะไรบ้าง?
- ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฐารส เป็นวจนะและลึงค์อะไร?
- จ. อุทฺธ, วย ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. คุณนามแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ วิเสส อติวิเสส

ข. ภควตา เป็นได้ ๒ วิภัติ คือ นา ตติยาวิภัติ เอกวจนะ และ สมา ปัญจมีวิภัติ เอกวจนะ
ภควตา ศัพท์เดิมคือ ภควนตุ ลง นา ตติยาวิภัติ เอกวจนะ เอา นตุ กับ นา เป็น ตา
แม้ สมา ปัญจมีวิภัติ ก็มีคติเหมือน นา วิภัติ

ค. ปุ่ลึงค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อิ อี อุ อู

ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฐารส เป็นพหุวจนะอย่างเดียว และเป็นได้ ๓ ลึงค์

จ. อุทฺธ เป็นนิบาตบอกที่ วย เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย

๔. วิภัติอาขยาด ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

บทว่า “นิทรม” ในบาทพระคาถาว่า “นิทรม มลमतโน” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภัติหมวดไหน?

๔. วัตตมานาวิภัติ บอกปัจจุบันกาล คือ ๑) ปัจจุบันแท้ แปลว่า ...อยู่ ๒) ปัจจุบันใกล้เคียง แปลว่า ย่อม... ๓) ปัจจุบันใกล้เคียงอนาคต แปลว่า จะ...

ปัญญาวิภัติ บอกความบังคับ แปลว่า จง..., บอกความหวัง แปลว่า ...เถิด, บอกความอ่อนนอน แปลว่า ขอจง...

สัตตมีวิภัติ บอกความยอมตาม แปลว่า ควร..., บอกความกำหนด แปลว่า พึง..., บอกความรำพึง แปลว่า พึง...

ปโรกขาวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ไม่มีกำหนด แปลว่า ...แล้ว

หิยัตตนิวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วานนี้ แปลว่า ...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้...แล้ว

อัชชัตตนิวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แปลว่า ...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้...แล้ว

ภวิสสันติวิภัติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า จัก...

กาลาติปัตติวิภัติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งอดีต แปลว่า จัก...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า จักได้...แล้ว

นิทรม แปลว่า พึงกำจัด, พึงขจัด ลง เอยย หมวดสัตตมีวิภัติ

๕. สารณะ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สารณะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์ มี ๗ อย่าง คือ

กัตตุสารณะ กัมมสารณะ ภาวสารณะ กรรมสารณะ สัมปทานสารณะ อปทานสารณะ อธิกรณสารณะ

นิพพานคามินี (ปฏิบัติ)

วิ. นิพพาน คจฉนติ เอตายาติ นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ณ ปัจจัย กัตตุรูป กรรมสารณะ

(ลง อินี ปัจจัย เครื่องหมายอิตถิลิงค์) หรือ

วิ. นิพพาน คจฉนเปตติ นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ณ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสารณะ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อสขฌายมลา (มนตา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่หลัง วิ. มหนโต ปุริโส महाปุริโส บุรุษใหญ่

ส่วนวิเสสนนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า วิ. สโตโต วิเสโส สโตโตวิเสโส สัตว์วิเศษ

อสขฌายมลา (มนตา) เป็นฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิหีสมาส มี นบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. น สขฌาโย อสขฌาโย นบุพ. กัม.

วิ. อสขฌาโย มลฺ เยสฺ, เต อสขฌายมลา (มนตา) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. ตา ปัจจัย มีในศัพท์ใดบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งรูปวิเคราะห์มาประกอบด้วย

๗. ตา ปัจจัย มีใน สมุหัตถิต และภาวัตถิต

ตา ปัจจัย ในสมุหัตถิต เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ในภาวัตถิต เช่น สหายสส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

พ.ศ.๒๕๕๓ (๒)

๑. อักษรวิธีและวจวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ในคำว่า “จิตฺ หนตฺ สุขาวหฺ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?

๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น (๑) สมัญญาธิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะ พร้อมทั้งฐานกรณ์ (๒) สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน

วจวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม อพยยศัพท์ สมาส ตัทธิธิต อาขยาต กิตก์

จิตฺ เป็น ครุ ขา เป็น ครุ

ตฺ เป็น ครุ ว เป็น ลหุ

สุ เป็น ลหุ หฺ เป็น ครุ

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร?

พหูรศสหาสมิ ในคำว่า “พหูรศสหาสมิ ทาโส ว” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิทำให้สามารถย่ออักษรให้น้อยลง อันเป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย

พหูรศสหาสมิ ตัดเป็น พหูรศส-อหฺ-อสมิ

ระหว่าง พหูรศส-อหฺ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่ชะสระหลัง) ต่อเป็น พหูรศสหาหฺ เป็นที่ขมสรสนธิ

ระหว่าง พหูรศสหาหฺ-อสมิ นิคคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิต ต่อเป็น พหูรศสหาสมิ เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. **เขฎฐ** เป็นอะไรในนามศัพท์? และเป็นลึงค์อะไร?
- ข. **อุปาสิก** มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. **ตฺว**, **กตโร** เป็นศัพท์นามชนิดไหน?
- ง. **นิบาต** นั้น สำหรับใช้อย่างไร?
- จ. **อิทานิ**, **ตฺหิ** แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?

๓. ก. **เขฎฐ** เป็นคุณนาม และเป็นได้ ๓ ลึงค์

ข. **อุปาสิก** ศัพท์เดิมคือ **อุปาสิกา** ลง อา การันต์ ในอิติลึงค์ **สิ** อาลปนวิภัติ เอกวจนะ
ลบ **สิ** เอา อา เป็น **เอ**

ค. **ตฺว** เป็นปुरुสศัพท์นาม **กตโร** เป็นวิเสสนศัพท์นาม

ง. **นิบาต** ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง **กิริยาศัพท์**บ้าง

- จ. อิทานิ แปลว่า ในกาลนี้, เตียวนี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ทานิ ปัจจัย
ตทึ แปลว่า ใน...นั้น สำเร็จรูปมาจาก ต ศัพท์ ลง หี ปัจจัย

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม ใช้ประกอบกริยาทั่วไป หรือมีจำกัดอย่างไร?

จงแจก คห ธาตุ ในความถ้อยเอา ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะประสพทมาตุ

๔. อ อาคม นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดหิยัตตนิ อชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม นิยมลงหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอชัตตนิ ภาวิสันติ และกาลาติปัตติ

แจก คห ธาตุ ในความถ้อยเอา ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี

ประสพท

ปริส. เอก.

พหุ.

ป. คนหาตุ

คนหนตุ

ม. คนหิ คนหาหิ

คนหถ คนหาถ

อุ. คนหามิ

คนหาม

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย

ปุชา ในคำว่า “ปุชา จ ปุชเนียนัน” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตุ

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุวากหรือเหตุกัตตุวาก สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวากหรือเหตุกัมมวาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาก สาธนะนั้นเป็นภาवरูป

ปุชา อ ปัจจัย ภาवरูป ภาวสาธนะ

วิ. ปุชนํ ปุชา

๖. สมาสอะไรบ้างนิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว? และจะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? มุณีวรรณัง เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมหาททิกุสมาส (๒) สมหาทวันทวสมาส (๓) อัพยยิภาวสมาส

ทราบได้โดยความนิยมต่างกันแห่งสมาสเหล่านั้น ดังนี้

สมหาททิกุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ติโลกิ

สมหาทวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนิ

อัพยยิภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรถสส อภาโว นิทพธถิ

มุณีวรรณัง เป็นฉัญฐิตูปุริสสมาส มีวิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. มุณี วโร มุณีวโร วิ. นุต. กัม.

วิ. มุณีวรสส วจน มุณีวรรณัง ฉ. ตป.

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตถิตอื่นอย่างไร?

ที่ขยายตา ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อยิสสก อย อัญฐ

เสฏฐัตถิตต่างจากปัจจัยในตถิตอื่น คือ มิได้ลงแทนศัพท์อย่างปัจจัยในตถิตทั่วไป แต่ใช้เป็นเครื่องหมายคุณศัพท์

เปรียบเทียบ คือ ตร อย และอยิสสก ลงในวิเสสคุณศัพท์ ตม และ อัญฐ ลงในอติวิเสสคุณศัพท์

ที่ขยายตา

วิ. ที่ขยายน์ สมุโห ที่ขยายตา ตา ปัจจัย สมุหัตถิต

วิ. ที่ขยายสส ภาโว ที่ขยายตา ตา ปัจจัย ภาวตถิต

พ.ศ.๒๕๕๔

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ ท, ม, ฎ, ค, จ ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ?

๑. ท เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น สทท พทธ
 ม เป็นพยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว เช่น อนุกมป สมผลส อมพ กุมภ จมม
 ฎ เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น ฎฎ ฎฎฐ
 ค เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น มคค ออกข
 จ เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น สจจ ปจจฉา

๒. โลกสนธิกริโยปกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลบได้ในที่เช่นไรบ้าง? ยถายมปทีโป เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. นิคคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิตได้ เช่น วิทฺฐน-อคคฺ เป็น วิทฺฐนคคฺ,
 อริยสจฺจาน-ทสสนํ เป็น อริยสจฺจานทสสนํ

ยถายมปทีโป ตัดเป็น ยถา-อัย-ปทีโป

ระหว่าง ยถา-อัย สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น ยถายํ เป็นโลกสนธิ

ระหว่าง ยถายํ-ปทีโป นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สูตวรรค

ต่อเป็น ยถายมปทีโป เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ปฐมาวิภัตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?
- ข. รณญะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. ศัพท์มโนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมทำอย่างไร?
- ง. ก็ ศัพท์ เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่างไร?
- จ. อมฺโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. ปฐมาวิภัตติแบ่งเป็น ๒ คือ ๑) เป็น ลิงคัตถะ หรือ กัตตา ที่เป็นตัวประธาน

๒) เป็น อาลปนะ คำสำหรับร้องเรียก (หรือ แบ่งเป็น ๒ คือ เอกวจนะ พหุวจนะ)

ข. รณญะ ศัพท์เดิมคือ ราช ลง สมฺ สัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ เอา ราช กับ สมฺ เป็น รณญะ

ค. ศัพท์มโนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ ได้ เช่น มโนคโณ หมูแห่งมนะ,

อโยมยฺ ของที่ทำด้วยเหล็ก เว้นแต่ วจ ศัพท์ เมื่อเข้าสมาสแล้ว เอาสระที่สุดของตนเป็น อี

เช่น วจิกมมํ กรรมทางวาจา วจฺเภาโท การเปล่งวาจา

ง. ก็ ศัพท์ เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่าง ย ศัพท์ ในไตรลิงค์

จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกชายด้วยวาจาอันอ่อนหวาน (ในภาษาของเรา บัญญัติให้แปลว่า เน้นผู้เจริญ)

๔. วาจคืออะไร? วิธีจะจำวาจได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร?

วितินาเมติ, นิรุชฌิมิสฺส ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. วาจ คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย ธาตุ (ปัจจัย) วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ

วาจกกล่าวบทที่เป็นประธานของกิริยา ๕ อย่าง คือ กัตตฺวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตฺวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยปัจจัยเป็นเครื่องประกอบ เช่น กัตตฺวาจก มีปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอย ญ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย เป็นต้น

วิตินาเมติ ประกอบด้วย วิ อติ บทหน้า นม ธาตุ ในความน้อมไป ฌ เหตุปัจจัย ติ วัตตมานาวิภัติ

ลป อ ที่ อติ ทีฆะ อิ เป็น อี พฤทธิ อ เป็น อา ลป ญ (อนุพันธ์)

นิรุชฌิมิสฺส ประกอบด้วย นิ บทหน้า รุช ธาตุ ย ปัจจัย อุ อชชัตตนิวิภัติ แปลง ย กับ ฐ ที่สุดธาตุเป็น ชฌ

แปลง อุ เป็น อีสฺ

๕. กัตตฺวาจก บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู

ทูลลภา (ภิกขา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตฺวาจก แปลเป็น ๓ อย่าง คือ แปลว่า “ผู้” กุมภ กโรตติ กุมภกาโร, เทตติ ทายโก

ถ้าลงในอรรถ คือ ตัสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” ปาป กโรติ สึเลนาติ ปาปการี, ฌมฺม จรติ สึเลนาติ ฌมฺมจารี

ถ้าลงในสมาสรูปตัสสึละสาธนะ แปลว่า “ผู้...เป็นปกติ” ฌมฺม วตตุ สึลมสฺสาติ ฌมฺมาที, ปาป กาทุ สึลมสฺสาติ ปาปการี

ทูลลภา (ภิกขา) ข ปัจจัย กัมมรูป และกัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเชน ลภิตฺตีติ ทูลลภา (ภิกขา) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ลพฺภิตฺตีติ ทูลลภา (ภิกขา) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ลภิตพฺพาติ ทูลลภา (ภิกขา)

๖. ทิคุสมาส กับ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

ทณฺฑทตฺถโคปาลโก เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ทิคุสมาส มีสังขยาอยู่หน้า มีนามนามอยู่หลัง เช่น ตโย โลกา ติโลกํ, จตฺสโส ทิสฺสา จตฺททิสฺ

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส

ทณฺฑทตฺถโคปาลโก เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีฉฐฐินนาธิกรณพหุพพิหิสมาส เป็นภายใน

วิ. ทณฺฑทตฺถ ๒ สส โส ทณฺฑทตฺถ (โคปาลโก) ฉ. ภินน. พหุพ.

วิ. ทณฺฑทตฺถ โคปาลโก ทณฺฑทตฺถโคปาลโก วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. ทณฺฑทตฺถ จ โส โคปาลโก จาติ ทณฺฑทตฺถโคปาลโก วิ. บุพ. กัม.)

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตตัทธิต กับ ราคาทิตัทธิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

การุณิโก (พุทฺโธ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตตัทธิต ใช้แทน โคตต หรือ อปัจจ ศัพท์เท่านั้น เช่น โคตมสฺส อปัจจ โคตโม เหล่ากอแห่งโคตมะ

ณ ปัจจัยในราคาทิตัทธิต ใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไป มีราคาศัพท์เป็นต้น เช่น กสาเวน รตตํ วัตถิ กาสาวิ

ผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยรสฝาด, มคธ ชาโต มาคโธ ผู้เกิดในแคว้นมคธ

การุณิโก (พุทฺโธ) ณิก ปัจจัย ตรตยาทิตัทธิต

วิ. กรุณาย นิยุตโต การุณิโก (พุทฺโธ)

พ.ศ.๒๕๕๔ (๒)

๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรจำพวกไหนชื่อนิสสัย? จำพวกไหนชื่อนิสสิต? และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร?

๑. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อนิสสัย

อักษร(ที่เหลือจากสระนั้น) ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อนิสสิต

สระเป็นที่ยอาศัยของพยัญชนะ ออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้

๒. ในอาเทศสรสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

๒. ในอาเทศสรสนธิ จะแปลงสระ เป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นนี้ คือ

ถ้า อี เอ โอ อุ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง

แปลง อี เป็น ย เช่น ปฏิสณฐารวุตติ-อสส เป็น ปฏิสณฐารวุตยสส

แปลง เอ เป็น ย เช่น เต-อสส เป็น ตยสส

แปลง โอ เป็น ว เช่น อถโ-อสส เป็น อถวสส

แปลง อุ เป็น ว เช่น พหุ-อาพาโธ เป็น พหวาพาโธ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อัพยศัพท์? ในอัพยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. ศัพท์ที่แจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว เรียกว่า อัพยศัพท์

อุปสัค ใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายคุณศัพท์

เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ

นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอก อาลปนะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปการ ปฏิเสธ ความไฉน เล่าลือ ความปรักปำ ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น

๔. การแยกวิภัติอาชยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตโนบท เพื่อประสงค์อะไร?

จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบทมาดู

๔. แยกออกเพื่อประสงค์จะได้กำหนดรู้จาก เพราะปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัตตุจาก

ส่วนอัตโนบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัมมจากและภาวจาก (แต่จะนิยมลงเป็นแม่เลยที่เดียวก็ได้

บางคราวปรัสสบท เป็นกัมมจากและภาวจากก็มี เช่น สทิส เม น วิชชติ. คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ ย่อมหาไม่ได้)

บางคราวอัตโนบท เป็นกัตตุจากก็มี เช่น ปิยโต ชายเต โสโก. ความโลภย่อมเกิดแต่ของอันเป็นที่รัก

ฉะนั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบจาก)

แจก ภูช ธาตุ ในความกิน ในหมวดปัญจมีวิภัตติ

ปรสสบท

ปฺริส. เอก.

พหุ.

ป. ภูชตุ

ภูชนตุ

ม. ภูชชาติ ภูช

ภูชถ

อุ. ภูชามิ

ภูชาม

๕. กิตกันั้น คืออะไร? แบ่งเป็นกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

พจนฺ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กิตกั คือศัพท์ที่ประกอบปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกริยาศัพท์ที่ต่างๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์ (เรียกว่านามกิตกั) เป็นกริยาศัพท์ (เรียกว่ากริยากิตกั)

พจนฺ (ฐาน) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. พนฺติ เอตถาติ พนฺ (ฐาน)

๖. ตัปฺริสสมาสกับกัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ปริปฺณณปตฺตจิวโร (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ตัปฺริสสมาส คือ นามศัพท์มี อวิภัตติเป็นต้น ในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน กัมมธารยสมาส คือ นามศัพท์มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน

ปริปฺณณปตฺตจิวโร (สามเณโร) เป็นฉฺฐิตฺตฺยธิกรณพหุพหิสมาส มีสมาหารทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. ปตฺโต จ จิวฺรณฺจ ปตฺตจิวโร สฺมา. ทวัน.

วิ. ปริปฺณณฺ ปตฺตจิวโร ยสฺส, โส ปริปฺณณปตฺตจิวโร (สามเณโร) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. ปัจจัยในฐานตัทธิต ลงแทนศัพท์อะไร? มณิมยา (นาวา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปัจจัยฐานตัทธิต แทนศัพท์ ๔ ศัพท์ คือ ฐาน อรหติ หิต ภา

มณิมยา (นาวา) มย ปัจจัย ปกตัทธิต

วิ. มณินา ปกตา มณิมยา (นาวา) หรือ

วิ. มณิสฺส วิกาโร มณิมยา (นาวา)

พ.ศ.๒๕๕๕

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐาน ต่างจากสระอื่นอย่างไร? และเพราะเหตุไรจึงจัดเป็นสังยุตสระด้วย?

๑. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กัมมฐิตาลุชะ

โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กัมมฐิตาลุชะ

เอ โอ นี้ จัดเป็นสังยุตสระด้วย เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัวเป็นเสียงเดียวกัน คือ

อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ, อ กับ อุ ผสมกันเป็น โอ

๒. ในสนธิกริโยปกรณ์ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ธมฺมมิตฺถญาย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิการ ได้แก่ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น ทำ อิ ให้เป็น เอ ทำ อุ ให้เป็น โอ

เช่น มุณี-อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อติ เป็น โสติ

ทีฆะ ได้แก่การทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว เช่น ทำ อ ให้เป็น อา ทำ อิ ให้เป็น อี ทำ อุ ให้เป็น อู

เช่น ตตร-อัย เป็น ตตราย, สทธา-อิธ เป็น สทธิธ, จ-อุภย เป็น จูภย

ธมฺมมิตฺถญาย ตัดเป็น ธมฺม-อิธ-อญาย

ระหว่าง ธมฺม-อิธ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ธมฺมมิธ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง ธมฺมมิธ-อญาย สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทีฆะหรือมีพยัญชนะสังโยค ต่อเป็น ธมฺมมิตฺถญาย

เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?

ข. ภิกขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. อสีติ เป็นวจนะ และลึงค์อะไร?

ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัติ มีรูปแจกอย่างไร?

จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ จัดเป็นนามนาม

ข. ภิกขเว ศัพท์เดิมคือ ภิกขุ ลง โย อาลปนวิภัติ พหุวจนะ เออา โย เป็น เว แล้ว เออา อุ เป็น อ

ค. อสีติ เป็น เอกวจนะ และอิตถิลิงค์อย่างเดียว (แม้เข้ากับศัพท์ที่เป็นพหุวจนะลึงค์อื่น ก็คงอยู่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนไปตาม)

ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัติ มีรูปแจกอย่างนี้

เอกวจนะ

พหุวจนะ

จตุตถี: ตสสา อสสา ติสสา ติสสา ย ตาสํ ตาसानํ

จ. รโห แปลว่า ที่ลับ เป็นนิบาตบอกที่

๔. ชาติคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สงกิลิสฺสติ, ปมขุชีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ชาติ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑) หมวด ภู ชาติ	๕) หมวด กี ชาติ
๒) หมวด รุช ชาติ	๖) หมวด คห ชาติ
๓) หมวด ทิว ชาติ	๗) หมวด ตน ชาติ
๔) หมวด สุ ชาติ	๘) หมวด จรุ ชาติ

สงกิลิสฺสติ ประกอบด้วย ส บทหน้า กิลิส ชาติ ในความเศร้าหมอง ย ปัจจัย ตี วัตตมานาวิภัตติ เอกวจนะ

ปมขุชีสุ ประกอบด้วย ป บทหน้า มท ชาติ ในความเมา ย ปัจจัย อุ อชชัตตนิวิภัตติ พหุวจนะ

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาकर्त्तङ् ๓ หมวดนั้น ตัวไหนบอกกาลอะไร? และตัวไหนบ้างใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้? สุตฺธิ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาकर्त्तङ् ๓ หมวดนั้น แต่ละตัวบอกกาลดังนี้

อนต ปัจจัย หมวดกิตปัจจัย และ มาน ปัจจัย หมวดกิตกิจปัจจัย บอกปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่ เมื่อ

อนีย, ตพพ ปัจจัย หมวดกิจปัจจัย บอกความจำเป็น แปลว่า พึง

ตวนตุ, ตาวิ ปัจจัย หมวดกิตกิจปัจจัย และ ต, ตุน, ตวา, ตวาน ปัจจัย หมวดกิตกิจปัจจัย บอกอดีตกาล แปลว่า แล้ว

ปัจจัย ๓ ตัว คือ อนีย ตพพ ต ปัจจัย ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้

สุตฺธิ ตี ปัจจัย

วิ. สุขุณฺนติ เอตายาติ สุตฺธิ กัตตุรูป กรณสาธนะ หรือ

วิ. สุขุณฺนํ สุตฺธิ ภาวรูป ภาวสาธนะ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพหิสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

กิลิฏฐนิवासนปารุปนโน (สามเนโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพหิสมาส

มี ๖ อย่าง คือ ทุติยาพหุพหิหิ ตติยาพหุพหิหิ จตุตถิพหุพหิหิ ปัญจมิพหุพหิหิ ฉกฺกฐิพหุพหิหิ สัตตมิพหุพหิหิ

กิลิฏฐนิवासนปารุปนโน (สามเนโร) เป็นฉกฺกฐิตุลยาธิกรณพหุพหิหิสมาส

มือสมาหารหรือสมาหาร ทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. นิवासนญจ ปารุปนญจ นิवासนปารุปนานิ *อสมา. ทวัน.* หรือ

(วิ. นิवासนญจ ปารุปนญจ นิवासนปารุปนํ *สมา. ทวัน.*)

วิ. กิลิฏฐานิ นิवासนปารุปนานิ ยสฺส, โส กิลิฏฐนิवासนปารุปนโน (สามเนโร) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. อี ปัจจัย ในตัสสัถิตัตถิต กับ ปุรณัตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

ทุสสิลยํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. อี ปัจจัย ใน ตัสสัถิตัตถิต ใช้แทน อตถิ ศัพท์ แปลว่า มี

และใช้ลงท้ายศัพท์นามนาม ทำศัพท์นามนามให้เป็นคุณนาม เช่น ทณฺที คนมีไม้เท้า โภคิ คนมีโภคะ

อี ปัจจัย ใน ปุรณัตถิต ใช้แทน ปุรณ ศัพท์ แปลว่า ที่เต็ม

และใช้ลงท้ายปกติสังขยา ตั้งแต่ เอกาทส จนถึง อฏฐารส เฉพาะที่เป็นอิติลึงค์

ทำปกติสังขยาให้เป็นปุรณสังขยา เช่น เอกาทสี ที่ ๑๑ ทฺวาทสี ที่ ๑๒

ทุสสิลยํ ฌย ปัจจัย ภาวตัตถิต

วิ. ทุสสิลสฺส ภาโว ทุสสิลยํ

พ.ศ.๒๕๕๕ (๒)

๑. กรณที่ทำอักษร มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในจำนวนนั้น ปลายล้นเป็นกรณของอักษรตัวไหนบ้าง?

๑. กรณ ที่ทำอักษรมี ๔ คือ ชิวหามัชฌะ ทามกลางล้น ชิวโหปักคะ ถัดปลายล้นเข้ามา ชิวหัคคะ ปลายล้น สกัฏฐานะ ฐานของตน

ปลายล้น เป็นกรณของอักษรที่เป็นทันตชะ คือ ต ถ ท ธ น; ล ส

๒. อาคมสนธิกริโยปกรณ์ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลงได้ในที่เช่นไรบ้าง?

ผลมิจฉว์ ในคำว่า “ผลมิจฉว์ วนสมิ วานโร” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. (รัสสระอยู่หน้า) สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิคคหิตอาคม เช่น จกขุ-อุทปาติ เป็น จกขุอุทปาติ, อว-สิโร เป็น อวสิโร

ผลมิจฉว์ ตัดเป็น ผล-อิจฉ -อิว

ระหว่าง ผล-อิจฉ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ผลมิจฉ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ
ระหว่าง ผลมิจฉ-อิว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง ลบสระหลัง ต่อเป็น ผลมิจฉว์ เป็นโลปสรสนธิ

๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น แบ่งลงกี่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? ที่จัดเช่นนั้น อาศัยอะไรเป็นหลัก?

จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

๓. นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์ เพศชาย อิตถิลิงค์ เพศหญิง นปุงสกลิงค์ มีใช้เพศชายมิใช่เพศหญิง ที่จัดเช่นนั้น เพราะอาศัยหลัก คือ จัดตามสมมติของภาษาบ้าง ตามกำเนิดบ้าง

ที่จัดตามสมมติ เช่น ทาโร เมียเป็นเพศหญิง สมมติให้เป็นปุงลิงค์, ปเทโส ประเทศมิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ภูมิ แผ่นดินมิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง สมมติให้เป็นอิตถิลิงค์

ที่จัดตามกำเนิด เช่น ปุริโส ชายเป็นปุงลิงค์ อิตถิ หญิง เป็นอิตถิลิงค์

๔. อาย อีย ปัจจัย เป็นไปในความอะไร? ใช้ประกอบกับอะไร?

จงแจก คห ธาตุ ในความถือเอา ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติเฉพาะปรัสสบทมาดู

๔. อาย อีย ปัจจัย เป็นไปในความประพฤติ ใช้ประกอบกับนามศัพท์เพื่อทำให้เป็นกิริยาศัพท์

ถ้าประกอบกับคุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติข้าวอยู่

ถ้าประกอบกับนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงตั้ง เช่น ปุตุตยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงตั้งบุตร,

ธูมายติ ย่อมประพฤติเพียงตั้งคว้น

แจก คห ธาตุ ในความถือเอา **ณฺหา** ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท

ป.ร.ส. เอก.	พ.ห.
ป. คณหิสฺสติ	คณหิสฺสนฺติ
ม. คณหิสฺสสิ	คณหิสฺสถ
อ. คณหิสฺสามิ, คณหิสฺสํ	คณหิสฺสาม

หรือแจก คห ธาตุ อ ปัจจัย ด้วยวิภัติภูมิวิภินฺติ เฉพาะปรัสสพท

ป.ร.ส. เอก.	พ.ห.
ป. คหิสฺสติ	คหิสฺสนฺติ
ม. คหิสฺสสิ	คหิสฺสถ
อ. คหิสฺสามิ, คหิสฺสํ	คหิสฺสาม

หรือแจก คห ธาตุ เอ ปัจจัย ด้วยวิภัติภูมิวิภินฺติ เฉพาะปรัสสพท

ป.ร.ส. เอก.	พ.ห.
ป. คหฺสฺสติ	คหฺสฺสนฺติ
ม. คหฺสฺสสิ	คหฺสฺสถ
อ. คหฺสฺสามิ, คหฺสฺสํ	คหฺสฺสาม

๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก? และใช้ต่างกันอย่างไร?

คัมภีรจารี (อุทฺโท) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก

กิตปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว

กิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูปและภาวรูป

กิตกิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า

คัมภีรจารี (อุทฺโท) ณี ปัจจัย

วิ. คมฺภีเร จรติตี คัมภีรจารี (อุทฺโท) กัตตุรูป กัตตุสารณะ หรือ

วิ. คมฺภีเร จรติ สีเลนาคี คัมภีรจารี (อุทฺโท) กัตตุรูป กัตตุสารณะ ตัสนีละ หรือ

วิ. คมฺภีเร จริตุํ สีลมสฺสาคี คัมภีรจารี (อุทฺโท) สมารูป ตัสสีลสารณะ

๖. ลุตตสมาส กับลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

ลีลาทิสฺมปฺนนา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ลุตตสมาส เป็นสมาสที่ลบวิภัติของศัพท์หน้าเสีย ในเมื่อยอศัพท์เข้าเป็นบทเดียวกัน

เช่น กฐินฺสส ทุสฺสํ เป็น กฐินฺทุสฺสํ ผ้าเพื่อกฐิน รัณฺโณ ธนํ เป็น ราชธนํ ทรัพย์ของพระราช

อลุตตสมาส เป็นสมาสที่มีได้ลวิภัตติเช่นนั้น คงวิภัตติไว้ตามเดิม เช่น ทูเร นิทาน เป็น ทูเรนิทานิ วัตถุมนิทานินที่ไกล
อูรสี โลโม เป็น อูรสีโลโม พราหมโณ พราหมณ์มีชนที่อก

สีลาทิสมนุณา (ภิกขุ) เป็น ตติยาตปฺปริสสมาส มีฉฺฐิตฺตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส เป็นภายใน

วิ. สีลํ อาทึ เยสํ, เต สีลาทโย (คณา) ฉ. ตฺล. พหุพ.

วิ. สีลาทึหิ สมนุณา สีลาทิสมนุณา (ภิกขุ) ฉ. ตป.

๗. ปุรณตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

อิทฺธิมา (ภิกขุ) แปลว่าอะไร? ลงปัจจัยอะไรในตฺทิตฺตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปุรณตฺทิตฺต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

อิทฺธิมา มนตุ ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตฺต

วิ. อิทธิ อสส อตถิติ อิทธิมา (ภิกขุ) (ภิกษุ) มีฤทธิ์

พ.ศ.๒๕๕๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ อภิตถเรถ, ปุณณ, สัคโห, จิรปวาสิ, อทโธ

ประกอบสังโยคฤกหรือผิต? ถ้าผิตจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าฤกหรือผิตเพราะอะไร?

๑. แก้เป็น อภิตถเรถ ปุณณ สงคโห จิรปวาสิ หรือ จิรมปวาสิ อทโธ

- **อภิตถเรถ** ประกอบสังโยคผิต เพราะพยัญชนะที่ ๒ ใน ตวรรค (ถ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๑ หรือ ๒ ในวรรคเดียวกัน แก้เป็น **อภิตถเรถ**
- **ปุณณ** ประกอบสังโยคผิต เพราะพยัญชนะที่ ๕ ใน ฎวรรค (ณ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะในวรรคเดียวกัน แก้เป็น **ปุณณ**
- **สัคโห** ประกอบสังโยคผิต^๑ เพราะไม่แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตววรรคในเมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง แก้เป็น **สงคโห**
- **จิรปวาสิ (จิร-ปวาสิ)** ประกอบสังโยคผิต เพราะพยัญชนะที่ ๑ ใน ปววรรค (ป) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๑ ในวรรคเดียวกัน แก้เป็น **จิรปวาสิ** หรือ **จิรปวาสิ (จิร-ปวาสิ)** อาเทสผิต เพราะพยัญชนะวรรคอยู่หลัง ให้อาเทสนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตววรรค แก้เป็น **จิรมปวาสิ**
- **อทโธ** ประกอบสังโยคผิต เพราะพยัญชนะที่ ๔ ใน ฎวรรค (ธ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๓ ในวรรคเดียวกัน แก้เป็น **อทโธ**

๒. อาเทสสนธิกริโยปกรณ์ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

คำว่า สเจ-อัย, อยุดต-เต, ปุรติ-เอว เมื่อประกอบสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ	หมายถึง	แปลงสระเป็นพยัญชนะ	เช่น	ปฏิสณฐารวุตติ-อสส	เป็น	ปฏิสณฐารวุตยสส
อาเทสพยัญชนสนธิ	หมายถึง	แปลงพยัญชนะเป็นพยัญชนะ	เช่น	อติ-เอว	เป็น	อิจเจว
อาเทสนิคคหิตสนธิ	หมายถึง	แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะ	เช่น	ธมม-จเร	เป็น	ธมมจเร
สเจ-อัย	สนธิเป็น	สจาย, สเจย, สเจอัย				
อยุดต-เต	สนธิเป็น	อยุดตณเต, อยุดตเต				
ปุรติ-เอว	สนธิเป็น	ปุรติเยว, ปุรเตว, ปุรติเอว, ปุรจเจว, ปุรติเรว				

๑ สัคโห หรือ สงคโห ก็ใช้ได้ เพราะนิคคหิตอยู่หน้าพยัญชนะวรรค ไม่จำเป็นต้องแปลงเป็นพยัญชนะที่สุตววรรคเสมอไป เช่น มาสสุ พาเลน **สัคจฉิ**. นาท จุนท อนุถ เอก **สम्मปิ** สมณุปสสามิ.

๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร? เพราะเหตุไรจึงเรียกว่าอัพยยศัพท์?

๓. อุปสัค ใช้หน้าหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายกริยาวิเศษณะ

นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาลปนะ กาล เป็นต้น

เพราะเป็นศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภัตติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว จึงเรียกว่า อัพยยศัพท์

๔. กริยาอาชยาด และกริยาภิตก์ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแจก พุช ธาตุ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบท มาดู

๔. กริยาอาชยาด ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ

กริยาภิตก์ ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัตติ กาล วจนะ เหมือนอาชยาด ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น

แจก พุช ธาตุ ในความรู้, ตรัสรู้ ในหมวดปัญจมีวิภัตติ

ปรัสสบท

ปรัส. เอก.

พหู.

ป. พุชณตฺ

พุชณนตฺ

ม. พุชณาหิ พุชณ

พุชณถ

อุ. พุชณามิ

พุชณาม

๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสุสาย, อารทฺโธ, สาลิกเขตตปาติกา (อิติถิ), ปมาโท, ภิกขุจาร์ (ฐาน) ลงปัจจยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามภิตก์ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย

๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสุสาย ลงตฺนนาหิปัจจย, อารทฺโธ ลง ต ปัจจย

สาลิกเขตตปาติกา (อิติถิ) ญวฺ ปัจจย

วิ. สาลิกเขตตํ ปาเลตีติ สาลิกเขตตปาติกา (อิติถิ)

ปมาโท ญ ปัจจย

วิ. ปมชชนํ ปมาโท หรือ

วิ. ปมชชติ เตนาติ ปมาโท

ภิกขุจาร์ (ฐาน) ญ ปัจจย

วิ. ภิกขาย จรณติ เอตถาติ ภิกขุจาร์ (ฐาน)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน? อกุลสกลมมกรณ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมหาหริคฺสูสมาส (๒) สมหาหริวันทวสมาส (๓) อัพยยิภาวสมาส

สมหาหริคฺสูสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ปณจ อินฺทริยานิ ปณจินฺทริยํ อินฺทริยํ ๕
สมหาหริวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปสฺสนา จ สมถวิปสฺสนํ

อัพยยิภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรณสฺส อภาโว นิทฺทรณํ

อกุลสกลมมกรณ เป็นฉุฎฐิตปุริสสมาส มี นบุพพบท กัมมธารยสมาส วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน
วิ. น กุสลํ อกุสลํ นบุพ. กัม.

วิ. อกุสลํ กम्मํ อกุลสกลมมํ วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อกุลสฺสจ ตํ กम्मญฺจาติ อกุลสกลมมํ)

วิ. อกุลสกลมมสฺส กรณํ อกุลสกลมมกรณํ ฉ. ตป.

๗. ตทสส์ตถิตทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชานปทา (ภิกขุ), พลวา (ปุริโส), เวสารชฺชํ ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทสส์ตถิตทิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ฌ

ชานปทา (ภิกขุ) ฌ ปัจจัย ราคาตทิต

วิ. ชนปเท วสนฺตีติ ชานปทา (ภิกขุ)

พลวา (ปุริโส) วนฺตุ ปัจจัย ตทสส์ตถิตทิต

วิ. พลํ อสฺส อตถิติ พลวา (ปุริโส)

เวสารชฺชํ ฌย ปัจจัย ภาวตทิต

วิ. วิสารทสฺส ภาโว เวสารชฺชํ

พ.ศ.๒๕๕๖ (๒)

๑. พยัญชนะในภาษาบาลี ต่างจากสระอย่างไรบ้าง? พยัญชนะไหนประกอบกับสระได้ทั่วไป? และพยัญชนะไหนประกอบได้ไม่ทั่วไป?

๑. พยัญชนะออกเสียงไม่ได้ตามลำพังเหมือนสระ ต้องอาศัยสระ จึงจะออกเสียงได้

พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ทั่วไป คือ ก ข ค ฆ ง, จ ฉ ฌ ช ญ, ฎ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ พ ภ ม, ย ร ล ว ส ห พ
 พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ไม่ทั่วไป คือ ๐ ประกอบได้เฉพาะสระที่เป็นรัสสระเท่านั้น คือต้องไปตามหลังสระ อ อี อุ
 เสมอ เช่น อหิ เสตุ อกาสิ

๒. สัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย อุกยมเปตสส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน และซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน คือ

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

อุกยมเปตสส ตัดเป็น อุกยม-ปิ-เอตสส

ระหว่าง อุกยม-ปิ มีนิคคิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคิตเป็นพยัญชนะที่สุทวารรคได้ แปลงนิคคิต
 เป็น ม ต่อเป็น อุกยมปิ เป็นอาเทศนิคคิตสนธิ

ระหว่าง อุกยมปิ-เอตสส สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นที่ฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อุกยมเปตสส เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามชั้นวิเสส มีลักษณะอย่างไร?

ข. ภควติ มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ราชคหิ เป็นนามนามชนิดไหน?

ง. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?

จ. ทา, ฐ ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ก. คุณนามชั้นวิเสส แสดงความดีหรือความชั่ว มากหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ปณชิตตโร เป็นบัณฑิตกว่า ปาปตโร
 เป็นบาปกว่า ไช้ ทร อีย อียิสสก ปัจจยในตัทธิตต่อท้ายคุณนามชั้นปกติบ้าง ใช้อุปสัค อติ (ยิ่ง) นำหน้าบ้าง

ข. ภควติ ศัพท์เดิมคือ ภควนตุ ลง สมิ สัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ เอานตุ กับ สมิ เป็น ติ

ค. ราชคหิ เป็นนามนามชนิดที่เป็นอสาธารณนาม

ง. เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว เอกสัพพนาม เป็นทวิวจนะ

จ. ทา ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิภัตติลง ในกาล ฐ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิภัตติ

๔. จงแก้คำที่เห็นว่าผิดในประโยคต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

- ก. ภิกขุโน สหสฺสํ ธรรมสภายํ สนฺนิปตฺติสุ.
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุจฺฉิยนฺโต ตฺวณฺทึ อเหสุ.
- ค. สีลวา กุมาริกา อตฺตโน นานํ ลภกฺติ.
- ง. มยํ วิสฺตึนํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขํ ทสฺสามิ.
- จ. เทวทตฺโต สงฆํ ภิกฺขิสฺสตี.

- ๔. ก. ภิกฺขุณํ สหสฺสํ ธรรมสภายํ สนฺนิปติ.
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุจฺฉิยมาโน ตฺวณฺทึ อโหสิ.
- ค. สีลวตี กุมาริกา อตฺตโน นานํ ลภกฺติ.
- ง. มยํ วิสฺตึยา ภิกฺขุณํ ภิกฺขํ ทสฺสามิ. หรือ
อหํ วิสฺตึยา ภิกฺขุณํ ภิกฺขํ ทสฺสามิ.
- จ. เทวทตฺโต สงฆํ ภินฺทิสฺสตี.

๕. โภธิ ในคำว่า โภธิสฺตโต, โภธิญฺญานตฺถาย, โภธิรฺกฺขมฺมุเล คำไหนเป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. โภธิ ในคำว่า โภธิสฺตโต เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. พุชฺฉิสฺสตีติ โภธิ (สฺตโต) หรือ

วิ. พุชฺฉตีติ โภธิ (สฺตโต)

โภธิ ในคำว่า โภธิญฺญานตฺถาย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฺฉตี เตนาติ โภธิ (ญฺญาน)

โภธิ ในคำว่า โภธิรฺกฺขมฺมุเล เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. พุชฺฉตี เอตฺถาติ โภธิ (รฺกฺโข)

๖. ในกัมมธารยสมานัน วิเสสนบุพพบท กับ วิเสสนุตตรบท ต่างกันอย่างไร?

จตุราสตีโยชนสหสส์ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. วิเสสนบุพพบท มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่
วิเสสนุตตรบท มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า เช่น สโต วิเสโส สตตวิเสโส สัตว์วิเศษ

จตุราสตีโยชนสหสส์ เป็นสมาหรรทิกุสมาส มีฉฐฐิตัพปริสสมาสเป็นภายใน

วิ. โยชนานํ สหสฺสานิ โยชนสหสฺสานิ ฉ. ตัป.

วิ. จตุราสตี โยชนสหสฺสานิ จตุราสตีโยชนสหสฺสํ ส. ทิคุ.

๗. ฦก ปัจจัย มีในตัดทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

อาโรคฺยํ, อาพาธิโก (ปุริโส), ปณฺณรสมํ (ทินิ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัดทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ฦก ปัจจัย มีในโคตตตัทธิต และตรตยาทิตัทธิต

ฦก ปัจจัยในโคตตตัทธิต ใช้แทน อปจจ ศัพท์

ฦก ปัจจัยในตรตยาทิตัทธิต ใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไปไม่จำกัด

อาโรคฺยํ ฦย ปัจจัย ภาวตัทธิต

วิ. อโรคฺสส ภาโว อโรคฺยํ

อาพาธิโก

วิ. อาพาโธ อสฺส อตฺถิติ อาพาธิโก (ปุริโส) ฦก ปัจจัย ตัทสสตัดิตัทธิต หรือ

วิ. อาพาธโน นียุตโต อาพาธิโก (ปุริโส) ฦก ปัจจัย ตรตยาทิตัทธิต

ปณฺณรสมํ ม ปัจจัย ปุรณตัทธิต

วิ. ปณฺณรสนนํ ปุรณํ ปณฺณรสมํ (ทินิ)

พ.ศ.๒๕๕๗

๑. อักษรเช่นไร ชื่อว่า พยัญชนะ? และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่าอย่างไร?

เฉพาะพยัญชนะอวรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานใดบ้าง?

๑. อักษรที่เหลือจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ “พยัญชนะ” แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ.

ย เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชะ

ร ฟ เกิดที่ปุ่มเหงือก เรียกว่า มุทชะ

ล ส เกิดที่ฟัน เรียกว่า ทันตชะ

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทันโตฏฐชะ

ห เกิดที่คอ เรียกว่า กัณฐชะ แต่ ห ที่อยู่หลัง ญ ณ น ม ย ล ว ฟ เกิดที่อก เรียกว่า อรุชะ

นิคคหิต เกิดที่จมูก เรียกว่า นาสีกัณฐฐานชะ

๒. สนธิกริโยปกรณ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นทานาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิกริโยปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทีฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาค ซ้อนตัว

นทานาหิ ตัดเป็น น-อิทานิ-อหิ

ระหว่าง น-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น นทานิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง นทานิ-อหิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น นทานาหิ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ก. ๓ อุปลานิ อุทเก ชาตานิ.

ข. ๑๙ นาริโย นทานาย นที คตา.

ค. ๒๓ กุมารานํ อัจริโย คามํ ปวิญฺฐู.

ง. ๓๓ ชนानํ ลาโก อุปนโน.

จ. ตสฺส (พุทฺธสฺส) ชีณาสวานํ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวารो.

๓. ก. ตีณิ อุปลานิ อุทเก ชาตานิ.

ข. เอกุณวิสติ* นาริโย นทานาย นที คตา. (* หรือ เอกุณวิสติ/เอกุณวิส/เอกุณวิสฺ/อุณวิสติ/อุณวิส/อุณวิสฺ)

ค. เตวีสติยา* กุมารานํ อัจริโย คามํ ปวิญฺฐู. (* หรือ เตวีสาย)

ง. เตตตีสติยา* ชนानํ ลาโก อุปนโน. (* หรือ เตตตีสาย)

จ. ตสส (พทุธสส) ชีณาสวานํ สตสสสฺสํ ปริวารโ.

๔. ในอาขยาต จัตตวจากไว้เท่าไร? วจากไหนลงปัจจัยอะไร?

อวมลญญุต ในคำว่า “มววมลญญุต ปุณญญุต” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. อาขยาตจัตตวจากไว้ ๕ วจาก คือ กัตตวจาก กัมมวจาก ภาววจาก เหตุกัตตวจาก เหตุกัมมวจาก.

แต่ละวจากลงปัจจัยดังนี้ คือ

กัตตวจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ นา ณา ณาหา โอ ฌ ฌย

กัมมวจาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย

ภาววจาก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตวจาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ณาเป ณาปย ตัวใดตัวหนึ่ง

เหตุกัมมวจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย

อวมลญญุต ประกอบด้วย อว บทหน้า มน ธาตุ ในความรู้ ย ปัจจัย เอล วิภัติหิมวดสัดตมี ปฐมบุรุษ เอกวจนะ แปลง ย กับ น เป็น ญญ

๕. อนุต และ มาน ปัจจัย ในกิริยาภิกตฺก ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?

โลกานุกมฺปกา (พทุธา), อุปฺปาโท เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนุต และ มาน บอกปัจจุบันกาลเหมือนกัน

ส่วนที่ต่างกัน คือ อนุต เป็นปัจจัยหิมวดกิตปัจจัย เป็นได้ ๒ วจาก คือ กัตตวจากและเหตุกัตตวจาก

ส่วน มาน เป็นปัจจัยหิมวดกิตกิจปัจจัย เป็นได้ทั้ง ๕ วจาก แต่ภาววจากไม่นิยมใช้

โลกานุกมฺปกา (พทุธา) ญว ปัจจัย กัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ

วิ. โลกํ อนุกมฺปนฺตฺติ โลกานุกมฺปกา (พทุธา)

อุปฺปาโท ฌ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. อุปฺปชฺชเตติ อุปฺปาโท หรือ

วิ. อุปฺปชฺชนํ อุปฺปาโท

๖. สมาสว่าโดยชื่อ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อนิมิตฺโต (กาล), อนฺตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ คือ กัมมธารยะ ทิคุ ตปฺปฺริสสะ ทวันทวะ อัปฺยยีภาววะ พหุพฺพิหิ

อนิมิตฺโต (กาล) เป็น นบุพพบท พหุพฺพิหิสมาส

วิ. นตฺถิ ตสฺส นิมิตฺตฺนฺติ อนิมิตฺโต (กาล)

อนฺตรามคฺคํ เป็น นิปาทบุพพบท อัปฺยยีภาวสมาส

วิ. มคฺคสฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ

๗. โคตตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปาสาณมย์ (วชิร), วีสติม (ทิน), มชณิมา (ปฎิปทา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. โคตตตัทธิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌเณร

ปาสาณมย์ (วชิร) มย ปัจจัย ปกตัทธิต

วิ. ปาสาณน ปกต ปาสาณมย์ (วชิร) หรือ

วิ. ปาสาณสส วิกาโร ปาสาณมย์ (วชิร)

วีสติม (ทิน) ม ปัจจัย ปุรณตัทธิต

วิ. วีสติยา ปุรณ (ทิน) หรือ

วิ. วีสาย ปุรณ (ทิน)

มชณิมา (ปฎิปทา) อิม ปัจจัย ซาตาทิตัทธิต

วิ. มชณเณ ภาวาติ มชณิมา (ปฎิปทา)

พ.ศ.๒๕๕๗ (๒)

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง?
และพยัญชนะไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้?

๑. พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

๒. อากมสนธิกิริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง? และลงอาคมอะไรในสนธิอื่นๆ?
เตสุปสมมติ ในคำว่า “เวรฺ เตสุปสมมติ” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อากมสนธิกิริโยปกรณ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สรรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิกคหิตสนธิ
ในสรรสนธิ ลง อ และ โอ อาคม
ในพยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ
ในนิกคหิตสนธิ ลง นิกคหิต อาคม

เตสุปสมมติ ตัดเป็น เตสฺ-อุปสมมติ

ระหว่าง เตสฺ-อุปสมมติ นิกคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิกคหิต เป็นโลปนิกคหิตสนธิ

ระหว่าง เตส-อุปสมมติ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่สระหลัง) ต่อเป็น เตสุปสมมติ
เป็นโลปสรรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?
- ข. สดตปณฺญาส แปลว่าอย่างไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?
- ค. อรหตฺ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉฐฐวิวัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. เอกวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว

พหุวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป

ข. สดตปณฺญาส แปลว่า ๕๗ เป็น ปกติสังขยา

ค. อรหตฺ ศัพท์เต็มคือ อรหนตฺ ลง นํ จตุตถวิวัตติ หรือ ฉฐฐวิวัตติ ฝ่ายพหุวจนะ เอก นตฺ กับ นํ เป็น ตํ

ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉฐฐวิวัตติ คือ

เอก. อิมิสสา อิมิสสาย อสสา พหุ. อิมาสํ อิมาสานํ

จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับ บรรพชิตที่มีพรรษามากกว่าเรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า
และสำหรับ บรรพชิตเรียกคฤหัสถ์

๔. ในอาขยาต วิภัติไหน เมื่อลงแล้วต้องที่ชะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร?

จงแจก ญา ธาตุ ในความรู้ ด้วยวิภัติหมวดภวิสสันติ เฉพาะประสพมาตุ

๔. มี ม วัตตมานาวิภัติ และ หิ มิ ม ปัญจมีวิภัติ แล้วต้องที่ชะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา เช่น คจฉาหิ คจฉามี คจฉาม

แจก ญา ธาตุ ในความรู้ ในหมวดภวิสสันติวิภัติ

ประสพมาตุ

ปฺริส. เอก.

พหุ.

ป. ชานิสสติ

ชานิสสนติ

ม. ชานิสสสิ

ชานิสสถ

อุ. ชานิสสามิ ชานิสส์

ชานิสสาม

๕. กิริยาภิกตฺก มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาตอย่างไร?

หาโส, ภิกขาจารา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตุ

๕. กิริยาภิกตฺกมีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาต คือ ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น

หาโส ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. หสนฺ หาโส หรือ

วิ. หสิตพพุนฺติ หาโส

ภิกขาจารา (เวลา) ณ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. ภิกขาย จรฺนฺติ เอตฺถาติ ภิกขาจารา (เวลา)

๖. สมาสว่าโดยกิจ มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

มาตาปิตโร, มโนกมมํ จัดเข้าในกิจอย่างไร? พหุณฺตฺโก (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตุ

๖. สมาสว่าโดยกิจ มี ๒ คือ ๑) สมาสที่ลบวิภัติแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส ๒) สมาสที่มีได้ลบวิภัติ เรียกว่า อลุตตสมาส

มาตาปิตโร จัดเข้าในอลุตตสมาส มโนกมมํ จัดเข้าในลุตตสมาส

พหุณฺตฺโก (ภิกขุ) เป็นฉฐฐิตุสยทธิกรณพหุพพิหสมาส

วิ. พหุํ ภณฺตฺกํ ยสฺส, โส พหุณฺตฺโก (ภิกขุ)

๗. อพยยตฺทริต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร?

ฉพฺพคฺคิยา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทริตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาตุ

๗. อพยยตฺทริต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ฉา, ถิ

นิยมลงกับศัพท์ดังนี้ คือ

ถ้า ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลังศัพท์นามทั่วไป เช่น ยถา ประการใด ตถา ประการนั้น สัพพถา ประการทั้งปวง
ถ้า ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลัง ก็ ศัพท์ และ อิม ศัพท์ ถ้า ประการไร, อย่างไร อิตถิ ประการนี้, อย่างนี้

ฉัพพคฺคิยา (ภิกฺขุ) อีย ปัจจัย ชาตาทิตฺถิต

วิ. ฉัพพคฺเค ภาวา ฉัพพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

วิ. ฉัพพคฺคา เตสมตฺถิตฺติ ฉัพพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

วิ. ฉัพพคฺเคสุ ปฎิพฺพธา ฉัพพคฺคิยา (ภิกฺขุ)

พ.ศ.๒๕๕๘

๑. สระในภาษาบาลีมีเท่าไร? อะไรบ้าง? มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร? สระไหนมีเสียงเช่นไร?

๑. สระมี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นิสสัย
 สระ ๓ ตัว คือ อ อิ อุ มีเสียงสั้น ชื่อรัสสระ เช่น อติ ครุ
 สระ ๕ ตัว คือ อา อี อู เอ โอ มีเสียงยาว ชื่อทีฆะ เช่น ภาคี วฐ

๒. สนธิคืออะไร? มีประโยชน์อย่างไร?

ยตรภูริโต ในคำว่า “ยตรภูริโต มุจเจยฺย ปาปกมฺมา” และ สจําหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันทและทำคำให้พูดสละสลวย

ยตรภูริโต ตัดเป็น ยตร-ภูริโต ซ้อนพยัญชนะที่ ๑ (ฎ) หน้าพยัญชนะที่ ๒ (จ) ในวรรคของตนได้ ต่อเป็น ยตรภูริโต เป็นสัญญะคัพยัญชนสนธิ

สจําหํ ตัดเป็น สเจ-อหํ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสระ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจําหํ เป็นโลปสรสนธิ

๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร? อะไรบ้าง? แต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ปัจจัยอักษยศัพท์ ที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ ตัว คือ โตะ; ตฺร ตฺถ ห ธิ หี หํ หิณฺจํ วั; ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจํ ชุช ชุช

โตะ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า ข้าง เช่น ปุโรโต ข้างหน้า ปจฺจโตะ ข้างหลัง
 เป็นเครื่องหมายปัญจมีวิภัตติ แปลว่า แต่ เช่น ตโตะ แต่...นั้น อโตะ แต่...นี้

ตฺร ตฺถ ห ธิ หี หํ หิณฺจํ วั เป็นเครื่องหมายสัดตมีวิภัตติ เช่น ตตฺร ใน...นั้น อธิ ใน...นี้

ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจํ ชุช ชุช เป็นเครื่องหมายสัดตมีวิภัตติ ลงในกาล เช่น ตทา ในกาลนั้น อิทานิ ในกาลนี้

๔. ในอาชยต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? จะรู้จักกาลได้ ต้องอาศัยอะไร?

จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัตติหมวตภวิสสันติ เฉพาะปรัสบทมาตุ

๔. อาชยตแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๓ คือ ๑) กาลที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่าปัจจุบันกาล

๒) กาลล่วงแล้ว เรียกว่าอดีตกาล ๓) กาลยังไม่มาถึง เรียกว่าอนาคตกาล

จะรู้จักกาลได้ต้องอาศัยวิภัตติ

แจก ภูช ธาตุ ในความกิน ในหมวดภวิสสันติวิภัตติ

ปรัลสบท

ปฺริส. เอก.

พหุ.

ป. ภูชชิสสติ

ภูชชิสสนติ

ม. ภูชชิสสสิ

ภูชชิสสถ

อุ. ภูชชิสสามิ

ภูชชิสสาม

๕. กตถญ, ปารูปนํ (วตถ) และ วาโส ในคำว่า “ปฏิรูปเทสวาโส”

คำไหนเป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กตถญ รุ ปัจจัย

วิ. กตฺ ชานาตีติ กตถญ กัตตุรูป กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. กตฺ ชานาติ สีเลนาติ กตถญ ลงในอรรถดัสสีละ

วิ. กตฺ ชานิตฺ สีมสสาติ กตถญ สมาสรูป ดัสสีลสาธนะ

ปารูปนํ (วตถ) ยู ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. ปารูปติ เตนาติ ปารูปนํ (วตถ)

วาโส ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วสนํ วาโส หรือ

วิ. วสิตพพนติ วาโส หรือ

วิ. วสยเตติ วาโส

๖. อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย

ตโยชนวตถุ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วย เอา ศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย)

บทหลังเป็นประธาน เช่น ปญญา เอา ปชโชโต ปญญาปชโชโต (ปทีโป) อันโหลงท้าวคือปัญญา,

พุทฺโธ เอา รตนํ พุทฺธรตนํ รัตนะคือพระพุทฺธเจ้า

ตโยชนวตถุ เป็นฉฐฐิตปฺริสสมาส มีอสมามหารทิกุสมาส เป็นภายใน

วิ. ตโย ชนา ตโยชนา อสมมา. ทิคุ.

วิ. ตโยชนานํ วตถุ ตโยชนวตถุ ฉ. ตป.

๗. ตทัสสัถิตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปาสาทิกอ (ภควา), พุสสิลยํ, อตถิกอ ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทัสสัถิตถิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วี ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ

ปาสาทิโก (ภควา) ฉนิก ปัจจัย ตรตยาทิตฺถิต

วิ. ปสาทิ ชเนตติ ปาสาทิโก (ภควา)

ทุสสีลยํ ฌย ปัจจัย ภาวตฺถิต

วิ. ทุสสีลสส ภาโว ทุสสีลยํ

อตถิโก อิก ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตฺถิต

วิ. อตฺถิโก อสส อตถิตฺติ อตถิโก

พ.ศ.๒๕๕๘ (๒)

๑. พยัญชนะไหนจัดเป็นอัทธมสระ? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่ออย่างนั้น?

๑. พยัญชนะ ๗ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห ฬ จัดเป็นอัทธมสระ

เพราะพยัญชนะเหล่านี้ (๑) บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่นออกเสียงพร้อมกันได้

(๒) บางตัวแม้เป็นตัวสะกดก็ออกเสียงหน้อยหนึ่ง พอให้รู้ได้ว่าตัวนั้นเป็นตัวสะกด (คล้ายเป็นตัวกล้ำฉะนั้น)

๒. อาคม กับ สลัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

เตเนวมหา เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคม คือ การลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร ฬ ในเมื่อมีสระอยู่หลัง เช่น ยธา-อิห์ เป็น ยถายิห์

สลัญญโค คือ การซ้อนพยัญชนะ มี ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ

ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน

มีหลักการสังโยค คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

เตเนวมหา ตัดเป็น เตน-เอว-อาห

ระหว่าง เตน-เอว สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น เตนวิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง เตนวิ-อาห นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น เตเนวมหา เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. ในปกติสังขยา จัตลึงค์และวจนะ ใว้อย่างไรบ้าง?

๓. จัดปกติสังขยา ตามลึงค์

เอก ถึง อฏฐารส (๑-๑๘) เป็นได้ทั้ง ๓ ลึงค์

เอกุนวิสติ ถึง อฏฐานุติ (๑๙-๙๘) เป็นอิตถิลึงค์

เอกุนสต ถึง ทสสตสทสส์ (๙๙...) เป็นนปุงสกลึงค์

เฉพาะ โภภี เป็นอิตถิลึงค์

จัดปกติสังขยา ตามวจนะ

เอกสังขยา (๑) เป็นเอกวจนะ (เอกศัพท์นาม เป็น ๒ วจนะ)

ทวิ ถึง อฏฐารส (๒-๑๘) เป็นพหุวจนะ

เอกุนสต ขึ้นไป (๙๙...) เป็นได้ ๒ วจนะ

๔. อาคมในอาขยาด มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?**หасыสสุ ในคำว่า “หасыสสุ มหาชน” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?**

๔. อาคมในอาขยาด มี ๕ ตัวคือ อ อิ ส ห ะ

อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหรวดหิยัตตนิ อชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยหรวดอชชัตตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

ส อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหรวดอชชัตตนิ

ห อาคม ลงที่ท้าย ธาตุ ที่มีอุปสค์อยู่หน้า

นิคคหิตอาคม ลงท้ายธาตุในหรวด รุช ธาตุ (แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุตวรรด)

หасыสสุ ประกอบด้วย หส ธาตุ ญย ปัจจัย สสุ ปัญจมีวิภัติ พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ญ (อนุพันธ์)

๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู**สนธิจเฉทกา (โจรา), ทุปปมฺญจํ (พนฺธน) เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๕. อธิกรณสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่-” เช่น อาวสนติ เอตถาติ อวาโส

ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา-” เช่น (อตฺโถ) สํวณฺณิยติ เอตถาติ สํวณฺณ (ฐาน)

สนธิจเฉทกา (โจรา) ญว ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สนธิ ฉินฺทนฺตติ สนธิจเฉทกา (โจรา)

ทูปปมฺญจํ (พนฺธน) ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเขน ปมฺญจฺยเตติ ทูปปมฺญจํ (พนฺธน)

๖. ที่เรียกว่า อพยยิภาวสมาสนั้น มีอะไรเป็นเครื่องกำหนดรู้?**ฉินฺสนโยชนา (ภิกฺขุ), ฐมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๖. อพยยิภาวสมาส มีอุปสค์หรือนิบาตอยู่หน้าและเป็นประธาน(แห่งบทหลัง)

บทสำเร็จเป็นนปุงสกลิงค์และเอกวจนะอย่างเดียว เป็นเครื่องกำหนดรู้

ฉินฺสนโยชนา (ภิกฺขุ) เป็นตติยาพหุพหิสมาส

วิ. ฉินฺนานิ สโยชนานิ เยหิ, เต ฉินฺสนโยชนา (ภิกฺขุ)

ฐมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสัตตมีตปฺปิริสสมาส

วิ. ฐมฺเม ครุโก ฐมฺมครุโก (จกฺขุปาโล)

๗. ปัจจัยในฐานตฺทหิต ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง?**กิลฺลสมฺมํ (พนฺธน), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทหิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๗. ปัจจัยในฐานตฺทหิต แทน ฐาน อรหติ หิต ภาว ศัพท์

กิเลสมย์ (พนฺธนํ) มย ปัจจยฺ ปกตัตถิต

วิ. กิเลสเหติ ปกตํ กิเลสมย์ (พนฺธนํ)

ฉทวาริกา (ตณฺหา) ณิก ปัจจยฺ ตรตยาทิตถิต

วิ. ฉทวาเร วตตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา)

พ.ศ.๒๕๕๙

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยคอย่างไร? และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สียงโยคไม่ได้

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยค ดังนี้
 พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข ฉ ฐ ถ ผ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฆ ฌ ญ ฐ ภา ใช้สียงโยคไม่ได้

๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร? อย่างไรใช้ในสนธิอะไรบ้าง?

อลาพุนิว ในคำว่า “อลาพุนิว สารเท” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทโส ได้แก่ การแปลงสระ หรือพยัญชนะ หรือนิคคหิต เป็นพยัญชนะ
 ส่วนวิกาโร ได้แก่ การแปลงสระเป็นสระเท่านั้น

อาเทโส ใช้ในสนธิทั้ง ๓ คือ สรรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิคคหิตสนธิ ส่วนวิกาโร ใช้ในสรรสนธิอย่างเดียว

อลาพุนิว ตัดเป็น อลาพุนิ-อิว ลบสระหน้า วิกาโรสระหลัง ต่อเป็น อลาพุนิว เป็นวิกาโรสรรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามชั้นวิเสส มีอะไรเป็นเครื่องสังเกต?
- ข. ปณฺณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?
- ค. สติมนตุ ในปฐมาวิภัตติ และทุติยาวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
- ง. อมฺห ศัพท์ เฉพาะฉฐฐีวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
- จ. ก็ ศัพท์ มีวิธีแจกอย่างไร?

๓. ก. คุณนามชั้นวิเสส มี ๓ คือ อธิ และ อธิสสก ปัจจัยในเสฏฐฐัตถิต
 หรือมีอุปสรรค เช่น อติ เป็นบทหน้า เป็นเครื่องสังเกต

ข. ปณฺณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ เป็น ปุณฺณสังขยา

ค. แจก สติมนตุ ปฐมาวิภัตติ และทุติยาวิภัตติ

เอก. พหุ.

ป. สติมา สติมนตา สติมนโต

ทุ. สติมนตุ สติมนเต สติมนโต

ง. แจก อมห ศัพท์ ฉัฏฐีวิภัตติ

เอก. พหุ.

ฉ. มยห อมห มม มมี เม อมหาก อสมาก โน

จ. กิ ศัพท์ (ใคร, อะไร, ไหน) คงเป็นรูป กิ อยู่แต่ใน นป. ป. พ. เอก. เท่านั้น
นอกนั้นแปลงเป็น ก แล้วแจกใน ๓ ลิงค์เหมือน ย ศัพท์

๔. อุปาทยิสฺส เป็นวากอะไร? ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. โสโก วา ภย วา ชายนติ.

ข. เอว กนิฏฐเฐน ตโย สมปตติโย ปฏฐิตา.

ค. เอว รมเม เทลียนเต มหาชนสส รมมาภิสมโย อโหสิ.

๔. อุปาทยิสฺส เป็นเหตุกัตตุวาก ประกอบด้วย อุ บทหน้า ปท ธาตุ ในความถึง ฌย ปัจจัย อัม อชชตตนิวิภัตติ
พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ณ (อนุพันธ์) แปลง อัม เป็น อีสฺ

ก. โสโก จ ภย จ ชายนติ. หรือ โสโก วา ภย วา ชายติ.

ข. เอว กนิฏฐเฐน ติสโส สมปตติโย ปฏฐิตา.

ค. เอว รมเม เทลียมาเน มหาชนสส รมมาภิสมโย อโหสิ.

๕. ปุริสฆาตโก (ปุคฺคโล), นหานํ (อุทกํ) และ อานนโท ในคำว่า “โก นุ หาสสิ กิमानนโท”

คำไหน เป็นรูปสารณะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.

๕. วิ. ปุริสฺ ฆาเตตฺติ ปุริสฆาตโก (ปุคฺคโล) ฌว ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสารณะ

วิ. นุหยาติ เตนาติ นุหานํ (อุทกํ) ย ปัจจัย กัตตุรูป กรณสารณะ

วิ. อานนทํ อานนโท อ หรือ ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสารณะ

๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้างเป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้างเป็นคุณล้วน?

และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? รชสสิโร (ราชา), โสกาภิกูโต (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. ทิคุสสมาส ทวันทวสมาส เป็นนามนามล้วน

พหุพพิหิสมาส เป็นคุณนามล้วน

กัมมธารยสมาส ตปฺปุริสสมาส อพยยิภาวสมาส เป็นได้ทั้งนามนาม ทั้งคุณนาม

รชสสิโร (ราชา) เป็นฉัฏฐินินนาธิกรณพหุพพิหิสมาส

วิ. รโซ สิริสิ* ยสส, โส รชสสิโร (ราชา) (* หรือ สิริสมิ)

โสกาภิกูโต (ปุริโส) เป็นตติยาตปฺปุริสสมาส

วิ. โสเกน อภิกูโต โสกาภิกูโต (ปุริโส)

๗. ปัจจัยในศัพท์ไหนบ้างใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้?

จตุกกั, ทิฏฐธมมิโก (อตฺโถ) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปัจจัยศัพท์ที่ใช้ประกอบกับสังขยาได้ มี ๓ คือ

๑) ตย ธ ฐ ม อี ปัจจัยในปุรณศัพท์ ๒) ก ปัจจัย ในสังขยาศัพท์ ๓) ธา ปัจจัย ในวิภาคศัพท์

จตุกกั ก ปัจจัย สังขยาศัพท์

วิ. จตุตารี ปริมาณานิ อสชาติ จตุกกั

ทิฏฐธมมิโก (อตฺโถ) ฦก ปัจจัย ตรตยาศัพท์

วิ. ทิฏฐธมเม ปวตตตีติ ทิฏฐธมมิโก (อตฺโถ)

พ.ศ.๒๕๕๙ (๒)

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? จัดเป็นคู่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? สระไหนเกิดใน ๒ ฐาน?

๑. สระมี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ

จัดเป็น ๓ คู่ คือ อ อา เรียกว่า อวิณณะ อิ อี เรียกว่า อวิณณะ อุ อู เรียกว่า อวิณณะ

สระ เอ โอ เกิดใน ๒ ฐาน (คือ เอ เกิดที่คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐतालुचे โอ เกิดที่คอและริมฝีปาก เรียกว่า กัณฐोष्ठरुचे)

๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? เสวทานิ, กิเมวิทฺ ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิกริโยปกรณ มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทีฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาค ช้อนตัว

เสวทานิ ตัดเป็น เสว-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น เสวทานิ เป็นโลปสรสนธิ

กิเมวิทฺ ตัดเป็น กิ-เอว-อิทฺ

ระหว่าง กิ-เอว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แผลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น กิเมว เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง กิเมว-อิทฺ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีไม่รูปเสมอกัน ลบสระหน้า ต่อเป็น กิเมวิทฺ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คำว่า “ภควนตา ภควนโต” นั้น มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

ข. ปาปิโย, สุขุโม เป็นคุณนามชั้นไหน?

ค. คำว่า “๕๙” และ “๙๕” ตรงกับศัพท์สังขยาว่าอย่างไร?

ง. อัย, เอกจโจ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?

จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

๓. ก. ภควนตา ใช้เป็นทวิวจนะ สำหรับกล่าวถึงคน ๒ คน^๑

ภควนโต ใช้เป็นพหุวจนะ สำหรับกล่าวถึงคนมากตั้งแต่ ๓ ขึ้นไป

ข. ปาปิโย เป็นคุณนามชั้นวิเสส สุขุโม เป็นคุณนามชั้นปกติ

ค. ๕๙ ตรงกับคำว่า เอกุณสภูตฺติ ๙๕ ตรงกับคำว่า ปณจนวฺติ

ง. อัย เป็น นิยมวิเสสนศัพท์นาม เอกจโจ เป็น อนิยมวิเสสนศัพท์นาม

จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค นิบาต ปัจจัย

๑ จำนวน ๒ คือ ทวิพจน์ หรือทวิวจนะ ยืมมาจากไวยากรณ์สันสกฤต ในคัมภีร์บาลีไวยากรณ์หลัก เช่น กัจจายณะ, ปทรูปสัทธิ ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์นี้ ยกเว้นศัพท์เดียวและใช้เฉพาะกรณีเท่านั้น คือ อายสมนตา

๔. กิถ ชาติ มุจ ชาติ เป็นสกัมมชาติหรือเป็นอกัมมชาติ?**จงแจก พุช ชาติ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสพมาตุ**

๔. กิถ และ มุจ ชาติ เป็นได้ทั้งสกัมมชาติและอกัมมชาติ

(กิถ ชาติ และ มุจ ชาติ)

ถ้อย อ ปัจจัยในหมวด รุช ชาติ เป็นสกัมมชาติ เช่น กิณฑติ ย่อมต่อ, ทำลาย มุญจติ ย่อมปล่อย

ถ้อย ข ปัจจัย ในหมวด ทิว ชาติ เป็นอกัมมชาติ เช่น กิซุชติ ย่อมแตก มุจจติ ย่อมหลุด, พัน)

แจก พุช ชาติ ในความรู้, ตรัสรู้ ในหมวดภวิสสันติ

ปรัสสพ

ปรัส. เอก.

พหุ.

ป. พุชฉิสสตี

พุชฉิสสนตี

ม. พุชฉิสสตี

พุชฉิสสตี

อุ. พุชฉิสสามิ

พุชฉิสสามิ

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็นกี่พวก? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง?**วรลภา (ปุคฺคโล), รมมสฺสวณฺ (ฐานํ) เป็นรูป สาธนะและปัจจัยอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๕. ปัจจัยกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ

- ๑) กิตปัจจัย เช่น อนุต ตวนตุ ตาวี
- ๒) กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ
- ๓) กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ต ตุน ตวา ตวาน

วรลภา (ปุคฺคโล) ณี ปัจจัย

วิ. วรฺ ลภติ สีเสนาติ วรลภา (ปุคฺคโล) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ หรือ

วิ. วรฺ ลภิตฺ (หรือ ลภตุ) สีลสมฺมสฺสวณฺ วรลภา (ปุคฺคโล) สมาสรูป ตัสสีลสาธนะ

รมมสฺสวณฺ (ฐานํ) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. รมมฺ สฺสวณฺติ เอตถาติ รมมสฺสวณฺ (ฐานํ)

๖. น บุพพบท กัมมธารยสมาส กับ น บุพพบท พหุพพิหิสมาส ต่างกันอย่างไร?**อนจฺจริโย (ปาสาโท), อตฺตทตฺโต เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๖. นบุพพบท กัมมธารยสมาส คือ สมาสที่มี น อยู่หน้า ปฏิเสธนามนาม แปลว่า มิใช่, เป็น...หาไม่ได้

เช่น น พฺราหฺมณฺ อพฺราหฺมณฺ (อโย ชโน) มิใช่พฺราหฺมณฺ

นบุพพบท พหุพพิหิสมาส คือ สมาสที่มี น อยู่หน้า ปฏิเสธคุณนาม แปลว่า มิใช่...หาไม่ได้ หรือไม่มี

เช่น นตฺถิ ตสฺส สโมติ อสโม (ภควา) ไม่มีผู้เสมอ, หาผู้เสมอไม่มี

อนจฺฉริโย (ปาสาโท) เป็น นบุพพบท พหุพพหิสมาส

วิ. นตฺถิ ตสฺส อจฺฉริยนฺติ อนจฺฉริโย (ปาสาโท)

อตฺตทตฺโต เป็น ฉฺฉฐิตฺตปฺปริสฺสมาส

วิ. อตฺตโน อตฺโต อตฺตทตฺโต

๗. ตัทธิตฺตโดยย่อ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

การุณฺญํ, ยสฺวา (ชโน), โสฬสโม (โกฏฐาโส) ลงปัจจัยอะไรในตัทธิตฺตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตัทธิตฺตโดยย่อแบ่งเป็น ๓ คือ สามัญญตฺตัททธิตฺต ภาวตฺตัททธิตฺต อพยยตฺตัททธิตฺต

การุณฺญํ ฌย ปัจจัย ภาวตฺตัททธิตฺต

วิ. กรุณาย ภาโว การุณฺญํ

ยสฺวา (ชโน) วนฺตฺ ปัจจัย ตฬสฺสตฺถิตฺตัททธิตฺต

วิ. ยโส อสฺส อตฺถิตฺติ ยสฺวา (ชโน)

โสฬสโม (โกฏฐาโส) ม ปัจจัย ปุรณตฺตัททธิตฺต

วิ. โสฬสนฺนํ ปุรโณ โสฬสโม (โกฏฐาโส)

พ.ศ.๒๕๖๐

๑. อะไรเรียกว่า อักษร พยัญชนะ และนิคคหิต? ในคำทั้ง ๓ นั้น คำไหนแปลว่าอย่างไร?

๑. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี เรียกว่า อักษร

อักษร(ที่เหลือจากสระนั้น) ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด เรียกว่า พยัญชนะ

พยัญชนะ คือ ิ เรียกว่า นิคคหิต

อักษร แปลว่า ไม่รู้จักสิ้น, ไม่เป็นของแข็ง

พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ

นิคคหิต แปลว่า กต คือกตสระหรือกตกรรม

๒. การลงอาคมในพยัญชนสนธิและนิคคหิตสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

อภัพโพทานาห์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคมในพยัญชนสนธิ มีกฎว่า ถ้ามีสระอยู่หลัง ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร ห ได้

เช่น ย อาคม ยธา-อิห์ เป็น ยถายิห์ ว อาคม อุ-ทิกฺขติ เป็น วุทิกฺขติ (ในสัททนีติว่าลง ห อาคมได้ เช่น สุ-อุชฺ เป็น สุหุชฺ)

อาคมนิคคหิตสนธิ มีกฎว่า เมื่อสระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิคคหิตอาคมได้ เช่น อว-สิโร เป็น อวฺสิโร

อภัพโพทานาห์ ตัดเป็น อภัพโพ-อิทานิ-อิห์

ระหว่าง อภัพโพ-อิทานิ เป็นโลปสรสนธิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น อภัพโพทานิ

เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อภัพโพทานิ-อิห์ เป็นโลปสรสนธิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่มะสระหลัง)

ต่อเป็น อภัพโพทานาห์ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามเช่นไร ชื่ออติวิเสส?

ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. สฎฐี แปลว่าอะไร? เป็นวจนะและลึงค์อะไร?

ง. อมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?

จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงลักษณะของนามนาม ว่าดีที่สุดหรือชั่วที่สุดเป็นต้น เช่น ปณฺฑิตโตโม เป็นบัณฑิตที่สุด ชื่ออติวิเสส

ข. อุปาสิกะ ศัพท์เดิมคือ อุปาสิกา ลง สิ อาลปนวิภัติ แปลง อา กับ สิ เป็น เอ

ค. สฎฐี แปลว่า หกสิบ เป็น เอกวจนะและอติลึงค์อย่างเดียว

ง. อมฺห ศัพท์ เป็น ปุริสสัพพนาม เป็นได้ ๒ ลึงค์ คือ ปุงลึงค์และอติลึงค์

- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับ บรรพชิตที่มีพรรษามากกว่าเรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า
และสำหรับ บรรพชิตเรียกคฤหัสถ์

๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง?

สมิขุมตุ, ปัจจสโลสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ธาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ให้เครื่องปรุงเหล่านี้ คือ วิภัติ กาล บท วชนะ บุรุษ วาจก และปัจจัย
เข้าประกอบ แปลว่า ความทรงไว้ คือ ทรงไว้ซึ่งเนื้อความของตน ไม่เปลี่ยนแปลง

จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ภู ธาตุ ๒. หมวด รุช ธาตุ ๓. หมวด ทิว ธาตุ ๔. หมวด สุ ธาตุ
๕. หมวด กี ธาตุ ๖. หมวด คห ธาตุ ๗. หมวด ตน ธาตุ ๘. หมวด จุร ธาตุ

สมิขุมตุ ประกอบด้วย สំ บทหน้า อิศ ธาตุ ในความสำเร็จ ย ปัจจัย ตุ ปัญจมีวิภัติ

ปัจจสโลสุ ประกอบด้วย ปฏิ บทหน้า อ บทหน้า สุ ธาตุ ในความฟัง อ ปัจจัย ส อากม อัม อัมชัตตนิวิภัติ

๕. กิตกัณั้น เป็นชื่อของอะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

อุปปาโท, ภิกขุจาร์ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสถานะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กิตกัณั้นเป็นชื่อของศัพท์ที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกิริยา
ศัพท์ต่างๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ นามศัพท์ (คือนามกิตกั) และกิริยาศัพท์ (คือกิริยากิตกั)

อุปปาโท ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสถานะ

วิ. อุปปชชเตติ อุปปาโท หรือ

วิ. อุปปชชนิ อุปปาโท หรือ

วิ. อุปปชชิตพพนติ อุปปาโท

ภิกขุจาร์ (ฐาน) ณ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสถานะ

วิ. ภิกขาย จรณติ เอตถาติ ภิกขุจาร์ (ฐาน)

๖. อะไรชื่อว่าทิกุสมาส? ทิกุสมาส กับ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อกุลลเจตนา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. กัมมธารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าทิกุสมาส

ทิกุสมาส คือ กัมมธารยสมาสชนิดที่มีปกติสังขยาที่เป็นคุณนามอยู่ข้างหน้า ตัวประธานอยู่ข้างหลัง เช่น

ตโย โลกา ตีโลกิ โลก ๓, จตสโส ทิสสา จตฺททิสสา ทิศ ๔

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่
 นิลํ อุปลํ นิลุปลํ ดอกอุบลเขียว (แม้มีปุรณสังขยาอยู่ข้างหน้า เช่น ปฐโม ปุริโส ปฐมปุริโส บุรุษที่ ๑
 ก็จัดเป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส)

อกุสลเจตนา เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มี น บุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. น กุสลา อกุสลา (เจตนา) นบุพ. กัม.

วิ. อกุสลา เจตนา อกุสลเจตนา วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อกุสลา จ สา เจตนา จาติ อกุสลเจตนา วิ. บุพ. กัม.)

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

เตปิฏโก (เถโร), ปณฺจธา, ภาคินี (อติถิ) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

เตปิฏโก (เถโร) ณ ปัจจัย ราคาที่ตถิต

วิ. ตปิฏกํ ธาเรตตี เตปิฏโก (เถโร)

ปณฺจธา ธา ปัจจัย วิภาคตถิต

วิ. ปณฺจหิ วิภาเคหิ ปณฺจธา

ภาคินี (อติถิ) อี ปัจจัย ตทสสัถิตตถิต

วิ. ภาคินิ อสสา อติถิติ ภาคินี (อติถิ)

๔. วิภัติอาชยาต จำแนกไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จัดเป็นกี่หมวด? หมวดไหนบอกกาลอะไร?

๔. วิภัติอาชยาต จำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกาล บท วจนะ และบุรุษ

จัดเป็น ๘ หมวด แต่ละหมวดบอกกาลดังนี้ คือ

- ๑) วัตตมานา บอกปัจจุบันกาล
- ๒) ปัญจมี บอกความบังคับ ความหวัง ความอ่อนวอน
- ๓) สัตตมี บอกความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง
- ๔) ปโรกขา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด
- ๕) ทิยัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันวาน
- ๖) อชชัตตนิ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
- ๗) ภวิสสันติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน
- ๘) กาลาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร?

สีลรทฺธิกา (อิตถิ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ คือ กัตตฺรูป กัมมรูป ภาวรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวาจกหรือเหตุกัตตฺวาจก สาธนะนั้นเป็นกัตตฺรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาจกหรือเหตุกัมมวาจก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาจก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

สีลรทฺธิกา (อิตถิ) ญฺ ปัจจัย กัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ

วิ. สิลฺ รทฺธิติ สีลรทฺธิกา (อิตถิ)

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปุตฺตทวารพฺพณฺ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน

บทหนึ่งเป็นประธาน (คือเป็นนามนาม) บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ (คือเป็นคุณนาม)

หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส

มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพพบท วิเสสนุตฺตรบท วิเสสนโณภยบท วิเสสนโณปมบท สัมภาวนบุพพบท อวธารณบุพพบท

ปุตฺตทวารพฺพณฺ เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีสมาหารทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. ปุตฺโต จ ทาโร จ ปุตฺตทวาริ สฺมา. ทวัน.

วิ. ปุตฺตทวาริ เอว พฺพณฺ ปุตฺตทวารพฺพณฺ อว. บุพ. กัม.

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

สมมาทิกฺกุณฺโณ (ปุคฺคโล), ทกฺขิณฺณโย (สาวกสงฺโฆ), รชชฺ ํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ญย ตตน ตา ณ กณ

สมมาทิกฺกุณฺโณ (ปุคฺคโล)

วิ. สมมาทิกฺกุณฺโณ อสส อตถีติ สมมาทิกฺกุณฺโณ (ปุคฺคโล) อิก ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตตัทธิต หรือ

วิ. สมมาทิกฺกุณฺญา นิยุตฺโต สมมาทิกฺกุณฺโณ (ปุคฺคโล) ณิก ปัจจัย ตรตยาทิตตัทธิต

ทกฺขิณฺณโย (สาวกสงฺโฆ) เอยฺย ปัจจัย ฐานตัทธิต

วิ. ทกฺขิณฺ อรหตีติ ทกฺขิณฺณโย (สาวกสงฺโฆ) หรือ

วิ. ทกฺขิณฺนาย อนุจณฺวิโก โหตีติ ทกฺขิณฺณโย (สาวกสงฺโฆ)

รชชฺ ํ ญย ปัจจัย กาวตัทธิต

วิ. รณฺญฺ ภาโว รชชฺ ํ

พ.ศ.๒๕๖๑

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?

๑. สระมี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ

สระที่เป็นที่ชะล้น และสระที่เป็นรัสสระมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็น ครุ

๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องหน้าได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ชีวิตลวจิห์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แปลงสระเบื้องหน้าได้

ถ้า อิ เอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อิ เอ เป็น ย เช่น อคฺคิ-อคาร เป็น อคฺยาคาร, เต-อสฺส เป็น ตยฺสส

ถ้า อุ โอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อุ โอ เป็น ว เช่น อถฺโข-อสฺส เป็น อถฺขวฺสส, พหฺ-อาพาโธ เป็น พหฺวาพาโธ

ชีวิตลวจิห์ ตัดเป็น ชีวิตฺ-จ-อิห์

ระหว่าง ชีวิตฺ-จ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ต่อเป็น ชีวิตลจ
เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง ชีวิตลจ-อิห์ สระทั้งสองเป็นรัสสระ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า ต่อเป็น ชีวิตลวจิห์ เป็นโลปสรสนธิ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอพยยศัพท์? ในอพยยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. ศัพท์จำพวกหนึ่ง แจกด้วยวิภัติหัง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว เรียกว่า อพยยศัพท์

อุปสัค สำหรับใช้นำหน้านามนามและกิริยาให้วิเศษขึ้น

เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายคุณนาม เมื่อนำหน้ากิริยา อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายกิริยาวิเศษนะ

นิบาต สำหรับลงในระหว่างแห่งนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง บอกอาการปะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปการ ปฏิเสธ
ความได้ยินเล่าลือ ความปริกัป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น

๔. สกัมมธาตุ กับอัมมธาตุ ใช้ในวากอะไรได้บ้าง?

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ หรืออัมมธาตุ? จงอธิบาย

๔. สกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก กัมมวาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นภาววาก)

อัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นกัมมวาก)

ภิท และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุและอัมมธาตุ

ภิก ชาติ ถ้างอ ปัจจย (และนิกคหิตอาคม) ในหมวด รุช ชาติ	เป็นสกัมมชาติ แปลว่า ต่อย ทำลาย เช่น ภินทติ
ถ้างอ ย ปัจจย ในหมวด ทิว ชาติ	เป็นอกัมมชาติ แปลว่า แดก เช่น ภิชุชติ
มุจ ชาติ ถ้างอ ปัจจย (และนิกคหิตอาคม) ในหมวด รุช ชาติ	เป็นสกัมมชาติ แปลว่า ปล่อย เช่น มุจจติ
ถ้างอ ย ปัจจย ในหมวด ทิว ชาติ	เป็นอกัมมชาติ แปลว่า หลุด พ้น เช่น มุจจติ

๕. ตูนาทิจัจจย คือปัจจยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไรนิยมแปลงเป็น ย?

“ปาน” ในคำว่า “มชชปานา จ สณญโม” ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ตูนาทิจัจจย แปลว่า ปัจจยมีตุนเป็นต้น หมายถึงปัจจย ๓ ตัว คือ ตุน ตวา ตวาน บอกอติตกาล

เมื่อลงหลังชาติที่มีอุปสัคอยู่หน้า นิยมแปลงเป็น ย เช่น

อาทาย มี อา อุปสัคบหน้า ทา ชาติ ในความให้ แปลง ตูนาทิจัจจย เป็น ย

ปาน ย ปัจจย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. ปาน ปาน หรือ

วิ. ปิวน ปาน

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

มาตาศิตุอุปภูฐาน เป็นสมาสอะไรบ้าง? จตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า ทวันทวสมาส มี ๒ อย่าง คือ สมหา และ อสมหา

มาตาศิตุอุปภูฐาน เป็นฉฐฐิตูปุริสสมาส มีอสมหาทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาศิตโร *อสม. ทวัน.*

วิ. มาตาศิตุน อุปภูฐาน มาตาศิตุอุปภูฐาน *ฉ. ตป.*

๗. สมุหัตถิต มีปัจจยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชนตา, สตตก, ลชซี (ภิกขุ) ลงปัจจยอะไร? ในตถิตไหน? จตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. สมุหัตถิต มีปัจจย ๓ ตัว คือ กณ ณ ตา

ชนตา

วิ. ชน่าน สมุโห ชนตา ตา ปัจจย สมุหัตถิต หรือ

วิ. ชนสส ภาโว ชนตา ตา ปัจจย ภาวตถิต

สตตก ก ปัจจย สังขยาตถิต

วิ. สตต ปริมาณานิ อสสาติ สตตก

ลขชี่ อี ปัจจัย ตทสส์ตถิตัทธิต

วิ. ลชชา อสส อตถิตี ลขชี่ (ภิกขุ)

พ.ศ.๒๕๖๑ (๒)

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ก. อักษระ แปลว่า.....
 ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่า อวรรค
 ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือเรียกว่า.....
 ง. กรณ ที่ทำอักษระ มี ๔ คือ.....
 จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า.....

๓. ก. อักษระ แปลว่า ไม่รู้จักสิ้น, ไม่เป็นของแข็ง
 ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่า อวรรค
 ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐูतालुषะ
 ง. กรณ ที่ทำอักษระ มี ๔ คือ ชีวหามัชฌะ ท่วมกลางลิ้น ชิวโหปคคะ ถัดปลายลิ้นเข้ามา
ชีวหคคะ ปลายลิ้น สกัฏฐานะ ฐานของตน
 จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า โฆสະ

๒. อากม มีอยู่ในสนธิไหนบ้าง? และในสนธิอื่นๆ ลงอากมอะไร? สจาย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อากม มีในสนธิทั้ง ๓ คือ

ในสรสนธิ ลง อ โอ อากม เช่น

โอ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ โอ แล้วลง อ อากม เช่น โส สีลวา เป็น ส สีลวา

อ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ อ แล้วลง โอ อากม เช่น พร-สทสส เป็น ปโรสทสส

ในพยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอากม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ เช่น

สระอยู่หลัง ลงพยัญชนะอากมได้ เช่น ย อากม ยถา-อิท เป็น ยถายิท, ว อากม อุ-ทิกขติ เป็น วิทิกขติ,

ม อากม ครุ-เอสสติ เป็น ครุเมสสติ, ท อากม อตต-อตโต เป็น อตตทโต, น อากม อิโต-อายติ เป็น อิโตนายติ,

ต อากม ตสฺมา-อิห เป็น ตสฺมาติห, ร อากม สพฺภิ-เอว เป็น สพฺภิเรว, พ อากม ฉ-อายตน เป็น ฉพายตน

ในนิกคหิตสนธิ ลงนิกคหิตอากม เช่น

สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิกคหิตอากม เช่น จกขุ อุทปาติ เป็น จกขุ อุทปาติ, อว-สิโร เป็น อวสิโร

สจาย ตัดเป็น สเจ-อัย สระหน้าเป็นที่ฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า (แล้วที่ฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจาย เป็นโลปสรสนธิ

๓. สัพพนามคืออะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

ในประโยคที่ว่า “โส ขโณ ตุมहे มา อติกกมตฺ.” คำไหนเป็นสัพพนาม? และเป็นสัพพนามชนิดไหน?

๓. สัพพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำซาก เป็นต้น
แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม และ วิเสสนสัพพนาม

โส และ ตุมहे เป็นสัพพนาม โส เป็นวิเสสนสัพพนาม, ตุมहे เป็นปุริสสัพพนาม

๔. ในอาขยาด จัตตวากไวย่างไร? วากไหนลงปัจจัยอะไร?

นิवारเย ในคำว่า “ปาปา จิตฺตํ นิवारเย” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ในอาขยาด จัตตวากไว้ ๕ คือ กัตตวาก กัมมวาก ภาววาก เหตุกัตตวาก เหตุกัมมวาก

๑) กัตตวาก ลง ปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย

๒) กัมมวาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย

๓) ภาววาก ลง ย ปัจจัย

๔) เหตุกัตตวาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ ฌ ฌย ณาเป ณาปย

๕) เหตุกัมมวาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย

นิवारเย ประกอบด้วย นิ บทหน้า วร ชาติในความห้าม, ฌ ฌย ปัจจัย เอยย สัตตมี

พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ญ (อนุพันธ์) ลบ ยย ที่ เอยย (ปัจจุบันกาล ปรัสสบท เอกวจนะ ปฐมบุรุษ กัตตวาก)

๕. อนุต และ มาน ปัจจัยในกิริยาภิกก์ ใช้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร?

อาจารย์ปุชโก (เถโร) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนุต และ มาน ใช้บอกปัจจุบันกาลเหมือนกัน

ที่ต่างกันคือ อนุต เป็นปัจจัยในพวกกิตปัจจัย เป็นได้ ๒ วาก คือ กัตตวาก และ เหตุกัตตวาก

ส่วน มาน เป็นปัจจัยในพวกกิตกิจปัจจัย เป็นได้ทั้ง ๕ วาก แต่ภาววากไม่นิยมใช้

อาจารย์ปุชโก ญว ปัจจัย กัตตรูป กัตตสาธนะ

วิ. อาจารย์ ปุเชตตี อาจารย์ปุชโก (เถโร)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน?

สนตวาโจ (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมหารทิกุสมาส (๒) สมหารทวันทวสมาส (๓) อพยยิภาวสมาส

สมหารทิกุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ติโลกิ

สมาหารวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนิ

อัพยयीภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรถสสุ อภาโว นินทรถ

สนตวาโจ เป็นฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพหิติสมาส

วิ. สนตา วาจา ยสฺส, โส สนตวาโจ (ภิกขุ)

๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตัทธิตีอื่นอย่างไร?

พลวตี (ชิจจฉา), สามณญ์ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสสก อีย อิงฺฐ

ปัจจัยทั้ง ๕ นี้ ต่างจากปัจจัยในตัทธิตีอื่น เพราะมีได้ลงแทนศัพท์อย่างปัจจัยในตัทธิตีอื่นๆ

แต่เป็นเครื่องหมายคุณศัพท์เปรียบเทียบ คือ

ตร อีย และ อียิสสก ลงเป็นวิเศษคุณศัพท์, ตม และ อิงฺฐ ลงในอติวิเศษคุณศัพท์

พลวตี วนตุ ปัจจัย ตัทธิตีตัทธิตี

วิ. พล อสฺสา อตฺถิติ พลวตี (ชิจจฉา)

สามณญ์ ญย ปัจจัย ภาวตัทธิตี

วิ. สมณสฺส ภาโว สามณญ์

พ.ศ.๒๕๖๒

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ก. สระที่เป็น..... ชื่อลหุ มีเสียงเบา
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะ.....
- ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า.....
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ.....เป็นอโฆสะ
- จ. วุฒโท สังโยคผิด เพราะ..... คำที่ถูก คือ.....
๑. ก. สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ มีเสียงเบา
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมุ่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด
- ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทันโตฏฐุชะ
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส เป็นอโฆสะ
- จ. วุฒโท สังโยคผิด เพราะ พยัญชนะที่ ๔ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ในวรรคของตน ไม่ได้ คำที่ถูก คือ วุฒโฒ

๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ เรียกว่าอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อุปปลว และ ยโถทเก ในคำว่า “อุปปลว ยโถทเก” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ เรียกว่า สนธิกริโยปกรรม มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทีฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาค ซ้อนตัว

อุปปลว ตัดเป็น อุปปลว-ว ต่อเป็น อุปปลว เป็นปกตินิคคหิตสนธิ (ว ในที่นี้คือ วา ไม่ใช่ อิว)

ยโถทเก ตัดเป็น ยถา-อุทเก ลบสระหน้าแล้ว วิการสระหลัง ต่อเป็น ยโถทเก เป็นวิการสรสนธิ

๓. นามศัพท์ จัดเป็นลิงค์อะไรได้บ้าง? “กสุม่า ตวํ ปุณฺณ มม สวาเก ปริกวิ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้นั้น

เป็นนามศัพท์ชนิดไหน? เป็นการ์นต์ ลิงค์ และวจนะอะไร?

๓. นามศัพท์ จัดเป็นลิงค์ได้ดังนี้ คือ (๑) นามนาม จัดเป็นลิงค์เดี่ยว คือเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรืออนปุงสกลิงค์ อย่างไม่ใดอย่างหนึ่ง เช่น อมโร เทวดา อจจรา นางอัปสร องค องค์

(๒) นามนามเป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์ๆ เดียวกัน มีรูปอย่างเดียวกันเป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือรากศัพท์เป็นอันเดียวกัน เปลี่ยนแต่สระที่สุตให้แปลกกัน พอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง เช่น ออกฺขโร ออกฺขริ อักฺขร ทิวโส ทิวสํ วัน

ส่วนคุณนามและสัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

ตวํ เป็นปุริสสัพพนาม เป็น อ การ์นต์ อิตถิลิงค์ สี ปฐมาวิภัติ และเอกวจนะ

ปุณฺณ เป็นนามนาม ชนิดอสาธารณนาม เป็น อา การ์นต์ อิตถิลิงค์ สี อาลปนวิภัติ และเอกวจนะ

มม เป็นปริสส์พพนาม เป็น อ การันต์ ปุ่ลลิ่งค์ ส ฉัฎฐีวิภัตติ และเอกวจนะ

๔. ในอาขยาต อ อาคมหน้าธาตุ และ อี อาคมหลังธาตุและปัจจัย ลงได้ในวิภัตติหมวดไหนบ้าง? ปพพาเซลิ และ ชิเน ในคำว่า “อกุโกเรน ชิเน โกร” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ในอาขยาต อ อาคมหน้าธาตุ ลงประกอบได้ในวิภัตติหมวดหิยัตตนี หมวดอัชชัตตนี และหมวดกาลาติปัตติ อี อาคม หลังธาตุและปัจจัย ลงประกอบได้ในวิภัตติหมวดอัชชัตตนี หมวดภวิสสันติ และหมวดกาลาติปัตติ

ปพพาเซลิ ประกอบด้วย

ธาตุ-วช ธาตุ ในความเว้น	ปัจจัย-ณ ปัจจัย	วาก-เหตุกัตตุวาก	วิภัตติ-อี อัชชัตตนีวิภัตติ
กาล-อดีตกาล	บท-ปรัสสบท	วจนะ-เอกวจนะ	บุรุษ-ปฐุมบุรุษ

ทำตัว: ปพพาเซลิ มาจาก ป บทหน้า วช ธาตุ ในความเว้น, ไป ณ ปัจจัย ส อาคม อี อัชชัตตนีวิภัตติ พฤทธิ อ ต้นธาตุเป็น อา ลบ ณ แปลง ว เป็น พ ซ้อน พ หน้าธาตุ รัสสะ อี เป็น อี

ชิเน ประกอบด้วย

ธาตุ-ชิ ธาตุ ในความชนะ	ปัจจัย-นา ปัจจัย	วาก-กัตตุวาก	วิภัตติ-เอยย สัตตมีวิภัตติ
กาล-ปัจจุบันกาล*	บท-ปรัสสบท	วจนะ-เอกวจนะ	บุรุษ-ปฐุมบุรุษ

* บอกความยอมตาม สงเคราะห์ในปัจจุบันกาล

ทำตัว: ชิเน มาจาก ชิ ธาตุ ในความชนะ นา ปัจจัย เอยย สัตตมีวิภัตติ ลบ ยย เหลือ เอ

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตกัในที่เช่นไร ใช้บอกกัตตุวาก? ในที่เช่นไร ใช้บอกกัมมวาก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่าง “อาคมน” ในคำว่า “อาคมนทิวโส” และคำว่า “อากาเสน อาคมน์ กริ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตกั

ประกอบกับอภักมธธาตุ บอกกัตตุวาก เช่น มโต ฐูโต นิสินโน

ประกอบกับสภักมธธาตุ บอกกัมมวาก เช่น กโต หโต ทิฏฐุ

อาคมน (ในคำว่า “อาคมนทิวโส”) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. อาคจณฺติ เอตถาติ อาคมโน (ทิวโส)

อาคมน (ในคำว่า “อากาเสน อาคมน์ กริ”) ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. อาคมน์ อาคมน์. หรือ

วิ. อาคจณฺยเตติ อาคมน์ หรือ

วิ. อาคจณฺยเตติ อาคมน์. หรือ

วิ. อาคนตพฺพนฺติ อาคมน์

๖. อะไรคือตัปปุริสสมาส? ตัปปุริสสมาส กับ อพยยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร?**ทุกขปีฬิตสตุตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ**

๖. นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ย่อด้วยเบื้องปลาย ชื่อว่า ตัปปุริสสมาส

ตัปปุริสสมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่นิยมลงลิงค์และวจนะ

อพยยิภาวสมาส เป็นที่มีอุปสัคหรือินบาตอยู่หน้าและเป็นประธาน บทสำเร็จเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว

ทุกขปีฬิตสตุต เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีตติยัตตัปปุริสสมาส เป็นภายใน

วิ. ทุกฺเชน ปีฬิตา ทุกฺขปีฬิตา (สตุตา) ต. ตัป.

วิ. ทุกฺขปีฬิตา สตุตา ทุกฺขปีฬิตสตุตา วิ. บุพ. กัม.

๗. ภาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?**ปาสาทิโก (ภควา), เถยฺย, ปญจโม ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู**

๗. ภาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ฌย ตตน ตา ฌ กณ

ปาสาทิโก (ภควา) ฌิก ปัจจัย ตรตยาหิตัทธิต

วิ. ปสาทํ ฌเนตฺติ ปาสาทิโก (ภควา) หรือ

วิ. ปสาทํ อahrtฺติ ปาสาทิโก (ภควา)

เถยฺย ฌย ปัจจัย ภาวตัทธิต (หรือ เถยฺย ปัจจัย ตามนัยแห่งรูปสัทธิปกรณ์ และลัททนีติปกรณ์)

วิ. เถนสฺส ภาโว เถยฺย

ปญจโม ม ปัจจัย ปุรณตัทธิต

วิ. ปญฺจณฺํ ปุรโณ ปญจโม

พ.ศ.๒๕๖๒ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? ต่างจากสระอย่างไร?

ในคำว่า “อภิถนเรฎ กลยาณ

” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุ หรือ ลหุ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว มี ก ข ค ฌ ง เป็นต้น ออกเสียงไม่ได้ตามลำพังตนเอง ต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้

อ เป็น ลหุ ภิตฺ เป็น ครุ ฌ เป็น ลหุ เร เป็น ครุ

ถ เป็น ลหุ กล เป็น ครุ ยา เป็น ครุ ณ เป็น ครุ

๒. ในสนธิกริโยปกรณ์ อาเทศ กับ วิการ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? อิเรวเมโส ตัดต่ออย่างไร?

๒. อาเทศ ได้แก่ การแปลงให้เป็นพยัญชนะ

แปลงสระ เป็นพยัญชนะ คือ แปลง อิ เอ เป็น ย เช่น ปฏิสนฐารวุตติ-อสส เป็น ปฏิสนฐารวุตยสส

แปลงพยัญชนะ เป็นพยัญชนะ คือ แปลง ตย (ที่แปลงมาจาก ติ) ให้เป็น จจ เช่น ปติ-อุตริตวา เป็น ปจจุตริตวา, อิติ-เอว เป็น อิจเจว

แปลงนิคคหิต เป็นพยัญชนะ เมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุคตวรรค เช่น เอวฺ -โจ เป็น เอวจฺโจ เมื่อ เอ และ ห อยู่หลัง แปลงนิคคหิต เป็น ญ เช่น ตํ-เอว เป็น ตญญเอว, ตํ-หิ เป็น ตญหิ

วิการ ได้แก่ การแปลงสระเป็นสระเท่านั้น คือ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น

ทำ อิ เป็น เอ, ทำ อุ เป็น โอ เช่น มุณี-อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อตถิ เป็น โสตถิ

อิเรวเมโส ตัดเป็น อิธ-เอว-เอโส

ระหว่าง อิธ-เอว สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อิเรว เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อิเรว-เอโส สระอยู่หลัง ลง ม พยัญชนะอาคมได้บ้าง ต่อเป็น อิเรวเมโส เป็นอาคมพยัญชนสนธิ

อีกนัยหนึ่ง **อิเรวเมโส**

ระหว่าง อิธ-เอวฺ สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อิเรวฺ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อิเรวฺ - เอโส นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น อิเรวเมโส เป็นนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ข. เทวเต และ ปพพเต เป็นวิภัติและวจนจะอะไรได้บ้าง?

ค. ปณณาส กับ ปณณรสี แปลว่าอะไร? ต่างกันอย่างไร?

ง. กตม, อมฺห ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?

๓. ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยลิงค์ วจนะ วิภัตติ
 ข. เทวเต เป็น อาลปนวิภัตติ เอกวจนะ
 ปพพเต เป็นได้ ๒ วิภัตติ คือ เป็นทุติยวิภัตติ พหุวจนะ และเป็นสัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ
 ค. ปณฺณาส แปลว่า ๕๐ เป็นปกติสังขยา ปณฺณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ เป็น ปุณฺณสังขยา
 ง. กตม ศัพท์ เป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม ส่วน อมฺห ศัพท์ เป็นปุริสศัพท์นาม
 จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง (บอกอาลปนะ กาล ที่ ปริจเฉท อุปไมย ปการ
 ปฏิเสธ ความได้ยินแล้วคือ ความปรักป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น)

๔. กิริยาอาขยาตและกิริยาภิกตัก ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. อชฺช เทวทตฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสตี.
 ข. สุธิโร จ ถาวโร จ สงฺฆํ อุปสมปทํ ยาจตี.
 ค. ตโยปี ลิกฺขา กถิตายเว โหนตี.
๔. กิริยาอาขยาต ประกอบด้วยธาตุ ปัจจัย วาจก วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ
 กิริยาภิกตัก ประกอบด้วยธาตุ ปัจจัย วาจก วิภัตติ กาล วจนะ เหมือนอาขยาต ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น
- ก. อชฺช เทวทตฺโต สงฺฆํ ภินฺทิสฺสตี.
 ข. สุธิโร จ ถาวโร จ สงฺฆํ อุปสมปทํ ยาจนฺตี.
 ค. ติสโสปี ลิกฺขา กถิตายเว โหนตี.

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย

ททฺทสฺ (วชฺช), โพิ (ญฺาณ), ทาทา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ
- รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวจากหรือเหตุกัตตฺวจาก สาธนะนั้นเป็นกัตตฺรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวจากหรือเหตุกัมมวจาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววจาก สาธนะนั้นเป็นภาวรूप

ททฺทสฺ (วชฺช) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเชน ปสฺสียตีติ ททฺทสฺ (วชฺช) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ปสฺสิตพฺพนฺตี ททฺทสฺ (วชฺช) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ทภฺฐพฺพนฺตี ททฺทสฺ (วชฺช)

โพธิ อี ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฌติ เตนาติ โพธิ (ญาณ)

ทาทา ตุ ปัจจัย กัตตุรูป ตัสสึลสาธนะ

วิ. เทติ สึเลนาติ ทาทา

**๖. วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย
ที่ชายูโก (ปุริโส), อโรคา (อิตถิ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๖. วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนเป็นอุปมา จัดเป็น ๒ ตามวิเสสนะอยู่หน้าและหลัง

(๑) ที่มีอุปมาอยู่หน้า เรียกว่า อุปมาบุพพบท เช่น สงข์ อิว ปณฺฑริ (ซีรี) ขาวเพียงดั่งสังข์
กาโก อิว สุโร กากสุโร คนกล้าเพียงดั่งกา. ทิพฺพํ อิว จกฺขุ ทิพฺพจกฺขุ จักฺขุเพียงดั่งทิพย์

(๒) ที่มีอุปมาอยู่หลัง เรียกว่า อุปมานุตตรบท เช่น นโร สิว อิว นรสิโห นระเพียงดั่งสีหะ

ญาณํ จกฺขุ อิว ญาณจกฺขุ ญาณเพียงดั่งจักขุ. ปณฺญา ปาสาโท อิว ปณฺญาปาสาโท ปัญญาเพียงดั่งปราสาท

ที่ชายูโก (ปุริโส) เป็นฉัฏฐิตุลยาริกรณพหุพพิหีสมาส

วิ. ที่ชํ อายุ ยสฺส, โส ที่ชายูโก (ปุริโส)

อโรคา (อิตถิ) เป็นนบุพพบท พหุพพิหีสมาส

วิ. นตถิ ตสฺสา โรโคติ อโรคา (อิตถิ)

๗. ฌิก ปัจจัย มีัตถิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

นาคธา, โสภินี (ปชา), สมโฆทนียา (กธา) ลงปัจจัยอะไร? ในัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ฌิก ปัจจัย มีในโคตตัตถิต, ตรตยาทิตถิต

ฌิก ปัจจัย โคตตัตถิต ใช้ลงแทนศัพท์ได้เฉพาะ ‘อปจฺจ’ ศัพท์อย่างเดียว

ฌิก ปัจจัย ตรตยาทิตถิต ใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไป ไม่จำกัด

นาคธา ฌ ปัจจัย ราคาทิตถิต

วิ. นคเร วสนตฺติ นาคธา

โสภินี (ปชา) อี ปัจจัย ตทสฺสตถิตถิต

วิ. โสภโก อสฺส อตถิตฺติ โสภินี (ปชา)

สมโฆทนียา (กธา) อีย ปัจจัย ฐานตถิต

วิ. สมโฆทนสฺส ฐานํ สมโฆทนียา (กธา) หรือ

วิ. สมโฆทนํ อรหตฺติ สมโฆทนียา (กธา)

พ.ศ.๒๕๖๓

๑. ชิวโหปกคฺ (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรณีของอักขระอะไรบ้าง?

และอักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวโหปกคฺ (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรณีของอักขระ ๗ ตัว คือ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ; ร ฬ และอักขระเหล่านั้นเกิดที่ปุ่มเหงือก^๑ เรียกว่า มุทธชะ

๒. อาเทศพยัญชนสนธิ กับ อาเทศนิคคหิตสนธิ ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย สจหาหิ, อุตตานญเจ, ตุมเหเยว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทศพยัญชนสนธิ คือ ทำสนธิ โดยแปลงพยัญชนะให้เป็นพยัญชนะ เช่น อิติ-เอวํ เป็น อิจเจวํ อาเทศนิคคหิตสนธิ คือ ทำสนธิ โดยแปลงนิคคหิตให้เป็นพยัญชนะ ดังนี้ คือ

(๑) นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะสุตวรรค

เช่น เอวํ-โห เป็น เอวงฺโห, ฐมฺ-จเร เป็น ฐมฺมญจเร

(๒) ถ้า เอ และ ห อยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ณ เช่น ตํ-เอว เป็น ตณฺญเอว, ตํ-หิ เป็น ตณฺหิ

(๓) ถ้า ย อยู่หลัง แปลงนิคคหิต กับ ย เป็น ณญ เช่น สํ-โยโค เป็น สณฺญโยโค

(๔) ในศัพท์นี้ถือว่า ถ้า ล อยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ล เช่น ปุ-ลิงค์ เป็น ปุลลิงค์, สํ-ลกขณา เป็น สลลฺกขณา

(๕) ถ้าสระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม เช่น ตํ-อหํ เป็น ตมฺหํ, แปลงนิคคหิตเป็น ท เช่น เอตํ-อโวจ เป็น เอตทํโวจ

สจหาหิ ตัดเป็น สเจ-อหํ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสระ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจหาหิ เป็นโลปสรสนธิ

อุตตานญเจ ตัดเป็น อุตตานํ-เจ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ต่อเป็น อุตตานญเจ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ตุมเหเยว ตัดเป็น ตุมเห-เอว สระอยู่หลัง ลง ย พยัญชนะอาคม ต่อเป็น ตุมเหเยว เป็นอาคมพยัญชนสนธิ

๑ ฐาน คือ มุทธา แปลว่า ยอด, ศีรษะ หมายถึง ยอด/ศีรษะ ของเหงือก (บริเวณโคนฟันบน) เรียกว่า ปุ่มเหงือก (gum ridge ส่วนที่นูนของเหงือก) ไม่ใช่ทั้งศีรษะ (ที่มีตา จมูก ปาก)

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?
- ข. สข (เพื่อน) ป. เอก. ในปุงลิงค์ และอิตถิลิงค์ มีรูปเป็นอย่างไร?
- ค. สังขยานามกับสังขยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?
- ง. ในศัพท์นาม “ตสสา” กับ “ตสสั” เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?
- จ. อุปสัคนั้น ใช้อย่างไร? จงยกอุทาหรณ์มาดู

๓. ก. นามนาม คือ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ
คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่วเป็นต้น
- ข. สข (เพื่อน) ป. เอก. ในปุงลิงค์ มีรูปเป็น สข ในอิตถิลิงค์ มีรูปเป็น สขี
- ค. สังขยานามนาม ใช้เช่นเดียวกับนามนาม นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หลังนามนามบทนั้น เช่น
ภิกขุณฺ สตฺ ภิกขุสโต
สังขยาคุณนาม ใช้เช่นเดียวกับคุณนาม นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หน้านามนามบทนั้น เช่น
ปถจสตา ภิกขุ เป็นต้น
- ง. ที่เหมือนกันคือ ทั้ง ตสสา และ ตสสั มาจาก ต ศัพท์นาม เป็นอิตถิลิงค์ และเอกวจนะเหมือนกัน
ที่ต่างกันคือ ตสสา เป็นได้ ๒ วิภัติ คือ ส จตุตถีวิภัติ และ ส ฉัญฐีวิภัติ
ส่วน ตสสั เป็น สมี สัตตมีวิภัติเท่านั้น
- จ. อุปสัคใช้นำหน้านามและกิริยาให้วิเศษขึ้น
เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีการคล้ายคุณศัพท์ เช่น อติสุนทร, อติสกาโร
เมื่อนำหน้ากิริยา อุปสัคนั้นมีการคล้ายกิริยาวิเศษนะ เช่น อติภกตติ, อติเสติ

๔. อาย อีย ปัจจัยในอาขยาด ใช้อย่างไร? เป็นไปในความอะไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. เอกจเจ (อิตถิโย) สตถุ ปุโรโต นจจิตฺ อารภิ.
- ข. ปตติกาเล หตฺโถ วา ปาโท วา ภิชฺเชยฺย.
- ค. ปีตา โน มหุลลกา ชนา.

๔. อาย อีย ปัจจัยใช้ประกอบกับนามศัพท์เพื่อทำให้เป็นกิริยาศัพท์ เป็นไปในความประพฤติ

ถ้าประกอบกับคุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติข้าวอยู่

ถ้าประกอบกับนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงตั้ง เช่น ปุตตียติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงตั้งบุตร,

ธูมายติ ย่อมประพฤติเพียงตั้งคว้น

- ก. เอกจจา (อิตถิโย) สตถุ ปุโรโต นจจิตฺ อารภิสฺ.
- ข. ปตติกาเล หตฺโถ วา ปาโท วา ภิชฺเชยฺย. หรือ
ปตติกาเล หตฺโถ จ ปาโท จ ภิชฺเชยฺย.

ค. ปีตา โน มหลลโก ชาโต. หรือ

ปีโตร โน มหลลกา ชาตา.

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?

วูปสโม, ทูรจคมฺ (จิตต์), ทุนนิกคหฺ (จิตต์) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกริยากิตก์

ที่เหมือนกัน คือ แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ กิตปัจจัย กิจปัจจัย และกิตกิจปัจจัย และใช้ประกอบกับธาตุ

ที่ต่างกัน คือ ปัจจัยในนามกิตก์ ทำธาตุที่ประกอบนั้นให้เป็นสาธนะนั้นๆ ใช้ได้ทุกวิภัติ เช่น กรณํ ทายโก และเป็นอภัยยะ ใช้ในปฐมวิภัติและจตุตถวิภัติได้บ้าง กาทเว กาทฺ

ส่วนปัจจัยในกริยากิตก์นั้น ทำธาตุที่ประกอบให้เป็นกริยา และเป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวางกได้ เช่น คนตฺวา คจจนฺโต นีหริยมาโน กรณียํ คนตพฺ

วูปสโม อ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วูปสมนํ วูปสโม

ทูรจคมฺ (จิตต์) อ ปัจจัย

วิ. ทูเร คจจตฺตี ทูรจคมฺ (จิตต์) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ

วิ. ทูเร คจจตฺตี สีเลนาติ ทูรจคมฺ (จิตต์) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตฺสสี่ละ หรือ

วิ. ทูเร คมิตฺ สีสมสฺสาติ ทูรจคมฺ (จิตต์) สมาสรูป ตฺสสี่ลสาธนะ

ทุนนิกคหฺ (จิตต์) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเขน นิกคหฺยเตติ ทุนนิกคหฺ (จิตต์)

วิ. ทุกฺเขน นิกคหฺิตพฺพนฺติ ทุนนิกคหฺ (จิตต์)

๖. สัมภวานบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

ตณฺหฺขโย, ตินฺตจิวฺรกา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สัมภวานบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยอิตฺศิพฺทฺ บทหลังเป็นประธาน เช่น

ขตฺตโย (อหฺ) อิตฺติ มาโน ขตฺตียมาโน มานะว่า(เรา)เป็นกษัตริย์ สตฺโต อิตฺติ สณฺญา สตฺตสณฺญา ความสำคัญว่าสัตว์

อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยเอวศิพฺทฺ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย) บทหลังเป็นประธาน

เช่น ปญฺญา เอว ปชฺไซโต ปญฺญาปชฺไซโต (ประทีป) อันโพลงทัวคือปัญญา พุทฺโธ เอว รตฺนํ พุทฺธรตฺนํ รัตนะคือ

พระพุทฺธเจ้า

พ.ศ.๒๕๖๓ (๒)

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สระกับพยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? แตกต่างกันอย่างไร?

ข. อักษรสระ คืออะไร? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่ออย่างนั้น?

๑. ก. สระมี ๘ ตัว พยัญชนะมี ๓๓ ตัว ต่างกันคือ สระออกเสียงได้เอง ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้

ข. อักษรสระ คือ พยัญชนะที่มีเสียงกึ่งมาตรา มี ๗ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ

เพราะพยัญชนะเหล่านี้บางตัวรวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่น ออกเสียงพร้อมกันได้

๒. ในสนธิ การต่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ยานีมานิ, ตยชโน, คาถมาท ตัดและต่ออย่างไร?

๒. การต่อมี ๒ อย่าง คือ ๑) ต่อศัพท์ที่มีวิภัตติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัตติ เช่น จตตารโ อิเม ต่อเป็น จตตารโमे

๒) ต่อบทสมาสย่ออักษรให้น้อยลง เช่น กต-อุปกาโร ต่อเป็น กโตปกาโร

ยานีมานิ ตัดเป็น ยานี-อิมานิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่ฆะสระหลัง) ต่อเป็น ยานีมานิ เป็นโลปสรสนธิ

ตยชโน ตัดเป็น ต์-ชโน นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง อาเทสนิคคหิตเป็น ณ ต่อเป็น ตยชโน เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

คาถมาท ตัดเป็น คาถ์-อาท นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น คาถมาท เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. พารานสี เป็นนามนามชนิดไหน?

ข. คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?

ค. สังขยาตั้งแต่ไหนถึงไหนเป็นนามอะไร?

ง. กิ ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?

จ. ที และ ชช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัตติไหน?

๓. ก. พารานสี เป็นนามนามชนิด อสาธารณนาม

ข. คำว่า “โน” เป็นนิบาตบอกปฏิเสธ แปลว่า ไม่

โน เป็น อมท ศัพท์ ปุริสสัพพนาม อุตตมบุรุษ ปฐมมาถึงจตุตถีวิภัตติ พหุวจนะ และฉัฏฐีวิภัตติ พหุวจนะ

แปลตามอายุตนิบาตแห่งวิภัตตินั้นๆ เช่น โน ปฐมาวิภัตติ แปลว่า อ.เรา ท.

- ค. ปกติสังขยา เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นาม^๑
 ปลงจ ถึง อฏฐนวุติ (๕-๘๘) เป็นคุณนาม
 เอกุณสต์ ขึ้นไป (๙๙...) เป็นนามนาม
 ปุณณสังขยา เป็นคุณนามทั้งสิ้น
- ง. กี ศัพท์ เป็นอนิยามวิเสสนศัพท์นาม เป็นได้ ๓ ลิงค์
- จ. หี ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวีริภัตติ
 ชช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวีริภัตติ ลงในกาล

๔. อานยีสฺ และ อฏฐเหติ ในคำว่า “อฏฐเหติ ตาต” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?
 จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้

- ก. มาคนุทียา ชีวนตาปี มตาปี มโตเยว นาม.
 ข. เอกจจา ชนา สตุถุ รมมฺ โสตุํ ลภติ.
 ค. มยํ วิสตีณํ ภิกขุณฺ ภิกขํ ทสสามิ.

๔. อานยีสฺ ประกอบด้วย อา บทหน้า นิ ธาตุ ในความนำไป อ ปัจจัย อุ อชัตตนิวิภัตติ
 พุทธิ อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น อย แปลง อุ เป็น อีสฺ

อฏฐเหติ ประกอบด้วย อุ บทหน้า ฐา ธาตุ ในความตั้ง, ยิน เอ ปัจจัย หี ปัญจมีวิภัตติ
 ลบ อา ที่ ฐา ช้อน ฎ หน้าธาตฺ

- ก. มาคนุทียา ชีวนตีปี มตาปี มตาเยว นาม.
 ข. เอกจเจ ชนา สตุถุ รมมฺ โสตุํ ลภนติ. หรือ
 เอกจโจ ชโน สตุถุ รมมฺ โสตุํ ลภติ.
 ค. อหํ วิสตียา ภิกขุณฺ ภิกขํ ทสสามิ. หรือ
 มยํ วิสตียา ภิกขุณฺ ภิกขํ ทสสาม.

๕. สาธนะคืออะไร? การกำหนดรูปของสาธนะนั้น ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก?

โกธาภิกฺ (นโร), ทุพฺพโจ (ปุริโส) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์

การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวาจกัถี เป็นเหตุกัตตฺวาจกัถี สาธนะนั้น เป็นกัตตฺรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมฺวาจกัถี เป็นเหตุกัมมฺวาจกัถี สาธนะนั้น เป็นกัมมฺรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาวฺวาจกัถี สาธนะนั้น เป็นภาวฺรูป

๑ เอก ถึง อฏฐนวุติ (๑-๘๘) เป็นคุณนาม (เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นามด้วย)

โกธาภิภู (นโร) กวี ปัจจัย กัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ

วิ. โกธํ อภิภูตฺติ โกธาภิภู (นโร)

ทพฺพโจ (ปฺริโส) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทฺพเชน วฺจียเตติ ทพฺพโจ

๖. สมาสคืออะไร? เมื่อว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อตตทตฺโถ, มโนเสฏฺฐา (ธมฺมา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาส คือ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ คือ กัมมธารณะ ทิคุ ตปฺปฺริสสะ ทวันทวะ อภัยยิภาวะ พหุพพิหิ

อตตทตฺโถ เป็นฉฺฉฐิตปฺปฺริสสมาส

วิ. อตตโน อตฺโถ อตตทตฺโถ

มโนเสฏฺฐา (ธมฺมา) เป็นฉฺฉฐิตฺตฺลยาริกรณพหุพพิหิสมาส

วิ. มโน เสฏฺฐฺเยสฺ, เต มโนเสฏฺฐา (ธมฺมา) หรือ

วิ. มโน เสฏฺฐฺเตสนฺติ มโนเสฏฺฐา (ธมฺมา)

๗. ตา ปัจจัย มีในศัพท์ใดบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

อุโปสถิกา (อุปาสิกฺกา), มโนมยา (ธมฺมา) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ใด? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหัตถิต ภาวตถิต

ตา ปัจจัย สมุหัตถิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ภาวตถิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น เช่น สหายสฺส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

อุโปสถิกา (อุปาสิกฺกา) ฉนิก ปัจจัย ตฺรตฺยาทิตถิต

วิ. อุโปสถํ สฺมาทียตฺติ อุโปสถิกา (อุปาสิกฺกา) หรือ

วิ. อุโปสถํ รกฺขตฺติ อุโปสถิกา (อุปาสิกฺกา)

มโนมยา (ธมฺมา) มย ปัจจัย ปกติตถิต

วิ. มนฺสา ปกฺตา มโนมยา (ธมฺมา)

พ.ศ.๒๕๖๔

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ง ญ ณ ม เกิดที่ฐานไหน? เรียกชื่ออย่างไร?

๑. ฐาน คือ ที่ตั้งที่เกิดของอักษร มี ๖ คือ กัมฐะ คอ ตาลุ เพดาน มุทธา ปุ่มเหงือก ทันตะ ฟัน
โกฎฐะ ริมฝีปาก นาสิกา จมูก

กรณ์ คือ ที่ทำอักษร มี ๔ คือ ซิวหามัชฌะ ท่ามกลางลิ้น ซิวโหปคคะ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ซิวหคคะ ปลายลิ้น
สัทฐานะ ฐานของตน

ง	เกิดที่คอ	เรียกว่า กัมฐะ
ญ	เกิดที่เพดาน	เรียกว่า ตาลุ
ณ	เกิดที่ปุ่มเหงือก ^๑	เรียกว่า มุทธะ
น	เกิดที่ฟัน	เรียกว่า ทันตะ
ม	เกิดที่ริมฝีปาก	เรียกว่า โกฎฐะ

อนึ่ง พยัญชนะที่สุตวรรคทั้ง ๕ นี้ เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฐานของตนและจมูก เรียกว่า สัทฐานนาสิกฐานะ

๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

ภทวนตราโย, ทูรมาคโต, สาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ วิธีต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องกันด้วยอักษร เพื่อจะย่ออักษรให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท
และทำคำพูดให้สละสลวย เช่น เอตทโวจ ถ้าจะแปลต้องแยกศัพท์ออกจากกัน เป็น เอต อโวจ

สมาส คือ การย่อนามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปเข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น รมญฺ ปุตุโต เป็น ราชปุตุโต
ถ้าจะแปลไม่ต้องแยกศัพท์ออกจากกันเหมือนสนธิ

ภทวนตราโย ตัดเป็น ภทฺ-อนตราโย อุ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อุ เป็น ว ต่อเป็น ภทวนตราโย
เป็นอาเทศสนธิ

ทูรมาคโต ตัดเป็น ทูร์-อาคโต นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ทูรมาคโต
เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

สาหิ ตัดเป็น สา-อหิ สระหน้าเป็นที่ชะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า (แล้วที่ชะสระหลัง) ต่อเป็น สาหิ
เป็นโลปสนธิ

๑ ฐาน คือ มุทธา แปลว่า ยอด, ศีรษะ หมายถึง ยอด/ศีรษะ ของเหงือก (บริเวณโคนฟันบน) เรียกว่า ปุ่มเหงือก (gum ridge ส่วนที่นูนของเหงือก) ไม่ใช่ทั้งศีรษะ (ที่มีตา จมูก ปาก)

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ปฐมาวินัดติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?
- ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง?
- ค. ปุณฺณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?
- ง. มยฺ, อิเม เป็นสหัพพนามชนิดไหน?
- จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

๓. ก. ปฐมาวินัดติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) เป็นลิงค์ัตถะหรือกัตตาที่เป็นตัวประธาน
๒) เป็นอาลปนยะ คำสำหรับร้องเรียก
- ข. ศัพท์มโนคณะ ได้แก่ มน ใจ เจต ใจ วย วย สิริ หัว อูร ออก วจ วาจา ตป ความร้อน ตม ความมืด
ปย น้ำนม อย เหล็ก ยส ยศ เดช เดช
- ค. ปุณฺณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดคุณนาม
- ง. มยฺ เป็น ปุริสสหัพพนาม อิเม เป็น นิยมวิเสสนสหัพพนาม
- จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค นิบาต ปัจจย

๔. อ อาคม และ อิ อาคม ในอาขยาด ลงในวินัดติหมวดไหนได้บ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. เอกสมึปี วย ปุตโต วา ธีตา วา อุปฺปชเชยฺย.
- ข. สา อนาถา วิจรฺนตา มหาทุกฺขํ ปาปฺพนฺติ.
- ค. ตโยปี ลิกฺขา กถิตาเยว โหนฺติ.

๔. อ อาคม ลงในวินัดติหมวดหิยัตตนี อัชชัตตนี กาลาติปัตติ
อิ อาคม ลงในวินัดติหมวด อัชชัตตนี ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

- ก. เอกสมึปี วย ปุตโต วา ธีตา วา **อุปฺปชเชยฺย.** หรือ
เอกสมึปี วย ปุตโต **จ** ธีตา **จ** อุปฺปชเชยฺย.
- ข. สา อนาถา **วิจรฺนตี** มหาทุกฺขํ **ปาปฺพฺนาตี.** หรือ
ตา อนาถา **วิจรฺนตีโย** มหาทุกฺขํ ปาปฺพนฺติ.
- ค. **ติสฺโสปี** ลิกฺขา กถิตาเยว โหนฺติ.

๕. ปัจจยแห่งกิริยาकर्ตัก หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

สนฺติมคฺคณิโยชโก (สงโฆ), วิมฺุตติ, สุวฺโจ (เถโร) ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนฺต ปัจจย หมวดกิตปัจจย และ มาน ปัจจย ในหมวดกิตกัจจย บอกรูปปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่, เมื่อ
อนึย, ตพฺพ ปัจจย หมวดกัจจยปัจจย บอกรูปความเป็น แปลว่า พึง
ตวนฺตุ, ตาวี หมวดกิตปัจจย และ ต, ตุน, ตฺวา, ตฺวาน หมวดกิตกัจจยปัจจย บอกรูปอดีตกาล แปลว่า แล้ว

สนทิมคคณิโยชโก (สงโฆ) ญว ปัจจย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สนทิมคเค นโยเซตตี สนทิมคคณิโยชโก (สงโฆ)

วิมุตติ ตี ปัจจย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วิมัจจน วิมุตติ

สุวโจ (เถโร) ข ปัจจย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. สุขเขน วจียเตติ สุวโจ (เถโร) หรือ

วิ. สุขเขน วตตพโพติ สุวโจ (เถโร)

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส กับวันทวสมาส ต่างกันอย่างไร?

ภิกขุสงฆปริวุโต (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน

บทหนึ่งเป็นประธาน (คือเป็นนามนาม) บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ (คือเป็นคุณนาม)

หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส

วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส มีบททั้ง ๒ เป็นวิเสสนะ มีบทอื่นเป็นประธาน

วันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

ภิกขุสงฆปริวุโต เป็นตติยัตปุปริสสมาส มีฉัฎฐัตปุปริสสมาส เป็นภายใน

วิ. ภิกขุณฺ สงโฆ ภิกขุสงโฆ ฉ. ตป.

วิ. ภิกขุสงฆเณ ปริวุโต ภิกขุสงฆปริวุโต (ภควา) ต. ตป.

๗. สมุหัตถิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากราคาทิตถิตอย่างไรบ้าง?

เวสารชฺชํ, พลวตี (ชิมจฉา), เจตสิกํ (กम्म) ลงปัจจยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. สมุหัตถิต เป็นนามนาม

สมุหัตถิต เป็นนามนามอย่างเดี่ยว ลง กณ ฌ ตา ปัจจย แทน สมุห ศัพท์เท่านั้น

ราคาทิตถิต เป็นคุณนามอย่างเดี่ยว ลง ฌ ปัจจย ใช้แทนศัพท์ทั่วไป มี รตต ศัพท์เป็นต้น

เวสารชฺชํ ฌย ปัจจย ภาวตถิต

วิ. วิสารทสส ภาโว เวสารชฺชํ

พลวตี (ชิมจฉา) วนตุ ปัจจย ตทสสตถิตถิต

วิ. พลํ อสสา อตถิติ พลวตี (ชิมจฉา)

เจตสิก (กมม) ฌิก ปัจจัย ตรตยาหิตัทธิต

วิ. เจตสา วตตตีติ เจตสิก (กมม) หรือ

วิ. เจตสา กต เจตสิก (กมม)

พ.ศ.๒๕๖๔ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้? พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสะและอโฆสะ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว อาศัยสระ จึงออกเสียงได้

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ คฆง, ชฌญ, ฌฒณ, ทธน, พภม, และ ยรลวหฬ, ๒๑ ตัวนี้ จัดเป็นโฆสะ
พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ กข, จฉ, ฐฐ, ตถ, ปฝ, และ ส ๑๑ ตัวนี้ จัดเป็นอโฆสะ.

๒. ทิฆสรสนธิมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุกยมเปตสส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ทิฆสรสนธิ มี ๒ คือ ทิฆะสระหน้า ทิฆะสระหลัง

อุกยมเปตสส ตัดเป็น อุกย-ปิ-เอตสส

ระหว่าง อุกย-ปิ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุควรรค ต่อเป็น อุกยมปิ
เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง อุกยมปิ-เอตสส สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทิฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อุกยมเปตสส เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จกขุ เป็นนามและลิงค์อะไร?

ข. เทวตา เมื่อแจกในอาลปนวิภัตติ มีรูปเป็นอย่างไรบ้าง?

ค. อายสมโต เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง?

ง. กตร ศัพท์ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?

จ. โต, ทานิ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ก. จกขุ เป็น นามนาม นปุงสกลิงค์

ข. เทวตา ในอาลปนนะ เอกวณะ เป็น เทวเต พหุวณะ เป็น เทวตาโย เทวตา

ค. อายสมโต เป็น ส จตุตถีวิภัตติ และ ส ฉัญฐีวิภัตติ

ง. กตร ศัพท์ เป็น อนิยมวิเสสนศัพท์นาม

จ. โต ปัจจัย เป็น เครื่องหมายตติยวิภัตติ และ ปัจจุณีวิภัตติ

ทานิ ปัจจัย เป็น เครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ

๔. สกัมมชาตฺเป็นได้กี่วาก? นิคคฺยหติ เป็นวากอะไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. มหาปฐฺวี เทวธา ภินฺทิ.
- ข. เอวํ กนิฏฺฐเณน ตโย สมปตฺติโย ปฏฺฐิตา.
- ค. มหาชนฺ อชฺฌมายีสฺสุ.

๔. สกัมมชาตฺ เป็นได้ ๔ วาก คือ เว้นภาววาก นิคคฺยหติ เป็นกัมมวาก

- ก. มหาปฐฺวี เทวธา ภิขฺชิ.
- ข. เอวํ กนิฏฺฐเณน ติสฺโส สมปตฺติโย ปฏฺฐิตา.
- ค. มหาชนฺ อชฺฌมายิ. หรือ มหาชนา อชฺฌมายีสฺสุ.

๕. อนตฺ และ ตพฺพ ปัจจยฺ เป็นวากอะไรได้บ้าง?**ธมฺมชิวี (ปุคฺคโล), โโพธิ (ญฺาณํ) ลงปัจจยฺอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๕. อนตฺ ปัจจยฺ เป็นกัตตฺวากและเหตุกัตตฺวาก

ส่วน ตพฺพ ปัจจยฺ เป็นกัมมวาก เหตุกัมมวาก และภาววาก

ธมฺมชิวี (ปุคฺคโล) ณี ปัจจยฺ

- วิ. ธมฺเมน ชิวตีติ ธมฺมชิวี (ปุคฺคโล) เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ
- วิ. ธมฺเมน ชิวติ สีเลนาติ ธมฺมชิวี (ปุคฺคโล) เป็นกัตตฺรูป กัตตฺสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ
- วิ. ธมฺเมน ชิวิตฺตํ สีลมสฺสาติ ธมฺมชิวี (ปุคฺคโล) เป็นสมาสรูป ตัสสีละสาธนะ

โพธิ (ญฺาณํ) อี ปัจจยฺ กัตตฺรูป กรณสาธนะ

- วิ. พุชฺฌมติ เตนาติ โพธิ (ญฺาณํ)

๖. พหุพฺพิทิสมาสคือสมาสอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?**อหิริกปุคฺคโล เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ**

๖. พหุพฺพิทิสมาส คือ สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน มี ๖ อย่าง คือ

ทฺติยาพหุพฺพิทิตฺติ ตติยาพหุพฺพิทิตฺติ จตฺตถิพหุพฺพิทิตฺติ ปญฺจมีพหุพฺพิทิตฺติ ฉฺฉฐีพหุพฺพิทิตฺติ สัตตมีพหุพฺพิทิตฺติ

อหิริกปุคฺคโล เป็น วิเสสนบุพฺพบทกัมมธารยสมาส มี นบุพฺพบทพหุพฺพิทิสมาส เป็นภายใน

- วิ. นตฺถิ ตสฺส หิริติ อหิริโก (ปุคฺคโล) นบุพ. พหุพ.

- วิ. อหิริโก ปุคฺคโล อหิริกปุคฺคโล วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อหิริโก จ โส ปุคฺคโล จาติ อหิริกปุคฺคโล วิ. บุพ. กัม.)

๗. ตัทธิธโดยย้อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชาลินี (ตณฺหา), เถยฺย, ขนตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิธไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตัทธิธ โดยย้อมี ๓ คือ สามัญญตัทธิธ ภาวตัทธิธ และอัพยยตัทธิธ

ชาลินี (ตณฺหา) อี ปัจจัย ตทสส์ตถิตัทธิธ

วิ. ชาลํ อสุสา อตถิตี ชาลินี (ตณฺหา)

เถยฺย ญย ปัจจัย ภาวตัทธิธ

วิ. เถนสฺส ภาโว เถยฺย

(หรือ เถยฺย ปัจจัย ตามนัยแห่งรูปलिथिपकरण์ และลัทथินิตिपकरण์ ตั้งวิเคราะห์อย่างเดียวกัน)

ขนตา ตา ปัจจัย

วิ. ขนानํ สมุโห ขนตา สมุหัตถิต

วิ. ขนสฺส ภาโว ขนตา ภาวตัทธิธ

พ.ศ.๒๕๖๕

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยคอย่างไร? และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สียงโยคไม่ได้?

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงโยค ดังนี้
 พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข ฉ ถ ผ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฆ ฌ ญ ฐ ฎ ใช้สียงโยคไม่ได้

๒. อากมมีในสนธิไหนบ้าง? ลงอากมอะไรในสนธิอื่นๆ?

ปुरुติเยว, ตยาเวตฺ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อากมมีในสนธิทั้ง ๓ คือ สรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิกคหิตสนธิ
 สรสนธิ ลง อ และ โอ อากม
 พยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอากม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ (ในสัททนีตีว่า ลง ห อากมได้)
 นิกคหิตสนธิ ลงนิกคหิตอากม

ปुरुติเยว ตัดเป็น ปुरुติ-เอว สระอยู่หลัง ลง ย พยัญชนะอากม ต่อเป็น ปुरुติเยว เป็นอากมพยัญชนสนธิ
ตยาเวตฺ ตัดเป็น ตยา-เอตฺ สระอยู่หลัง ลง ว พยัญชนะอากม ต่อเป็น ตยาเวตฺ เป็นอากมพยัญชนสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามต่างจากนามนามอย่างไร?
- ข. สาริปุตโต เป็นนามนามชนิดไหน?
- ค. เอกสังขยา กับเอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อติปิ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายถึงรู้ว่านามนามนั้นดีหรือชั่วเป็นต้น
 นามนาม คือ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ
- ข. สาริปุตโต เป็นนามนามชนิด อสาธารณนาม
- ค. เอกสังขยา เป็น เอกวจนะอย่างเดียว
 เอกสัพพนาม เป็น ทวิวจนะ คือ เอกวจนะ และพหุวจนะ
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อติปิ โส ภควา” เป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม
- จ. อมโห ใช้เรียกชายด้วยวาจาอ่อนหวาน (แปลว่า เนาะผู้เจริญ)

๔. วิภัติอาขยาด ต่างจากวิภัตินามอย่างไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. ปีตา โน มหุลกา อโหสิ.
 ข. เม สามิเก ชิมจฉาย ปีพियนเต น สกกา มยา ภูณชิตุ.
 ค. เทวทโต สงฆ์ ภิชชิสสติ.

๔. วิภัตินาม จัดเป็น ๗ หมวด สำหรับแจกนามศัพท์ ให้ทราบลิงค์ วจนะ การันต์ และอายตนิบาต

วิภัติอาขยาด จัดเป็น ๘ หมวด สำหรับแจกมูลศัพท์ฝ่ายกิริยา (คือ ธาตุ) ออกเป็นหมวดๆ ให้ทราบกาล บท วจนะ บุรุษ และจัดเป็น ๒ บท คือ ปรีสสบทและอิตตโนบท จัดเป็น ๓ บุรุษ คือ ปฐมบุรุษ มัชฌิมบุรุษ และอุตตมบุรุษ ให้ทราบนามที่เป็นประธานแห่งกิริยา

- ก. ปีตา โน มหุลโก อโหสิ.
 ข. มม สามิเก ชิมจฉาย ปีพियมานे न सका मया षुणचिठु. หรือ
 มยหิ สามิเก ชิมจฉาย ปีพियมานे न सका मया षुणचिठु. หรือ
 สามิगे मे चिमजฉาย पीपियमाने न सका मया षुणचिठु.
 ค. เทวทโต สงฆ์ ภินทิสสติ.

๕. จะทราบว่า เป็นกิริยากิตก์หรือนามกิตก์ จะต้องอาศัยอะไร?

ภติโก, ทุลลโก, สนโต, ปคคยห ลงปัจจัยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามกิตก์ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย

๕. ถ้าลงปัจจัยกิริยากิตก์ ท้ายธาตุ ก็สำเร็จเป็นศัพท์กิริยากิตก์ (เป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวาก เช่น คนตวา คนตพพิ)

ถ้าลงปัจจัยนามกิตก์ ท้ายธาตุ ก็สำเร็จเป็นศัพท์นามกิตก์ เป็นนามนามหรือคุณนาม ตามสาธนะนั้นๆ

ภติโก กวี ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. ภตี กโรตีติ ภติโก

ทุลลโก ลง ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกเขน ลพภตตีติ ทุลลโก

สนโต ลง ต ปัจจัย กิริยากิตก์

(สม ธาตุ ต ปัจจัย กิริยากิตก์ ธาตุมี ม เป็นที่สุด ลบ ม แปลง ต เป็น นต หรือ

อส ธาตุ อนต ปัจจัย กิริยากิตก์ ลบ อ ต้นธาตุ)

ปคคยห ลง ตวา ปัจจัย (ตฺวนาธิปัจจัย) กิริยากิตก์

(ป บทหน้า คห ธาตุ ตวา ปัจจัย ธาตุที่มี ห เป็นที่สุด แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ยห)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? อนุพาลเทวดา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมหาหริทศุสมาส (๒) สมหาหริวันทวสมาส (๓) อัพยยิภาวสมาส

สมหาหริทศุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ติโลกิ

สมหาหริวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนิ

อัพยยิภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรถสสุ อภาโว นิทพธถิ

อนุพาลเทวดา เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีวิเสสนโนปมบท กัมมธารยสมาสเป็นภายใน

วิ. อนุโธ อิว พาลา อนุพาลา (เทวดา) วิเสสนโนปม. อุปมาบุพ. กัม.

วิ. อนุพาลา เทวดา อนุพาลเทวดา วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อนุพาลา จ สา เทวดา จาติ อนุพาลเทวดา)

๗. ตัทธิตต่างจากสมาสอย่างไร? รุกขมุลิกา, เวรี้, โกสลลํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามา

๗. ตัทธิต ใช้ปัจจัยแทนศัพท์ที่ลบทิ้งไป เพื่อย่อคำพูดให้สั้นลง

เช่น สหายสสุ ภาโว ลบ ภาว ศัพท์ แล้วลง ตา ปัจจัยแทน เป็น สหายตา แปลได้ความเช่นเดียวกัน

สมาส คือ การย่อศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปให้เป็นบทเดียวกัน โดยลบลวิภัตติของศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง

เช่น สหายสสุ ภาโว เป็น สหายภาโว

รุกขมุลิกา ฌิก ปัจจัย ตรตยาตัทธิต

วิ. รุกขมุเล วสนตีติ รุกขมุลิกา

เวรี้ อี ปัจจัย ตทสสัตถิตัทธิต

วิ. เวรี้ อสสุ อตถิติ เวรี้

โกสลลํ ฌย ปัจจัย ภาวตัทธิต

วิ. กุสลสสุ ภาโว โกสลลํ

พ.ศ.๒๕๖๕ (๒)

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น

พยัญชนะเหล่านี้ คือ พ น ท ช ก ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

๑. พ เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น สพพ อารพภ
 น เป็นพยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว เช่น สนต สนถต อานนท ขนธ อนน
 ท เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น ฉุฑฑ ฐฑฑ
 ช เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น อชช มชฌ
 ก เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น สกก ยกข

๒. ในสนธิกริโยปกรณ วิการ กับ ทีฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ยถญญนุสาสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิการ คือ การแปลงสระให้เป็นสระ เช่น แปลง อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ
 เช่น มุณี-อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อตถิ เป็น โสตถิ
 ทีฆะ คือ การทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว คือ อ เป็น อา, อิ เป็น อี, อุ เป็น อู
 เช่น ตตร-อยัม เป็น ตตราयัม, สทฐา-อิธ เป็น สทฐิธ

ยถญญนุสาสติ ตัดเป็น ยถา-อญญ-อนุสาสติ

ระหว่าง ยถา-อญญ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า ต่อเป็น ยถญญ เป็นโลปนिकคหิตสนธิ
 ระหว่าง ยถญญ-อนุสาสติ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ยถญญนุสาสติ
 เป็นอาเทศนिकคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?
 - ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
 - ค. มยัม, เอกจโจ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?
 - ง. ปัจจัยในอภัยยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายอะไร?
 - จ. ปาโต, ยทิ ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?
๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ปณจิตตโร เป็นบัณฑิตกว่า ชื่อวิเสส
 ข. อุปาสิกะ ศัพท์เดิมคือ อุปาสิกา ลง สิ อาลปนวิภัตติ เอกวจนะ เอา อา เป็น เอ ลบ สิ
 ค. มยัม เป็น ปุริสศัพท์นาม เอกจโจ เป็น อนิยมวิเสสนศัพท์นาม
 ง. ปัจจัยอภัยยศัพท์ ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัตติ ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกริยา

จ. ปาโต เป็นนิบาตบอก กาล ยทิ เป็นนิบาตบอก ปริกัปป

๔. วิกัตติอาขยาด ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

บทว่า “นิवारเย” ในบาทพระคาถาว่า “ปาปา จิตฺตํ นิवारเย” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิกัตติหมวดไหน?

๔. วัตตมานาวิกัตติ บอกปัจจุบันกาล

ปัญจมีวิกัตติ บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนนวย

สัตตมีวิกัตติ บอกความยอมตาม ความกำหนด และความรำพึง

ปโรททวิกัตติ บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด

หิยัตตนิวิกัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วานนี้

อัชชัตตนิวิกัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้

ภวิสสันตวิกัตติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน

กาลาติปัตตวิกัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต

นิवारเย แปลว่า พึงห้าม ลงวิกัตติหมวดสัตตมีวิกัตติ

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร?

วิมุตติ, ทุทฺทโม (อตตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ คือ กัตตุรูป กัมมรูป ภาวรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุวาทหรือเหตุกัตตุวาท สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาทหรือเหตุกัมมวาท สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาท สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

วิมุตติ ตี ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วิมูจจัน วิมุตติ หรือ

วิ. วิมูจจิตพฺพนติ วิมุตติ

ทุทฺทโม (อตตา) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเคน ทมฺยเตติ ทุทฺทโม (อตตา) หรือ

วิ. ทุกฺเคน ทมิตพฺโพติ ทุทฺทโม (อตตา)

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส? ในวันทวสมาสนี้ สมาหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

นิปปลณฺเณ (บุคฺคโล), อนฺตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า วันทวสมาส

วันทวสมาสที่รวมนามศัพท์มีเนื้อความเป็นพหูพจน์ ทำให้เป็นเอกพจน์ะ นปฺงสกฺลิ่งค์ ชื่อว่า สมาหาร
เช่น สมโณ จ วิปสฺสนา จ สมถวิปสฺสนํ

ส่วนวันทวสมาสที่ไม่ได้ทำเช่น ชื่อว่า อสมหาร เช่น สมโณ จ พุราหมโณ จ สมณพุราหมณา

นิปปลณฺเณ (บุคฺคโล) เป็น ัญฐิตฺตุลยาธิกรณพหุพหิสมาส

วิ. นิกฺขนตา ปณฺญา ยสฺส, โส นิปปลณฺเณ (บุคฺคโล)

อนฺตรามคฺคํ เป็น นิปาตปุพฺพกะ อํพยยีภาวสมาส

วิ. มคฺคสฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ

๗. ตา ปัจจัย มีในดํทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

ทุกฺขี (ชโน), ทุสฺสึลฺยํ, อิทฺธิมยํ (รูป) ลงปัจจัยอะไร? ในดํทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหตํทิต และภาวตํทิต

ตา ปัจจัยในสมุหตํทิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ (ประชุม) เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัยในภาวตํทิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ (ความเป็น) เช่น สหายสฺส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ทุกฺขี (ชโน) อี ปัจจัย ตํทิสํสํตํทิต

วิ. ทุกฺขํ อสฺส อตถิตฺติ ทุกฺขี (ชโน)

ทุสฺสึลฺยํ ฌย ปัจจัย ภาวตํทิต

วิ. ทุสฺสึลฺลสฺส ภาโว ทุสฺสึลฺยํ

อิทฺธิมยํ มย ปัจจัย ปกติตํทิต

วิ. อิทฺธิยา ปกติ อิทฺธิมยํ (รูป)

พ.ศ.๒๕๖๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ ปุพฺผิ, วฺโส, สทฺโต, นคฺขมติ, วุฏฺโฒ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด?

ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร?

๑. ปุพฺผิ ประกอบผิดกฎการสังโยค เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (พ) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ (ผ) ไม่ได้ แก้เป็น **ปุปฺผิ**
 วฺโส ประกอบผิด เพราะ ส เป็นพยัญชนะวรรค จะอาเทศนิคคหิตที่อยู่หน้าเป็นพยัญชนะวรรคไม่ได้ แก้เป็น **วโส**
 สทฺโต ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (ท) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ (ต) ไม่ได้ แก้เป็น **สตฺโต**
 นคฺขมติ ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (ค) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ (ข) ไม่ได้ แก้เป็น **นคฺขมติ**
 วุฏฺโฒ ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๑ (ฎ) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๔ (ฒ) ไม่ได้ แก้เป็น **วุฏโฒ**

๒. สัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย
 ยถณฺณมฺนุสฺสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สัญญโคพยัญชนสนธิ มี ๒ คือ (๑) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน เช่น อธิ-ปโมทติ เป็น อธิปโมทติ
 (๒) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน เช่น นิ-ขมติ เป็น นิขมติ

มีวิธีการซ้อนดังนี้

- พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

ยถณฺณมฺนุสฺสติ ตัดเป็น ยถา-อณฺญ-อนุสฺสติ

ระหว่าง ยถา-อณฺญ สรรหฺนํเป็นที่ชะ สรรหฺลํเป็นรัสสะ ลปสรรหฺนํ ต่อเป็น ยถณฺญ เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ
 ระหว่าง ยถณฺญ-อนุสฺสติ นิคคหิตอยู่หน้า สรรอยู่หลัง แผลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ยถณฺณมฺนุสฺสติ
 เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?
 ข. ภิกฺขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?
 ค. อสฺสิตี เป็นวจนะและลึงค์อะไร?
 ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภคฺติ มีรูปแจกออย่างไร?
 จ. รโห แผลวอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?
๓. ก. นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ จัดเป็นนามนาม
 ข. ภิกฺขเว ศัพท์เดิมคือ ภิกฺขุ ลง โย อาลปนวิภคฺติ พหุวจนะ เอา โย เป็น เว เอา อุ เป็น อ

ค. อสีติ เป็น เอกวจนะและอิตถิลิงค์

ง. แจก ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์

เอกวจนะ

พหูวจนะ

จตุตถีวิภัตติ ตสสา อสสา ติสสา ติสสาย ตาส์ ตาसान์

จ. รโห แปลว่า ที่ลับ เป็นนิบาตบอก ที่

๔. วาจกคืออะไร? วิธีจำวาจกได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. เทสนาวसानเ องกุโร จ อินทโก จ โสตาปตติผล ปติฏฐหิ.

ข. เถโร ปุนปฺปุนํ ปุจฺฉินฺนโตปี น กเถสิ.

ค. อุโภ อคฺคปาทา ภินฺทิสฺสุ.

๔. วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย ธาตุ (ปัจจัย) วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ

วาจกกล่าววทที่เป็นประธานของกิริยา ๕ อย่าง คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจกได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยปัจจัยเป็นเครื่องประกอบ

ก. เทสนาวसानเ องกุโร จ อินทโก จ โสตาปตติผล ปติฏฐหิสฺสุ. *หรือ*

เทสนาวसानเ องกุโร วา อินทโก วา โสตาปตติผล ปติฏฐหิ.

ข. เถโร ปุนปฺปุนํ ปุจฺฉินฺนมาโนปี น กเถสิ.

ค. อุโภ อคฺคปาทา ภิชฺซีสุ.

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิตก แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง?

โพธิ (ญาณ), อคฺคทายี ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยกิริยาภิตก แบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

๑) กิตปัจจัย เช่น อนต ตวนตุ ตาวิ

๒) กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ

๓) กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ต ตุน ตวา ตวาน

โพธิ (ญาณ) อิ ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฺฌติ เตนาคิ โพธิ (ญาณ)

อคฺคทายี ณี ปัจจัย

วิ. อคฺคํ เทตฺติ อคฺคทายี กัตตุรูป กัตตุสาธนะ *หรือ*

วิ. อคฺคํ เทติ สีเลนาติ อคฺคทายี กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตัสสีละ *หรือ*

วิ. อคฺคํ ทาคฺตุ สีสฺมสฺสาติ อคฺคทายี สมาสรูป ตัสสีละสาธนะ

๖. อะไรชื่อว่าตปฺปฐิสสมาส? ตปฺปฐิสสมาส กับอัพยยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร?

อคฺคฺรณฺมสฺมาหิโต เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่าตปฺปฐิสสมาส
 ตปฺปฐิสสมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ เช่น รูปे สญญา รูปสญญา ความสำคัญในรูป
 อัพยยิภาวสมาส มีบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็นนปฺสกลิงค์เอกวจนะ
 เช่น นครสส สมิปํ อุปนคฺรํ ไกล่เคียงแห่งเมือง

อคฺคฺรณฺมสฺมาหิโต เป็นสัดตมิตปฺปฐิสสมาส (หรือตติยาตปฺปฐิสสมาส) มีวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. อคฺโค ฐมโม อคฺคฺรณฺโม วิ. บพ. กัม.

วิ. อคฺคฺรณฺเม สมาหิโต อคฺคฺรณฺมสฺมาหิโต ส. ตป. หรือ

วิ. อคฺคฺรณฺเมน สมาหิโต อคฺคฺรณฺมสฺมาหิโต ต. ตป.

๗. ตทฺสสฺสฺตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

อาโรคฺยํ, เตปิฏฺโกล (เถโร), อฏฺฐโม ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตฺตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทฺสสฺสฺตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ฌ

อาโรคฺยํ ฌย ปัจจัย ภาวตทิตฺต

วิ. อโรคฺสส ภาโว आरोक्यं

เตปิฏฺโกล (เถโร) ฌ ปัจจัย รากาตทิตฺต

วิ. เตปิฏกํ ธารเตตีติ เตปิฏโกล (เถโร)

อฏฺฐโม ม ปัจจัย ปุรณตทิตฺต

วิ. อฏฺฐนํ ปุโรณ อฏฺฐโม

พ.ศ.๒๕๖๖ (๒)

๑. อักษรวิธี และวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ในคำว่า “**สมมาปณฺหิตํ จิตฺตํ**” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?

๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ และสนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน

วจีวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม อพยยศัพท์ สมาส ตัทธิธ อาชยาด กิตก์

สม เป็น ครุ ณี เป็น ลหุ

มา เป็น ครุ หิ เป็น ลหุ

ป เป็น ลหุ ตํ เป็น ครุ

๒. อาเทสสนธิกิริยาปรกรณ์ ในสรสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

อชชตคฺเคทานาหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ แปลงสระหน้า และแปลงสระหลัง

อชชตคฺเคทานาหํ ตัดเป็น อชชตคฺเค-อิทานิ-อหํ

ระหว่าง อชชตคฺเค-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น อชชตคฺเคทานิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อชชตคฺเคทานิ-อหํ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่ฆะสระหลัง)

ต่อเป็น อชชตคฺเคทานาหํ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ข. อตถาย, อุปาสิกาย เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง?

ค. ปณฺณรส กับ ปณฺณรสี ต่างกันอย่างไร?

ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะสัตตมวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?

จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?

๓. ก. นามศัพท์ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิภัตติ

ข. อตถาย เป็น จตุตถวิภัตติ อุปาสิกาย เป็น ตติยวิภัตติ ถึง สัตตมวิภัตติ

ค. ปณฺณรส เป็น ปกติสังขยา ปณฺณรสี เป็น ปุณฺณสังขยา

ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์

เอกวจนะ

พหุวจนะ

สัตตมวิภัตติ

อิมิสส์ อสสํ

อิมาสุ

จ. นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง (เพื่อบอกกาลขณะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปการ ปฏิเสธ ความได้ยิน เล่าลือ ความปรักปรำ ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น)

๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตตโนบทนั้น เพื่อประสงค์อะไร?

ปพฺพชาเชสุ และ วุจฺจเร ในคำว่า “เทวธมฺมาติ วุจฺจเร” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตตโนบท เพื่อใช้กำหนดวาทก

(เพราะปรัสสบทเป็นเครื่องหมายกัตตุวาทกและเหตุกัตตุวาทก อัตตโนบท เป็นเครื่องหมายกัมมวาทก ภาววาทก และเหตุกัมมวาทก แต่การใช้กฎเกณฑ์นี้กลับไม่แน่นอนตายตัว จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบวาทก)

ปพฺพชาเชสุ ประกอบด้วย ป บทหน้า วช ธาตุ ในความเว้น, ไป เณ ปัจจัยในเหตุกัตตุวาทก ส อาคม อุ อักษรตต้นวิภัติ เปลี่ยน ว เป็น พ ซ้อน พ พุทธิ อ เป็น อา ด้วยอำนาจ เณ ปัจจัย ลบ ญ เหลือ เอ

วุจฺจเร ประกอบด้วย วจ ธาตุ ในความกล่าว ย ปัจจัย อนติ วัตตมานาวิภัติ

แปลง ว เป็น วุ (หรือเอา อ ที่ ว เป็น อุ) แปลง ย กับ จ ที่สุดธาตุเป็น จจ แปลง อนติ เป็น เร

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู

สีลรทฺธิกา (อิตฺถิ), ลาโภ (ปจฺจโย) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตุสาธนะ แปลว่า “ผู้” เช่น กุมภ กโรตติ กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ

ถ้าลงในอรรถตัสสีลสาธนะ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” เช่น ธมฺม วทติ สีเลนาติ ธมฺมาที ผู้กล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ

ถ้าเป็นสมาสรูป ตัสสีลสาธนะ แปลว่า “ผู้มีอัน...เป็นปกติ” เช่น ธมฺม จริตุํ สีลมสฺสาติ ธมฺมาจารี ผู้มีการประพฤติซึ่งธรรมเป็นปกติ

สีลรทฺธิกา (อิตฺถิ) ญว ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สีล รทฺธิติ สีลรทฺธิกา (อิตฺถิ)

ลาโภ (ปจฺจโย) ญ ปัจจัย

วิ. ลพฺพิติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัมมรูป กัมมสาธนะ หรือ

วิ. ลภิตฺตฺวาติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัมมรูป กัมมสาธนะ หรือ

วิ. ลภนฺติ เตนนาติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัตตุรูป กรณสาธนะ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนุตฺตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อโรคฺพุตฺตา (วิสาขา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. วิเสสนบุพพบท มีบทวิเสสนะอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนฺโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่

วิเสสนุตฺตรบท มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่ข้างหน้า เช่น สโต วิเสโส สโตวิเสโส สัตว์วิเศษ

อโรคฺพุตฺตา (วิสาขา) เป็นฉัญฐิตุลยาริกรณพหุพหิสมาส มี นบุพพบทพหุพหิสมาส เป็นภายใน

วิ. นตฺถิ เตสํ โรโคติ อโรคา (ปุตฺตา) นบุพ. พหุพ.

วิ. อโรคา ปุตฺตา ยสฺสา, สา อโรคปุตฺตา (วิสาขา) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชาลินี (ตณฺหา), โสสานิกา (ภิกฺขุ), พาลยํ ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺสก อีย อิกฺกฺฐ

ชาลินี (ตณฺหา) อี ปัจจัย ตทสฺสํตถิตตถิต

วิ. ชาลํ อสฺสา อตฺถิตฺติ ชาลินี (ตณฺหา)

โสสานิกา (ภิกฺขุ) ฌิก ปัจจัย ตรตยาทิตตถิต

วิ. สฺसानเ วสนตฺติ โสสานิกา (ภิกฺขุ)

พาลยํ ฌย ปัจจัย ภาวตถิต

วิ. พาลสฺส ภาโว พาลยํ